

גליון חג
80 עמודים

מדי חודש

גליון 22
תשרי תשע"ח

הגליון החודשי לבית היהודי

בשיתוף
"כתר מלוכה"

שלא תצא תקלה מתחת ידינו

ראיון
בשטח

שנה
טובה

הגאון רבי אלטר מאזח זצ"ל
ראיון עם בנו לרגל שלושים שנה לפטירתו
עמוד 6

מורנו הגאון רבי משה חורב זצ"ל
גילויים חדשים
עמוד 56

הוא עובד ללא הפסקה ללא ליאות, אין לו לא ימים ולא לילות, עוד טרם סיימנו את תפילת הבוקר והוא כבר יוצא בדהרה לעבודתו רבת האחריות... זהו הרב **הנבאל סקן** מטבריא שאינו חת מפני נסיעה רבת שעות גם לדרום הרחוק ממנו על מנת לטפל בבעיה כשורותית שנוצרה באיזה מפעל שכוח או בחממת ירק. הצטרפנו אליו יום שלם בליווי צלם המערכת תיעודנו הכל שאלנו שאלות בכל התחומים וקיבלנו תשובות מאלפות חדות וענייניות בתחום שרבים מדברים אבל מעטים אכן יודעים.

עמוד 26

טעימה מטעם העראיות

שני שכנים מגיעים לרב לדין-תורה בסכסוך קשה על שטח קרקע. "יש קרקע בין הבתים שלנו..." מתחיל הראשון לשטוח טענתו, "זהיא שלי" מתפרץ השני. "לא נכון, היא שלי". כל אחד טוען בתוקף שהקרקע שייכת לו.

"יש לי רעיון", קוטע הרב את הדיבור, "בואו נלך לקרקע עצמה, ונשמע מה יש לה לומר, למי היא באמת שייכת...". בעלי הדין לא הבינו למה הרב מתכוון אך צעדו אחריו לשטח המריבה.

כשהגיעו השלושה לקרקע, אמר הרב "קרקע קרקע, אמרי לנו למי את שייכת?". סיים הרב את השאלה, השתטח מלוא קומתו על הארץ, הניח אוננו על האדמה, והאזין ברוב קשב... שני בעלי הדין היעו מרוב לחץ... כעבור כמה רגעים, הנתן הרב בראשו וקם. "מה היא אמרה?" שאלו השניים במתח.

"האדמה טוענת" השיב הרב ברוב רצינות "ששניכם שייכים לה..."

*

ההבנה כי החיים בעולמנו הינם אך מעט מזעיר מכמות חייו האמיתיים, מסייעת לאדם לצלוח את משברי חייו. ידיעה זו מסייעת בידי האדם להתגבר על אבני גלף וחתחתים קשים בהם הוא נתקל בימי חלדו, ולהתמודד ביתר קלות עם קשיים וסבל שנגזרו עליו. היא נוסכת בו תקווה לעתיד טוב יותר, ומסירה ממנו אכזבה וייאוש במצבים שונים.

את הרגשת העראיות בעולם הזה, ניתן ללמוד מן הסוכה, המזכירה לנו לא לשכוח שכל חייו בעולם הזה עראיים הם.

אם נעים לב, דיני הסוכה מכוונים באופן כזה שהיושבים בה יחושו תחושת עראיות - סוכה כשרה אפילו בשתי דפנות והשלישית אפילו טפח, כשהכל פרוץ ועראי. הסכך, אסור שיהיה מברזלים או קורות שאין יד כל אדם שווה בהם, אלא רק מדבר שגידולו מן הארץ שכל אדם יכול להשיג.

והשאלה נשאלת: מדוע דקקא מצוה זו נבחרה להיות המרכזית בחג הנקרא 'זמן שמחתנו', שנצטוונו בו על השמחה שלש פעמים? מה בדיקו יכול לשמח במגורי עראי שכאלו? כל אדם מן היישוב יאמר, כי אדרבה, אדם שמח כאשר הוא מתרווח בכרסה נוחה בטרקלינו ההדור והמאורז, ולא כאשר נודד הוא במשך שבוע ימים לבקתה רעועה המורכבת ממספר דיקטים וענפים, בה עלול הוא למצוא את עצמו באמצע הלילה רטוב מגשם. גם המבקרים המהלכים על ארבע, מזכירים לו חסר-בית הישן על ספסל ברחוב, ובוים, השמש לעתים שולחת קרניים חמות מבעד הסכך אל תוך הסוכה. ועוד לא דברנו על נובות הקישוטים שלא אחת משוטטים להם בצלחות של יושבי הסוכה, או עֵלָה סורר שבוחר לעשות טבילת מצוה בכוס השתייה. הלזו תקרא 'שמחה'?

אולם זהו בדיקו הענין, ש'העראי' הזה הוא בהחלט סיבה גדולה לשמחה. כשנזופל באדם הכרה זו, חייו משתנים ונהפכים לחיי אושר וסיפוק. בידעו שכל העולם הזה הוא טפל ולא עיקר, הוא הנה משני עולמות, גם מחיי העולם הזה וגם מחיי העולם הבא. שום צרה אינה מדכאת אותו, כי ממילא הכל זמני, ועם, במקום הנצחי מוכן ומזומן עולם של גמול אין-סופי למקיימי התורה. גם אם תישרט דלת מכוניתו, או 'יברח' לו האוטובוס כשיגיע לתחנה, הוא לא יאבד עשתונות.

שבוע של אכילה, שתייה, שינה ולימוד בסוכה, מעניקים לנו סדנא בת שבעה ימים שבה טועמים את טעם העראיות, מנתקים אותנו מהגשמיים היומיומית של החיים, ומכניסים אותנו לתוך אירה שהיא מיסודה ועיקרה רוחנית יותר ושלמה יותר.

*

ומעראי לקבע. אחרי עשרים גליונות משובחים, אפשר כבר לומר ב"ה שיחתנו קבע.

מגליון זה, כפי שבטח כבר הספקתם לראות, הוספנו חידוש גדול, שבחודשי החגים, יתווסף לגליון תוכן עשיר של כתבות ומדורים מרתקים מבית היוצר של ביטאון "כתר מלוכה", שיתמזג בעז"ה מדי חג עם "מדי חודש", ובכך יביא למכפלות כח' לרווחת ולהנאת קוראינו היקרים.

68 סיפור - הזמר

69 קומיקס

70 משל ונמשל

71 אחודה בא

72 יצירת קישוט לסוכה תפוזרת לסוכות

ילדים

74 משקל ההצלחה - סיפור לבוגרות

נוער

76 עוגת דבש כורת

78 עמרה ראשונה - התחשמלות - זכרונות

אשת חיל

36 גדולי ישראל

40 איפה האריה

42 ישיבת ברכת ה'

46 כסא רחמים שלי

50 הילולת רחל אמנו בחשון או בניסן?

51 חדש באוצר

52 משיב כהלכה - שאלות ותשובות

62 ואספר - סיפור חודשי

64 הרב חינוך ילדים מאמר שלישי בסדרה

לאישו

3

מלכם בראשון רבי מצליח מאחז צוק"ל הי"ד

5

קהלת - מאמר ששי בסדרה מן הראש ישיבה שליט"א

9

הפיוט בצל חורש מצל

12

חזק ויאמץ לבך - הרב צמח מאוזח שליט"א

17

מכתב למערכת

18

יצחק ירקן - הרב יצחק ברדא שליט"א

20

איתן משבח - ראיון עם בנו של רבי אלטר מאחז צ"ל שלושים שנה לפטירתו

34

נאמנים דבריו

עורך אחראי: הרב יאיר כהן | עורך כתר מלוכה: הרב עובדיה חן | הרבנים הכותבים: חנוך כהן, עובדיה חן, תומר בוכריץ, אדיר כהן, נחמן צבי, אברהם צרפתי, יהושע עכהן, חיים שרעבי, דוד חרד מדורי משפחה: מ. כהן, י. עדני, ברכה ניסנוב, יהודית עזרא, ע. הדסים. הגהה לשונית: הרב אסף אלון | הקלדה: ר. מאדאר.

צלם המערכת: רפאל ברבי 0546440400 | תמונות: רפאל ברבי, ארכיון המערכת.

כתובת המערכת: מושב פקיעין החדשה 32 | דוא"ל: z0583218900@gmail.com | פקס: 072-3339950 | טלפון ישיר למערכת: 0587-11-60-60

עיצוב, גרפיקה ועימוד: הרצל ריצוב, 050-2738858 . r18858@gmail.com

יו"ל ע"י: עמותת מעיין רשב"י

בברכה חנוך

מלכם בראשם

פנינים ממשנתו של מרן הגאון רבי מצליח מאזוז זצ"ל

סיים הפסוק: ועל שפתיו יוסיף לקח - שבבואו להוציא בשפתיו יוסיף לבו לקח והבנה שירגיש אם טעה בהבנת הדברים.

עוד מבאר הרב כנסת ישראל הג"ל (אות רצ"ז) ע"פ המובא בתנא דבי אליהו (זוטא פי"ד): פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגע בי צייד אחד, אמרתי לו: בני! למדת תורה? אמר לי: לא! אמרתי לו: למה? אמר לי: בינה לא נתנו לי משמים. אמרתי לו: בני! מה מלאכתך? אמר לי: צייד אני, ושולה דגים מן הים. אמרתי לו: ואיך אפשר להעלות הדג מן הים? אמר לי: אני שוזר חוטים ועושה מהם מצודות וכו'. אמרתי לו: כל כך בינה נתנו לך מן השמים, ולדברי תורה לא נתנו לך בינה?! געה בבכיה וכו'. ע"ש. וזה שאמרו בגמ' (שבת דף ל"א ע"א) ליום הדין שואלים לאדם: "נשאת ונתת באמונה? עסקת בתורה? ולכאורה יפלא איך שאלת עסק התורה יידחה מפני המשא ומתן?! אולם באמת העיקר הוא מתחילה לשאול על התורה, אלא שלא יאמר "לא נתנו לו בינה", לזה שואלים אותו מקודם:

הם לערוך עליהם את דברי הקדושה דהיינו שיהיו שפתיו נקיות מטינוף - דברי נבלות וליצנות, ולשה"ר ורכילות, דברים בטלים ושקרים, שכל אלו מטמאים השפתים. משל למה הדבר דומה, למביא יין משובח למלך, בכוס מטונף... וצריך קודם לכן לנקות הכוס, ואח"כ להגישה לפני המלך. דהיינו לעשות תשובה תחלה קודם הלימוד.

בבנינת הלב. מבאר הרב כנסת ישראל (גולדמן, על פרקי אבות פי"ו אות נר"ד), כי סמיכות מדה זו לעריכת שפתיים ללמדנו שלא די שיצחק האדם בשפתיו, ולבו בל עמו, אלא צריך שבכל פעם שיחזור על לימודו בפה, יבין בלבו מה הוא אומר. וכמו שאמר הכתוב: לב חכם - ישכיל פיהו, ועל שפתיו יוסיף לקח (משלי ט"ו כ"ג), שהאדם צריך בעיקר את הלב בשביל לקנות את התורה, אבל לפעמים ישגה ברעיונו, וירגיש בטעותו על ידי השפתים, כי בהוצאת הדברים בפה, הלב רגיש אז יותר. וזהו "לב חכם ישכיל פיהו" - שהלב הוא מחכים את הפה, וא"ת אם כן איני צריך להוציא הלימוד בשפתיים? לזה

גדולה תורה יותר מן הכהנה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות, והכהנה נקנית בעשרים וארבע, התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים. ואלו הן: בתלמוד, בשמיעת האזן, בעריכת שפתיים, בבנינת הלב... (אבות פי"ו מ").

בעריכת שפתיים. יש לדקדק מדוע לא נקט התנא "בהוצאת השפתיים" כלישנא דקרא "כי חיים הם למוצאייהם" ודרשו חז"ל למוצאייהם בפה, שהרי עיקר כוונת התנא ללמדנו שצריך להוציא הלימוד בפה מן השפה ולחוץ, ולא רק בהרהור הלב, ומה רצה ללמדנו באמרו "בעריכת"? מתרץ הרב מדרש שמואל שכוונת התנא לרמוז לנו שלא די שילמוד וישמע [=בתלמוד ובשמיעת האזן] פעם אחת, אלא יחזור עליהם כמה פעמים, עד שיהיו ערוכים ושגורים בשפתיו, כמו שאמרו (חגיגה דף ט' ע"ב) "אינו דומה שונה פרקו מאה למאה ואחת". פירוש אחר מובא בשם מהר"ש גאלנטי (בספרו בנוית ברמה) בדרך מוסר שלפני שאדם ילמד תורה יבדוק שפתיו אם ראויים

קו התוכן של
האיגוד

לבקשת רבים מבוגרי הישיבה, נפתח קו חדש עם תוכן מרתק במיוחד

סיפורים על מרן שליט"א, ראיונות על הזמנים הסוערים בהקמת מפלגת 'הן', ראיונות עם מנהלי המוסדות ובוגרי הישיבה, 'ההילולא' וכנסי 'הקבלת פני רבו' שיעורים של מרן ברחבי הארץ, הקלטות נדירות ממרן הגר"ע יוסף על גדול הדור מרן שליט"א, ועוד הקלטות נדירות שאין בשום מקום אחר!

פינת 'כוחות הנפש' פינת 'מרן שלי'

ושלל תכניות מרתקות שנערכו בקו
איגוד תלמידי מרן בימי בין הזמנים

אל תפספס!
077-2254289

'נשאת ונתת' - שאז יאמרו לו: "אם למשא ומתן יש לך בינה, למה לא התבוננת בתורה?!" "היאך, לעשות כל מה שאתה חפץ, יש לך פנאי, רק לתורה אין לך פנאי?!" וזה שאמר התנא: בתלמוד ובשמיעת האזון וכו' - שצריך אדם לתלמוד ולשמוע, ולא תאמר שאינך יכול, שהרי יש לך בינת הלב...

ואחר הודיע אלקים אותנו את כל זאת, יש להבין איפוא מדוע הקנין הראשון הוא "בתלמוד"? הלא היה ראוי לפתוח "בשמיעת האזון" ואח"כ "בעריכת שפתים ובינת הלב" וכו', ואילו את קנין ה"תלמוד" מתאים לשנות לקמן, אחר שהזכיר "במקרא ובמשנה"? מתרץ הרב כנסת ישראל (שם אות חצ"ר) ע"פ דברי החכם צבי ז"ל, דהנה יש שני אופנים, שעל ידיהם אדם זוכה לאריכות ימים נוסף על הקצוב לו משעת יצירתו: הא', אם בר מינן מי שהוא נפטר לבית עולמו בקיצור שנים מסיבה שתהיה, אותם השנים הנותרות לו, נוספות למי שהוא מעביר על מדותיו, וכדאיתא בחגיגה (דף ה' ע"א). והב', על ידי לימוד תורה, ומקרא מלא: כי בי ירבו ימך וכו'.

וההבדל שביניהם, שבאופן א' שנוספו לו שנים ע"י שהוא מעביר על מדותיו, כפי שהיו השנים ראויות לאיש שהוא שמת בקיצור שנים ב"מ כך יקבלם הוא, בין טובים ובין רעים. אבל באופן ב' שנוספו שנים לו בזכות לימוד התורה, עליו הכתוב אומר: "כי אורך ימים ושלום ושלום יוסיפו לך" (משלי ג' ב'), וכמ"ש בגמרא ביומא (דף ע"א ע"א), וכי יש 'שנים' שאינם של 'חיים'! אלא אלו שנותיו של אדם שמתהפכים מרעה לטובה ע"י התורה. ועוד הבדל אחר שבאופן א' לא ניתן להשיג אותם השנים הנוספות, רק אם היה לו מריבה עם אנשים, והוא סובל ושותק, דמעביר במליה, אבל אם יש לו שלום עם כל אדם, אינו יכול להשיג. אבל ע"י התורה ישיג אריכות ימים אפילו כשהוא בשלום עם כל אדם. והו שנאמר: "כי בי ירבו ימך" - ואם תשאל והאיכא 'המעביר על מדותיו' שג"כ מאריך ימים! התשובה היא: "ויוסיפו לך שנות חיים" - שהמעביר על מדותיו יתכן ויזכה בשנים רעות ב"מ שאינן של חיים, אבל ע"י התורה יאריך ימים ושנים טובות שנים של חיים. ועוד שהמעביר על מדותיו מוכרח לבוא לידי מריבה כדי לזכות באריכות ימים, אבל התורה "וכל נתיבותיה שלום" - שאינו צריך ליכנס במחלוקות ומריבות כדי לזכות באריכות ימים זו, אלא כל נתיבותיה שלום. "ה' עוז לעמו יתן" - זו תורה, "ה' יברך את עמו בשלום". ועל כן "התלמוד" - הוא ראש הקניינים, כי על ידו ישיג ארחות חיים.

קו איגוד
תלמידי מרן

"הרהר שנים היה חסר לך
את הזכר הזה..."

רוצה לשמוע חדשות ועדכונים על מרן והישיבה?
פספסת את שיעורו של מרן במוצ"ש? מסתפק
מה דעת מרן בהלכה מסויימת?

חיוג עכשיו
0795-421116

לרישום ניתן לפנות למנהלי הקו
(החיוג אפשרי לרשומים בלבד)

הרב אלחנן עזרי
052-7624817

הרב אוראל סופר
053-4159653

הרב דניאל טקאלה
052-7181431

מאוצרו של מרן שליטי"א

"כי אדם ברגע
שמתחתן כבר
חושב על המות,
אילו היה חי
לעולם אז לא
אכפת לו, אבל
כיון שהוא לא
יחיה לעולם אז
לכן לוקח אשה"

דברי קהלת

אמרתי אני בלבי,

לכה נא אנסכה בשמחה וראה בטוב. והנה גם הוא הבל.

מזכיר אותו בהלכות פסח (סימן תע"ב ס"ב): 'יצאים ידי חובת ארבעת כוסות ביין מבושל ובקונדיטון. זו מלה ביוונית, משהו כמו: בשמים ויין מעורבים וכדומה. אנסכה - לשון ניסוך, מערבב.

'וראה בטוב', כמו וראות בטוב. ולא מלשון ציווי: אמרתי ללב שלי ראה טוב, לא! אלא הכוונה ראה בטוב, 'והנה גם הוא הבל', שהרי ראיתי בנבואה, שהרבה קלקולים באים מתוך שחוק. ובלשארצ' מת מתוך משתה. אנשי דור המבול, נשטפו מתוך רוב טובה שהשפעת עליהם. למה רש"י כתב 'בנבואה?' כי שלמה המלך קדם לבלשארצ', ואם היה אומר ראיתי בלשארצ' מת מתוך שכרות, אז לא היה מובן, שהרי

אמרתי אני אל לבי - קהלת מדבר, שלמה המלך - לכה נא אנסכה בשמחה וראה בטוב. מה זה אנסכה? רש"י מפרש, הואיל וכן הוא, כלומר, הואיל ואמרתי למעלה (סוף פרק א') 'ויסיף דעת יוסיף מכאוב', אם כן אחדל לי מן החכמה ואעסוק במשתה תמיד. כי מי שיש לו חכמה הוא מתרגז יותר, 'האי צורבא מרבנן דרתח, אורייתא קא מרתחא ליה' (תענית ד' ע"א) - למה ככה?! ולמה ככה?!

'אנסכה' לשון מסך יין לשתות, כמו מסכה יינה (משלי ט, ב) - ערבוב יין ומים לתקנו, וכן עירוב בשמים ביין לעשיית קונדיטון. קונדיטון הוא מיץ יין משובח, שמערבבים בו קצת בשמים וקצת פלפל חריף, קצת מתוק, משהו מיוחד. מרן

בלשאצר היה מאות שנים אחרי שלמה, לכן כתב רש"י, שזה אמר שלמה בנבואה.

בלשאצר, הוא היה הנכד של נבוכדנאצר. ויש אומרים אפילו נין. היה לפניו המלך נְבוּנְאִיד, שהוא היה נכד של נבוכדנאצר, ככה כתבו בספרי הסטוריה. נבוכדנאצר, אויל מרודך, אחר כך נבונאידי. נבונאידי היה בטלן, לא יכול היה לנהל מלוכה. לכן שם את בנו בלשאצר, ואז הכל בסדר. מה פירוש המלה בלשאצר? בבבלית פירושה, האליל בל ישמור המלך. ככה כתוב בישעיה (מו, א): "כרע בל קורס נבו", זה שם עבודה זרה. יש עוד פסוק אחר בירמיה (נא, מד): "ופקדתי על בל בבבל". 'שא' 'צר' - ישמור את המלך. 'בל' - האליל, 'שאצר' - ישמור המלך. ולמה נקרא 'צר'? כמו שהמלך של רוסיה - הקיסר, נקרא: 'הצאר הרוסי'.

יום אחד, היתה להם מלחמה עם הפרסים והם נצחו. חזרו שמחים, ובלשאצר אותו ערב השתגע, שתה אלף כוסות יין. וְלִקְבַּל אֶלְפָּא חֲמָא שְׁתָּה (דניאל ה, א). ואף אחד לא מבין את זה, למה שתה כל כך הרבה... רק מי שראה את המנהג שלנו בג'רבא, שבלייל החופה, כל מי שמגיע לשמחה לוקח לו כוס וממלא אותה יין, 'לחיים' 'לחיים', החתן צריך למלאות כוס כנגדו, ומגיעים שתי הכוסות זו בזו, והחתן שותה וההוא שותה. אבל החתן לא ישתה כל הכוס, כי אז כבר ישתגע. זה עושים פעם אחת, אחר כך עוד פעם, ממלא את הכוס משהו אחר, 'לחיים' 'לחיים' עוד פעם. אז מי שמכיר את המנהג הזה יכול קצת להבין מה קרה לו, לבלשאצר. הוא פשוט שתה את כל הכוסות שמזוגו לכבודו. אלף כוסות! זה מה שאמרה הבת שלו ושתי לאחשורוש: אבא שלי שתה אלף כוסות והיה נורמלי, ואתה, כמה שתית לעומתו, וכבר אתה אומר להביא את ושתי המלכה בצורה כזו?! מה קרה לך?! ככה כתוב בגמרא (מגילה י"ב ע"ב) בר אהור"י דאבא - אתה בנו של שומר הסוסים של אבא...

ואז, פתאום באמצע המשתה וההוללות, הופיעה יד וכתבה על הקיר: מנא מנא תקל ופרסין. והאותיות היו אותיות שלנו, כתב אשורי, וכבר שכחו את הכתב האשורי, אפילו היהודים שכחו, עשו כתב עברי שונה קצת. לא היו משתמשים באשורי רק מעטים, ולכן אף אחד לא ידע לקרוא מה זה. בסוף הביאו את דניאל שיפתור להם את זה. דניאל אמר לו: כתוב כאן: מְנָא מְנָא תְקֵל וּפְרִסִין. מְנָא (בשמים) את המלכות שלך, ונגמרה. שקלו אותך במאזניים, ונמצאת חסר - אתה בן אדם לא טוב, אתה מלך לא טוב. ופרסין - נפרסה מלכותך, נחלקה לשתיים, וניתנה לפרסים, לפרס ומדי. אותו לילה הפרסים עשו דרך אחרת כדי לנסות שוב לתקוף את הבבלים אחרי שהובסו, לקחו את מימי נהר פרת והעבירו אותם למקום אחר, ואת אותו מקום ייבשו,

ואז נכנסו דרך המקום שהיה נהר פרת, ואותו לילה נהרג בלשאצר. זה מה שיצא לו מכל השמחה. יצא לו שלא הרגיש בשעת מותו בקמים עליו, כי היה שיכור, גמרנו.

היה עוד דבר, שרש"י לא הביא. אחשורוש, מתוך השכרות שלו הרג את ושתי. אחר כך היה מהומה ומבוכה, "אמר למהומן בותא חרבונה בגתא ואבגתא זתר וכרכס". מהומן - היתה מהומה, בותא - ושתי בותה אותו. חרבונה - נחרב הבית שלו. אחרי שנגמרה שכרותו, זכר את ושתי... מה יעשה עכשיו?! לך תחפש עכשיו...

ועוד דוגמא: דור המבול היה להם רוב טובה. אומר המלבי"ם: איך היו בני אדם חיים עד דור המבול כמה מאות שנים? כי לא היה להם מחלות חורף, ולא מחלות קיץ, שום דבר לא היה להם. הכל היה אביב. מזג האויר היה כל הזמן נוח ונעים. וגשם, מספיק שיורד פעם בארבעים שנה. ככה מביא מהמדרש. יש להם מעיינות, ויש להם תהומות, ויש להם הכל, אז אין להם שום דאגות. ואז הם השתגעו לגמרי.

היום יודעים, שהמדינה העשירה ביותר בעולם זו שבדיה. מדינה זו, אין בה לא מהומות ולא מלחמות, יש בה כסף כעפר הארץ. והמדינה שיש בה אחוזי ההתאבדויות הגבוהים בעולם - זו שבדיה. כיון שהילדים גדלים עם כף של זהב בפה, אז הכל יש להם, לא חסר כלום. אז מה עושים?! אין להם מה לעשות. אז משתגעים... יום אחד יש לו שטות, אז מתאבד וגמרנו. זהו. היה עם בחורה פלונית, והיא עזבה אותו, אז הוא מתאבד. כמו שהמשוגעים של אמריקה, שיש להם מניות, והמניות ירדו, אז מסתכל במסך ורואה איך המניות ירדו, לוקח רובה על המקום ויורה בעצמו. המניות ירדו, אבל למה אתה תרד?!... תשאר אתה בחיים. אולי מחר יעלו. לא! זה שגעון. אז מי שהולך אחר השמחה והשגעון, גם הוא הבל - גם זה שטות. זה פירוש אחד של רש"י, שאמר 'אנסכה' - לשון ניסוך.

ויש פירוש אחר שמביא ה'אבן עזרא': 'אנסכה' - אנסה אותך (-אָנְסָךְ). 'אמרתי אני בלבי, עד עכשיו הייתי לוחץ את עצמי ולומד ולומד ולומד, בא ננסה אותך. ה"א נוספת, כמו 'והיה לאות על ידכה' - יש ה"א נוספת (-אָנְסָךְ) ככה גם אנסכה - אנסה אותך בשמחה, אולי תרגיש טוב מזה. ואומר שלמה שזה שום דבר - גם זה הבל.

לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה

לשחוק אמרתי מהולל. מעורב בבכי ואנחה. הגמרא פירשה אחרת. הגמרא (שבת דף ל' ע"ב) דרשה כאילו הלמ"ד דגושה: השחוק הוא מהולל, הוא טוב. ולשמחה מה זו עושה. מה הכוונה? כאשר ישנה אסיפה, אם יש שם שחוק של מצוה זה

בסדר. אבל שמחה של הוללות, לא של מצוה, מה זו עושה?! לא שווה כלום. יש עוד הסבר למה אומרים בדיחותא לפני הלימוד. רב שנכנס ללימוד עם פנים זועמות, התלמידים לא יכולים ללמוד. איזה רב זה?! לא יכולים לשאול אותו שום שאלה. מתחילים לרעוד. ואם לא שואלים, אחר כך מה יצא מהם?! לא יודעים כלום! לכן, אדרבא, רבה מקמי דפתח בשמעתא אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן, לבתר, יתיב באימתא ופתח בשמעתא (שבת ל' ע"ב).

רבה - זה רבה בר נחמני שהיה גדול בתורה. היה ראש ישיבה לפני רב יוסף - עשרים ושתיים שנה (עיין בסוף ברכות). היה עוקר הרים, היה חריף מאד. כשנפטר רבה, הגיע תורו של רב יוסף. רב יוסף היה 'סיני'. יותר בקי ופחות חריף. התחילו העם לרנן: איפה רבה?! איפה הפלפולים שלו?! רבה היה פיקנטי, היה חריף. רב יוסף שכלו פשוט וישר. מה עשו בשמים? היו שתי קושיות, קושיא אחת בכתובות (מב:): ואחת בבבא קמא (סו:): שנתקשו בהן חכמי הדור עשרים ושתיים שנה ולא מצאו תשובה. וכאשר רב יוסף נעשה ראש ישיבה, פתר אותן לנכון. רצו משמים להראות להם גדולתו של רב יוסף, כי יש בקיאות שהיא טובה מהחריפות. לכן, זה רבה וזה רב יוסף. רבה, לפני שמתחיל לימוד, אומר להם מילתא דבדיחותא, אומר איזו בדיחה. ויש רמז לזה בכתוב (קהלת ט, ז): דברי חכמים בנחת נשמעים, ר"ת בדחן, החכם צריך להיות עם בדיחה, בנחת נשמעים.

אז הגמרא (בשבת שם) מפרשת מהולל ע"פ הדרש שהלמ"ד בדגש, אבל לפי הניקוד שלנו מהולל בלי דגש והה"א בחולם, זה הוללות, לא שווה כלום. רש"י אומר: מהולל - מעורב בבכי ואנחה. הוא שוחק והוא בוכה גם יחד. הרבה פעמים קורה כדבר הזה. למשל, כתוב בשו"ת הלכות קטנות (ה"א סימן ז'), מדוע החתן לא יברך ברכת שהחיינו שזכה לכלה טובה? האמת, אנחנו מברכים שהחיינו על הטלית ומכוונים על הכלה, אבל בזמנו כנראה לא בירכו, לבשו טלית רגילה וזהו. אז למה לא מברכים שהחיינו על האשה? אמר בשם הרב אור שרגא שהיה צריך לשאול אם יאמר דיין האמת? וזה כאילו בדיחה, אבל זה לא בדיחה, הוא התכוין בכל הרצינות.

אם החתן יתבונן למה לוקח אשה, יש היום כמה כסילים כמה בוערים, לא רוצים לחיות עם אשה, חיים כמו סדום ועמורה, אבל הוא צריך ילד שישאר לו אחריו, אז הוא לוקח אשה משלם לה כסף מתעברת ממנו וזהו, ככה זה. רשעים! חייבים סקילה! על כל פעם ופעם שהוא עושה מעשה סדום חייב סקילה, הוא וחבירו, שניהם גם יחד. אבל כל מי שלוקח אשה כדת וכדין, פעם האשה חולה, פעם לא מרגישה טוב, פעם יש לה דכאון לידה, ופעם יש לה הריון,

ופעם יש לה בעיות אחרות. כאב ראש זה בשביל מה?! למה אתה לוקח אשה? אתה יודע למה? כדי שמחר ישאר לך זרע בדורות הבאים! כי אדם ברגע שמתחתן כבר חושב על המות, אילו היה חי לעולם אז לא אכפת לו. אבל כיון שהוא לא יחיה לעולם אז לכן לוקח אשה. אם כן, ודאי אם הוא יחשוב אז יבין שהשמחה של החתונה זו לא שמחה, היא מעורבת בצער, לכן אמר בעל הלכות קטנות שהיה צריך לברך הברכה השניה דיין האמת. ואפילו הכי אמר הגאון יעב"ץ בספר מור וקציעה (סימן רכ"ג) אם הוא יודע שכלה זו טובה בעלת מדות טובות ובעלת שכל והיא נאה וכלילת מעלות והוא שמח בה, יוכל לברך עליה שהחיינו. ולמעשה לא עושים כך אלא מברכים על הטלית ומכוונים על הכל (ועיין בספר חזון עובדיה ברכות עמוד תד).

ולשמחה מה זו. טובה עושה (רש"י). מה זו עושה, הכוונה איזו טובה יש לנו בשמחה, הרי יש בסופה תוגה, הרי כל שמחה בסוף יכולה להתהפך לתוגה, כמה פעמים קרה דבר כזה. פעם עשו חתונה באולמי וורסאי בירושלים, הקרקע של האולם לא היתה בסדר. הרצפה היתה רעועה. אז רקדו רקדו רקדו, והגג נפל עליהם רח"ל, ומתו כמה עשרות. אז ערפאת ימח שמו שמע על זה. אמר, "צדיקים מלאכתם נעשית על ידי אחרים". הוא צדיק כביכול, מלאכתו נעשית על ידי אחרים, הגה משמים הפילו אותם. ימח שמו וזכרו. אז הם רוקדים ורוקדים, אולי אם הייתם הולכים בנחת, אז לא היה קורה הדבר הזה. אדם רוקד ורוקד, ולא יודע מה יהיה.

תרתי בלבי למשוך ביין את בשרי.

אמרת, בוא נעשה משהו אחר. רש"י: חזרתי לתור בלבי להחזיק בכולן במשתה בחכמה ובסכלות, נעשה כולם יחד ולמשוך ולעדן במשתה היין את בשרי. כל סעודת עונג קרויה על שם היין. למשוך ביין את בשרי. סעודה של תענוג, יין הולך ויין בא, וכל מיני יינות הטוב והמטיב וכו' וכו'.

ולבי נוהג בחכמה.

אף אם בשרי נמשך ביין, לבי מתגלגל בחכמה להחזיק בתורה. בימי רבותינו היו שותים יין באמצע הסעודה (עיין ברכות מ"ב ע"א יין שבתוך המזון), והיין לא היה מפריע. יין לפני הסעודה או אחרי הסעודה, מפריע. יין שבתוך המזון, אינו מפריע. הרמב"ם בצוואתו לבניו, איני יודע כמה בניי יש לו, יש לו בן אחד ידוע - 'רבי אברהם', אבל על כל פנים כותב שם: לולא שהורגלתם לשתות יין, הייתי אוסר עליכם לגמרי. אבל עכשיו תשברו את כוחו (של היין) במים, ותשתו אותו באמצע סעודה. ככה שלא יפריע לכם.

יין שבתוך המזון אינו משכר. לא רק שאינו משכר, אלא מי שיודע לערב אותו במדה מדויקת של מים, כמו רבא,

זה מועיל לחכמה. רבא אומר: חמרא ורחני פקחין (סנהדרין ע). ורש"י (שם) פירש: פקחין. עשו אותי פיקח. למה כתב את זה? כי היינו יכולים לקרוא בגמרא: חמרא ורחני פקחין. היין והבשמים הם פקחים. מה שייך יין פיקח?! רש"י אומר אל תקרא פקחין בחיריק אלא פִּקְחִין בפתח, פיקחו אותי, עשו אותי פיקח. אבל רבא, היתה לו מדה מיוחדת. היה לוקח עשרים וחמשה אחוז יין, ושבעים וחמשה אחוז מים. היין שלהם היה חזק מאד. והוא היה מערב אותו בצורה כזאת - רבע יין, שלושת רבעי מים. לכן, היה בסדר. אבל אם אדם נוהג למשוך ביין את בשרו - זה לא בריא.

ראיתי פעם סיפור, שכתב הרב מנחם גץ על ירושלים של פעם. שלושה כרכים כתב. היה אחד, תלמיד החתם סופר, שמו רבי ברוך בוכרוויסקי. זה שם עיירה אחת בהונגריה. והחתם סופר בירך אותו, ואמר לו: אל תגלה את עצמך, רק "נכנס יין יצא סוד"... עלה לארץ, כאדם פשוט שבפשוטים. אמרו לו: רבי ברוך, אתה יודע ללמוד?! אמר: לא! אני יודע רק להתפלל. מה, לא למדת?! באת מהונגריה מדינה של חכמים... מה לעשות?! ברוך שעשני כרצונו. הוא, שמו ברוך, אמר 'ברוך' שעשני כרצונו... אז מה הוא היה? חוטב עצים ושואב מים. יום אחד הגיע לגיל שבעים, נכנס לבית המדרש ביום פורים ושתה הרבה יין. עלה על השולחן התחיל לרקוד. ואז התחיל לומר חידושים, התחיל לומר פלפולים בבקיאות וחריפות. אמרו: זה ברוך, שהיה חוטב עצים?! מאיפה הבאת את כל זה?! אמר, זה בעוונותי, נכנס יין - בשנת יין (70), יצא סוד. הוא שתה יין בפורים, כל הסוד שלו התגלה בחוץ. אז יש כאלה מעטים ככה.

ולבי נוהג בחכמה.

פירש"י אף אם בשרי נמשך ביין, לבי מתגלגל בחכמה. מתגלגל - עושה חידוש ועוד חידוש, עוסק בתורה.

ולאחוז בסכלות.

דברים הדומים לסכלות שאמרתי עלי: איתאיל ואוכל. כגון לבישת שעטנו ואכילת כלאי הכרם, שהשטן משיבם עליהם, אומות העולם השיבו עליהם. לכאורה אצל אומות העולם או אצל אדם שלא מאמין ה' ירחם, זה סכלות, למה

התורה אסרה שעטנו? למה התורה אסרה כלאי הכרם? לא מבין את זה. כתוב בספר של רבי יהודה פתיה (מנחת יהודה) שבדורו היו חכמי אומות העולם שגילו שתערובת צמר עם פשתן יכולה לגרום לנזק, יכולה לגרום למחלות, אבל לא תולים בזה טעם המצוה רק סניף. כי יש דברים שאין לך מה לקשר בהם. חלב גמל אסור, הערבים אומרים חלב גמל הוא מאיר את העינים. שותים הרבה חלב גמל, ולנו אסור רק במקום סכנה ממש.

וכן הוא אומר טוב אשר תאחוז בזה וגם על שאול שנדמה בעיניו סכלות להרוג מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק (רש"י). שאול אמר למה ה' צוה עליו להרוג את זכר עמלק ולא להשאיר מהם אף מעולל ועד יונק מאיש ועד אשה משור ועד שה מגמל ועד חמור?! זה יותר מדי לכאורה. אז השאיר צאן ובקר, נקריב אותם קרבנות. שמואל הנביא אמר לו: אל תעשה חכמות. המפרשים כתבו שאגג היה מכשף גדול, אז הוא החליף את הגוף שלו בגוף של בעל חיים, אז שאול השאיר אותו בחיים. שמואל אמר איפה אתה בורח אגג?! בא הנה! "כאשר שכלה נשים חרבך כן תשכל מנשים אמך, וישסף שמואל את אגג לפני ה' בגלגל" (שמואל-א' טו, לג).

פעם אמרתי חידה יפה: שבעה הרג שבעה בשבעה ומשח שני שבעה. שבעה זה שמואל הנביא שמואל זה גמטריא שבעה. רש"י אמר עד עקרה ילדה שבעה זאת חנה מה זה ילדה שבעה היא לא ילדה שבעה - שבעה גמטריא שמואל. הרג שבעה - אגג עולה 7. ובמה הרג אותו? בסכין (ויססף בחרב), וסכין נקרא כלי זין - ז' זה שבעה. אחר כך משח שני שבעה דוד המלך הנמשח למלכות על ידי שמואל הנביא, דוד גמטריא ארבע עשרה שזה פעמיים שבעה. אז שבעה הרג שבעה בשבעה שמואל הרג את אגג בחרב ומשח את דוד משח שני שבעה. אז שאול לא הבין ואמר מדוע משור עד שה?! אמר לו שמואל לא! שוורים והשיים שלהם הם עמלקים תשמיד את כולם, יש אומרים אפילו שהגרמנים באים מזרע עמלק. ולעתיד לבוא תמחה את זכר עמלק.

מאמר זה מוקדש:

לרפואת הילד

אהרון בן מרים וגדי

ולהבדיל

לעילוי נשמת

שרח חיה ואסתר בנות כאדומה ע"ה

הפיוט שזמרזומם את האדם אלף טפחים מעל הקרקע! !

דוקא הפיוט שנשמט מספר
"זמירות ישראל" התחבב מאוד
על מרן שליט"א.

פיוטו המיוחד של

רבי ישראל נג'ארה

בעל חודש מצל

בתוספת שבח פיוטיו

של רבי ישראל נג'ארה

וביאור הפיוט מאת

מרן שליט"א.

בלעדי
למדי
חודש

פיוטיו של רבי ישראל נג'ארה

איזו תבונה היתה במוחו של רבי ישראל נג'ארה לחבר פיוטים כאלה, אחרי שנשכח לגמרי כל היידע של יהדות ספרד. אומר רבי יהודה אלחריזי (שחי שלש מאות שנה לפניו): "ומאחר אשר נאסף שלמה היושב על כסאו, ויגוע וימת אברהם נשיאו, ויהודה שר צבאו, ומשה נביאו, נסתם חזון השיר ומוצאו, ונסתלק הכבוד ההוא ומוראו, ולא יסף עוד מלאך ה' להראה (זה כתוב בספר התחכמוני, שער שמונה עשר עמ' 182), וכוונתו לארבעת המשוררים הגדולים של ספרד (ר' שלמה בן גבירול, ר' אברהם אבן עזרא, ר' יהודה הלוי ור' משה אבן עזרא). כי פתאום נסתם חזון השיר לגמרי וכבר אין טעם בפיוטים, וכמו הפיוטים של היום שאין בהם טעם ולא ריח, כמו "הולך ברגליך מנענע ידיך" וכו', איזה מין פיוט זה?!... אבל רבי ישראל נג'ארה החייה את הפיוט, הפיוטים שחיבר ניכרים שהם שלו. פעם אחת היו שרים איזה פיוט שלו, ומורנו הרב רבי כלפון משה הכהן ע"ה שאל את רבי חויתה ע"ה (רבו של אבא, שהיה צעיר מרבי כלפון בעשרים ושבע שנים): מי חיבר את הפיוט הזה? אמר לו: רבי ישראל נג'ארה, שאל אותו: איך אתה יודע? אמר לו: ראשי תיבות של הפיוט זה "ישראל".

והוא היה מחבר שירים במהירות הבזק. ממש כל מלה מיד מוצא לה את החרוז שלה. וזה לא היה סתם שירים עם משקל. אומרים עליו שהיו מלאכי השרת שומעים אותו בליל שבת, כשהוא מנגן שיר אחר שיר, איך יודעים את זה? כי בליל שבת אחת בתקופת הקיץ היה חם מאוד, אז הרים את השרוולים קצת. שלח לו הרב האר"י את תלמידו רבי חיים ויטאל, אמר לו: מלאכי השרת עכשיו היו לפניך ונסתלקו. "מה עשית?!?" אמר לו: הרמת קצת את השרוול, זה לא צנוע. על יד שולחן שבת יושבים אחרת. אמר לו: טוב, אני מוריד בחזרה. אמר לו: עכשיו המלאכים חוזרים, אל תדאג.

בצל חורש

בְּצֵל חֹרֶשׁ מְצֵל
נִשְׁבַּח מַחֵם אוֹר צַר
כִּי יוֹם זֶה הוּא חֲבִיב
לְצִאת מְצוּק וְצַר. (2)

יְשַׁמַּח בּוֹ לְבַנּוּ
כִּי הוּא זַעַף וְסַר
וְיִרְאוּ עֵינֵינוּ,
מְקוֹם רָחַב לֹא צַר (2)

שֵׁם נְשַׁמַּח בְּרָאוֹת,
נָהַר רַב לֹא יַחְסֹר
מִימּוֹ, וּבּוֹ פְּלֹאוֹת
אֵל חַי אֲשֶׁר יִצָּר (2)

רָם וְגָדוֹל יוֹם יוֹם,
פּוֹשֵׁה וְלֹא נֶעְצָר,
רַב לְהַמְצִיא פְּדִיּוֹם,
לְמַלְאוֹת כָּל אוֹצָר (2)

אֵל-אֵל חַיִּים נוֹדָה,
כִּי יָדוּ לֹא תִקְצָר,
אֶת נַפְשֵׁנוּ יִפְדֶּה,
וְיִוצִיא מִמְצָר (2)

הפיוט בצל חורש מצל

השיר, אתה רואה את הנהר לפניך, אתה רואה את הגלים לפניך, ואת הדגים הקופצים שם. אתה רואה את הרוגע, אתה רואה את השלוה, אתה רואה את האמונה, זה אדם מיוחד. מי שכותב מלים כאלה, אתה יודע שיש לו "רוחב לב כחול אשר על שפת הים" (מלכים-א' ה', ט). משהו מיוחד.

השיר הזה כדאי לשיר אותו בסעודה שלישית. למה? בסעודה שלישית הנפש מתגעגעת לשבת. עוד מעט הנשמה יתירה הולכת, והשיר הזה מחייה ומשחרר את האדם. וגם אנחנו שרים אותו בסעודה שלישית.

יש שירים של רבי ישראל נג'ארה, אין כמותם. לא רק "יה ריבון עלם ועלמא" שזה יותר עליז, ושרים אותו האשכנזים בליל שבת. וכתוב בסידוריהם שחכם אחד אמר עליו "לא קם בישראל כישראל". אלא יש לו עוד שיר מרגיע להפליא - "בצל חורש מצר". אם הייתם יודעים את עומק השירה הזאת של רבי ישראל נג'ארה, הייתם רואים שזה משהו מיוחד. הוא מדבר על אדם שנמצא במועקה כל השבוע והוא יוצא למרחב, למקום של "חורש מצל", חורשה שיש שם צל, הוא הולך להסתכל על נהר במקום רחב ועל הגלים, ולא תשבוע עינו מלהודות לקב"ה. השיר הזה מלא רוגע. אתה קורא את

ביאור הפיוט

רָם וְגָדוֹל יוֹם יוֹם, / פּוֹשֶׁה וְלֹא נִעְצָר -
פּוֹשֶׁה - מתרחב, כמו והנה פשתה המספחת (ויקרא י"ג ח). הקב"ה כל יום מרחיב, מתרחב. היום יודעים שהכוכבים למעלה כל פעם מתרחבים יותר. עשו חשבון אחורנית, אמרו ודאי שיש זמן שהעולם לא היה. אכן העולם נברא! אז איך העולם נברא? אין תשובה! התשובה היא: כל מיני אטומים התפוצצו במכה אחת, ונברא העולם - משוגעים! יום אחד יאשפזו אותם. יגיע זמן שכל העולם יגידו שיש בורא לעולם. כמו שאמר השבוע טראמפ נשיא אמריקה בכותל המערבי: "רוח אלוקים שפוכה במקום הזה". זה אמר רבי יהודה הלוי עוד לפניו: "אבחר לנפשי להשתפך במקום אשר / רוח אלוקים שפוכה על בחיריך". אדם בא לכותל המערבי, אדם בא לירושלים, יודע - פה היו אבותינו, פה היו הנביאים, פה היה דוד המלך. על אפם ועל חמתם של כל המכחישים לומר: לא, לא, לא היו דברים מעולם. ימח שמם וזכרם.

רַב לְהַמְצִיא פְּדִיּוֹם, / לְמַלְאוֹת כָּל אוֹצֵר -
אדם נמצא בצער, נמצא בחסרון כיס - הקב"ה ימציא לו פדיון, ימציא לו דרך לצאת מכל החובות שלו. **אֶל-אֵל חַיִּים נוֹדָה -** נוודה לו על החיים שנתן לנו, **כִּי יָדוּ לֹא תִקְצֵר. אֵת נַפְשֵׁנוּ יִפְדֶּה, / וְיוֹצִיא מִמָּצָר.**

חסידי ברסלב מתבודדים, אבל אסור להתבודד במקומות מסוכנים, אבל יש כאלה ברסבלים שהולכים למקומות מסוכנים, וצועקים: נ - נח - נחמ - נחמן. ויש שם ליד היהודי הזה איזה כלב נובח, כלב מסוכן, אבל אין מה לעשות, רבי נחמן אמר שצריך להתבודד, אז הוא לא רוצה לזוז, אבל זה לא נכון. תשב במקום נורמלי.

שָׁם נִשְׁמַחָה בְּרֵאוֹת, / נִהַר רַב לֹא יִחְסֵר -
יש לו נהר שמה.

מִימִיּוֹ, וְבוֹ פְּלֹאוֹת / אֵל חַי אֲשֶׁר יִצֵּר -
המלה "מימיו" חוזרת למעלה, נהר רב לא יחסר מימיו.

וְבוֹ פְּלֹאוֹת / אֵל חַי אֲשֶׁר יִצֵּר -
דגים ובעלי חיים שבים.

הגהתי "ובו" במקום "בו" ע"פ המשקל (שש שש תנועות, כולל גם שוואים נעים).

ההסתכלות של הכופרים: הכל טבע! טבע! טבע! הדגים בראו את עצמם, והים ברא את עצמו, וכל העולם ברא את עצמו, רק הם המשוגעים כאלה לא בראו את עצמם. הם הלכו ללמוד משוגעים! אתה רואה את הפלאים של הקב"ה שהוא מחליף לך מבריה זו לבריה זו, אתה יודע שיש מישהו מעליהם, כי זה לא במקרה. אתה רואה בכל דבר ודבר כמה סדר וכמה פלאים יש.

בצל חורש מצל -

ע"פ יחזקאל (לא"ג) ופירש"י יער מסכך, צל גדול. אנשים לא הבינו, ניקדו: בצל חורש מצל, מי זה החורש הזה?! יש את הפסוק ביחזקאל: חורש מצל - חורשה שעושה צל, ונמצאים בצל הזה.

גִּשְׁב מַחֵם אוֹר צֵר -

אור צר - ע"פ ישעיה (ה' ל) צר ואור חֶשֶׁךְ בעריפיה. גשב שמה מחום אור צר, בבית יש חום, יש אור צר, ושם בחורשה - אתה מרווח ומאוויר.

כִּי יוֹם זֶה הוּא חִבִּיב -

זה מתאים בדיוק ליום שבת.

לְצֵאת מִצּוֹק וְצֵר -

אתה נמצא בצער ובמצוק כל השבוע, יום שבת יום חביב - כשתלך בשבת לשַׁבַּת בצל של חורש ויער, לדבר דברי תורה ולשיר שירים.

כִּי הוּא (לְבַנּו) זְעַף וְסֵר -

מלשון הכתוב במלכים א' (כ' מ"ג) סר וזעף. וחורז סמ"ך עם צד"י (וכן בהמשך: "...לא יחסר / ...אשר יצר"), וכן עשה ריה"ל בשירו המתחיל "ימי פלו ועיני פלו", שם אומר: "והצר יהי סר / ויוסר פל-צר / וידד כחלום".

וְיֵרָאוּ עֵינֵינוּ, / מִמָּקוֹם רָחֵב לֹא צֵר -

כשאתה הולך למרחבים, לשדות. איך היה הבעש"ט מתבודד? היה יושב בשדות וביערות. עד היום

השיר הזה מרומם את האדם, לא עשרה טפחים מעל הקרקע
אלף טפחים מעל הקרקעו

טעמו וראו כי טוב ה' אשרי הגבר יחסה בו!

חזק ויאמיץ לבן

מאוצרו של מורנו ורבנו הגאון הרב צמח מאזוז שליט"א

תורת היים

מה סוד ההצלחה בלימוד התורה? + מדוע בכה רבי חויתה? + איזה מסר העביר רבי מצליח לבנו ממכירת הזהב? ולמה התרגש מורנו הרב לראות נער בר מצוה עושה סיום מסכת?

היו גדולי הדור ושימשו ברבנות, על מה הוא בוכה, הרי כל חייו היו יסורים ומכאובים...

ומזה נלמד ק"ו לעצמינו כמה אנו צריכים להשתדל ולעמול בזה, ובאמת לאחר שיצא ספרו "פרחי כהונה" אנו רואים חידושים גם על מסכת עבודה זרה, כי מי שרוצה באמת להספיק וללמוד, מן השמים מסייעים בידו.

מי שמוסר נפשו - חביב אצל הקב"ה

דבר שנעשה במסירות נפש, בלי חשבונות, רק מתוך אהבת ה' - חביב בעיני הקב"ה הרבה מאוד. אמא שעובדת כל היום שמונה שעות עבודה, מגיעה הביתה, צריכה לבשל לבעלה ולילדים, צריכה לעשות כביסה, צריכה לעשות הרבה דברים. בשעה אחת עשרה בלילה עייפה ונופלת על המיטה, ופתאום בשעה שתיים בלילה היא שומעת את התינוק שלה בוכה, מיד היא קמה והולכת לטפל בו, מאכילה אותו, מרגיעה אותו. ואם הוא לא מרגיש טוב, מה היא לא עושה לו עד שיירגע? מאיפה מגיעים הכוחות האלה? אהבה! הקב"ה נטע בלב האם אהבה לבנה, ולכן היא מוכנה להתמסר אליו בכל.

מסירות ואהבה הולכים ביחד. אותו הדבר מי שאוהב את ה' ומתמסר לתורה, הקב"ה גם אוהב אותו ונותן לו מעל ומעבר.

רבי שמעון בר יוחאי התמסר בשביל התורה, רק בשביל התורה, ולמרות שהוא הרגיש שהשהייה שלו בתוך המערה זה 'גיהנם', וכפי שהוא עצמו אומר (אחר שיצא ונכנס פעם

העולם עומד בזכותך!

אדם שזוכה ללמוד תורה, צריך לדעת להעריך את עצמו, מי שמרגיש "ונהי בעינינו

כחגבים", לא יתפלא שככה האנשים מסתכלים עליו: "וכן היינו בעיניהם". לכן צריך להרגיש גאווה וכבוד על שזכה ללמוד תורה. לכן גם מקובל שהולכים עם חליפה וכובע, שאלו הם מלבושי כבוד. "ויגבה לבו בדרכי ה'" (דה"ב, י"ז, ו), תדע, אני זכיתי להיות "בן תורה", וכך תמיד תזכור שבכל רגע שאתה יכול ללמוד, אתה מקיים בזה את העולם, "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת" (ירמיה ל"ג, כ"ה). אם העולם עודנו קיים, זה רק בזכותכם! בזכות לימוד התורה שאתם לומדים!

על מה התאונן ר' הויתה?

ידוע הסיפור על מוה"ר הגאון המפורסם אבי הישיבה, רבי רחמים חי חויתה הכהן זצוק"ל, שכל חייו היו יסורים ומכאובים, ויום אחד ראוהו תלמידיו בוכה, שאלוהו: רבנו, מה קרה? אמר להם: איני יודע מתי אעזוב את העולם, ועוד לא הספקתי ללמוד מסכת "עבודה זרה" כסדר, ואני יודע שמסכת שאדם לא למד בחייו, לא יזכה להכנס בעוה"ב לשיעור שהקב"ה מוסר באותה מסכת, ועל דא קא בכינא. בני! שימו לב מי הוא הבוכה! הוא מוה"ר רבי חויתה אשר זכה להעמיד עשרות תלמידים מצוקי ארץ אשר רבים מהם

בניני
מוסר

באנו לעולם לעסוק בתורה! אמנם צריכים לחיות, אם העבודה של יומיים מספיקה לי כדי לחיות, עד כאן. "ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב" לא מרגישים שחסר להם, ברוך ה' "איזהו עשיר השמח בחלקו".

עייף, היום לא קראתי. היום והיום... יש אלף סיבות. פעם הראשון לציון הרב שלמה עמאר שליט"א, דרש כאן ואמר, שאפשר לכתוב "ספר סיבות" למה היום לא למדתי. סיבות וסיבי-סיבות לעשות וסיבי-סיבי-סיבות, אפשר לעשות ספר, אבל השורה התחתונה לא למדתי, שורה התחתונה: אתה עם הארץ. כן, אתה צודק, הסיבה הזאת צודקת, והסיבה הזאת צודקת, אבל בסופו של דבר אתה עם הארץ! העברת שנה בישיבה סתם. כך נראה מי שלא עושה 'בואו חשבון'.

"בואו חשבון" - זו נקודה מאד מאד מרכזית, וכך צריך כל אחד ואחד לנהוג. הן בחיים הרוחניים והן בחיים הפרטיים.

בשלוש שעות האלה, לא מדברים!

התורה שוברת את היצה"ר, התורה היא נותנת לנו את הכלים להתקדש, להטהר, ולהגיע לדרגות גדולות.

אדם צריך לעשות לעצמו גדר, אם אדם הוא לא ירצה להתקרב, כל ה"שיחות מוסר" לא יעזרו לו. אדם צריך להתקרב להקב"ה, לקבל עליו תענית דיבור מהתחלת הסדר עד סוף הסדר, שעתיים לא לדבר דברים בטלים, יהיה מה שיהיה. בא מישהו מספר, לא משיב לו, אני בתענית דיבור, ואז האיכות של הלימוד תהיה אחרת, איכות של הקדושה תהיה אחרת, איכות בית המדרש תהיה אחרת.

כל אחד ואחד ישפיע על החבר שלו, תחזק אותי בזה, אני אחזק אותך בזה, יעשו חברותא שלא מדברים דברים בטלים בשעת הסדר.

יש עוד שניים במדינה שהממשלה נתנה גם להם רשיון כדי למכור זהב, ומה הם עושים? הם עובדים יומיים בזהב, ושאר החודש עוד 20 יום פלוס עובדים בעבודות אחרות. וגם אני הייתי יכול לעשות עוד עבודות אחרות אבל לא! באנו לעולם לעסוק בתורה! אמנם צריכים לחיות, אם העבודה של יומיים מספיקה לי כדי לחיות, עד כאן. "ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב" לא מרגישים שחסר להם, ברוך ה' "איזהו עשיר השמח בחלקו".

סוד ההצלחה בתורה - בואו חשבון!

לפעמים קורה ששני בחורים למדו יחד, באותו ספסל, אצל אותו רב, באותה ישיבה, זה יצא ממנו איש מוצלח, תלמיד חכם חשוב, וזה יצא עם הארץ. איך נוצר הפער?

הבחור שיצא טוב, היה עושה חשבון: באתי לישיבה בשביל ללמוד, עבר שבוע מה הספקתי בשבוע הזה? למדתי כך וכך עיון, למדתי כך וכך בשעות הַסְדָר, למדתי כך וכך הלכות, למדתי כך וכך בקיאות, תיקון סופרים, מוסר ויראת ה'. שבוע הבא, בודק שוב - איפה אני עומד? בשבוע השלישי, איפה אני עומד? כל יום וכל חודש. בודק ומחשב איפה הוא עומד, ולכן אדם כזה שמקיים 'בואו חשבון', יזכה לתבנה ותכונת, הוא צומח וגודל, וכשהוא מסיים תקופה של 'זמן', לפני פסח או סוכות, הוא שמח ומאושר, רואה את עצמו שיש לו מזווה מלאה.

לעומת זאת, השני שלא עושה חישוב, לא מכין מאזן, יום נכנס יום יצא, יום למדתי יום לא למדתי, היום הייתי

שניה למערה), "משפט רשעים בגיהנם - י"ב חודש", לא היה לו שם נעים, הוא הרגיש מר, אבל מה לא עושים בשביל התורה?! אם נגזר על האדם להיות במקום לא טוב ח"ו, כמה הוא ילמד ביום, גם אם הוא יקח אתו ספר, אולי ילמד בו רק איזה שעה ביום. יגיד, אין לי ראש, אני לא יכול ללמוד, אני בצער, אני לא יכול להבין כלום, זו תשובה שכולנו חלילה היינו אומרים אותה, יש לי בעיות אני לא מסוגל לקחת גמרא. ורשב"י, למרות שהוא מרגיש שהשהיה שלו במערה זה גיהנם, הארוחה שלו - חרובים, בוקר צהרים ערב, עוד יום, ועוד יום, ועוד יום, ורק תכפילו שלוש עשרה שנה כפול שלוש מאות ששים וחמש יום תגיעו לכחמשת אלפים יום שאכל 'ארוחת חרובים', איך אפשר עוד להכניס את החרוב הזה לפה?... ואנחנו שואלים יותר איך אפשר בכלל לשבת וללמוד שם? ולא רק ללמוד, אלא לחבר את ספר הזוהר שכל כלו קדש קדשים!?

"אני בלי נדר' הולך להנות"...

העיקר הוא ללמוד תורה. כאשר אבא זצ"ל היה מוכר זהב, הממשלה היתה נותנת לו 20 קילו זהב, עבודה של יומיים, וכל החודש פנוי, והיה יושב ולומד, יושב ומלמד. יום אחד אבא אמר היום הודיעו לי שהזהב הגיע, אז בלי נדר אני אחר הצהריים הולך לשוק הצורפים למכור זהב. אמרתי לו: אבא 'בלי נדר' אומרים על מצוה, אתה הולך לעשות כסף, לא אומרים על כסף 'בלי נדר'. יש אנשים שעל כל דבר אומרים 'בלי' וזו שטות, אבל על מצוה אומרים 'בלי', אבא ענה לי: "וכי המטרה שלי בשביל לעשות כסף!?"

ר' חויתה
שמע
את זה,
תכף ומיד
אמר
למזכיר
שלו
לכתוב
הודעה.
לא היתה
מכונת
צילום,
לא היתה
מדפסת,
לא היה
מחשב,
היה צריך
לכתוב
את
ההודעה
בארבעה
עשר
עותקים

הרב אמר, ואין להרהר אחריו

בזמנו בגירבא, באו אנשי הגוינט האמריקאי ורצו לעשות מגרש כדורגל, וסיכמו עם מי שסיכמו, וקנו מגרש והכשירו אותו. ברגע האחרון שמע מורנו הרב רבי רחמים חויתה כהן זצ"ל, שיום ראשון עומדים לפתוח את המגרש הזה לכדורגל. לא התכוננו לקחת משעות הלימוד תורה, מסיימים בשבע שבע וחצי, כן בשבע שבע וחצי כדי לא לפגוע בשעות הלימוד, אבל למה שלא יהיו לנו איזה בחורים נחמדים כאלה עם שרירים, אולי מחר יגיע אחד מהם וירווח את "הגביע העולמי"...

ר' חויתה שמע את זה, תכף ומיד אמר למזכיר שלו לכתוב הודעה, לא היתה מכונת צילום, לא היתה מדפסת, לא היה מחשב, היה צריך לכתוב את ההודעה בארבעה עשר עותקים. כתב וחזר וכתב וחזר, ביום שבת זו תהיה דרשה מראש אב בית דין ר' חויתה כהן זצ"ל, בשעה פלונית בביהכ"נ הגדול. רגילים כל שבת שלפני ראש חודש עושים שם דרשה, אבל זו שבת שלא מן המניין, אנשים לא הבינו מה קרה, על מה הרב רוצה לדבר, לא יודעים. סקרנות... כל אחד ואחד חושב וחושב, יום שבת בשעה ארבע, כבר משלש וחצי הכל תפוס, אנשים על הרצפה, אנשים נתלים בחלונות, על מה הרב רוצה לדבר?

נכנס הרב והתחיל לדבר, שמעתי שהכשירו מגרש בשביל כדורגל, והתחיל והסביר למה זה לא טוב. הדברים מודפסים בספר שלו של הדרשות, אתם יכולים לקרוא. הציבור שמע - הרב לא רוצה! נקודה! גם אם הרב לא אמר לנו את הטעם, וטעם זה לא מספק אותנו, עצם הדבר שהרב אומר שהדבר הזה לא טוב בעיניו, עיניו של הרב הם גדולות, הוא יודע מה טוב ומה לא טוב.

והנה באו המארגנים בשעה ארבע, מסתמא יש איזה בחורים שהם יברחו מהסדר של הלימוד, ויגיעו כבר מוקדם "זריזין מקדימין למצוות". אף אחד לא הגיע, חמש, אף אחד לא הגיע, חמש וחצי, אף אחד לא הגיע, שש, שש וחצי, אמרו כנראה הרבנים שמעו ע"ז ולכן הם

פקחו עיניים גדולות על התלמידים, כדי שאף אחד לא יצא לפני הזמן. שעה שבע, דמיינו להם, שבשבע וחמישה המגרש יהיה מפוצץ באנשים, גם בשבע וחצי אף אחד לא בא. ראו בחורים בדרך הביתה, נו מהר תכנסו, לא! לא! מרימים בכתפים, לא! שאלו: מה יש? מה קרה לכם? אמרו הבחורים: לא אנחנו לא באים! עוד בחור בדרך, אנחנו לא באים, עוד בחור בדרך, אנחנו לא באים. חיכו חיכו חיכו, כולם לא באים, ארוזו את החפצים והלכו. חקרו ושאלו מה קרה? הרב ביום שבת אמר לא לבוא, הרב שענינו צופות לעתיד, ראה את ההרס שיש בדבר הזה לשיבות.

גם היום הישיבות הטובות, אין בחורים שהולכים לכדורגל, למגרשים, אם הרב אמר לא, אם אנחנו שייכים לרב הזה, אז אנחנו מקבלים, גם אם הדברים לא מובנים לנו.

התורה היא מעל הכל!

משה רבנו רצה להראות ולהחדיר בעם ישראל את המעמד של התורה כמה התורה חשובה. ולכן במצות 'הקהל' כולם באים ונדחקים. בצד אחד כולם גברים, בצד השני כולם נשים. מה הם רוצים? מה יש כאן? מחלקים פה דולרים? לא! באים לשמוע תורה, וכך הילד מתחנך שהתורה הזאת היא מעל הכל. בתוך הקבוצה של הגברים כאן יש את כל סוגי האנשים, מיליונרים, עשירים, עניים, מכל השכבות, מה כולם באו? מה כולם רוצים? רוצים לשמוע תורה! ואז הילד מבין, התורה היא מעל הכל!

אנחנו כשהיינו ילדים, לא גדלנו בגירבא שהיא עיר של תורה, גדלנו בתונס, ואני זוכר שבאותו זמן ערך התורה שם היה מאוד חלש. ב"ה היום התורה חוזרת, אותם המשפחות שהיו אז בתונס והיום הם גרים בפאריז, באמת חוזרים לעסוק בתורה, בן פורת יוסף.

לפני כמה זמן, הייתי באיזה בר מצוה של מיישה תוניסאי שהיום גר בפאריז, והיה בר מצוה לנכד שלו, והנה אני רואה שבא הנכד הזה ועושה סיום מסכת תענית. לא האמנתי למראה עיני. אני זוכר מה הם היו לפני דור. כשנתנו לי לדבר שם, אמרתי, 'כמה גדולים דברי חז"ל שאמרו, "התורה

סבא התנגד שאבא ילך ללמוד בבית ספר הצרפתי, ולכן הוא ביקש מהרב שם בכפר, למרות שהוא לא היה יודע הרבה גמרא, שילמד את הבן לו קצת גמרא ממה שהוא יודע, ובערב, כשסבא ר' רפאל היה מגיע הביתה מהחנות, היה יושב ולומד גמרא עם אבא, כל יום במשך שלוש שעות.

יום אחד סבא הגיע, והוא רואה את אשתו, הסבתא רחל ע"ה, בוכה. שאל אותה 'מה יש לך, כואב לך משהו, את לא מרגישה טוב, אולי צריך לקרוא לרופא? אמרה לו, 'לא, ב"ה אני מרגישה טוב'. שאל אותה, 'אם כן למה את בוכה?' אמרה לו: 'הבן שלי לא לומד'. אמר לה, 'מה אני אעשה, את רואה, אני מגיע מהחנות, עוזב את הכל לא הולך לנוח אלא אני יושב ולומד אתו שלוש שעות'. היא ענתה לו: 'מהלימוד הזה שאתה מלמד את הבן שלך לא יצא ממנו תלמיד חכם, כי עיקר הלימוד ביום, והיום שלו הולך לאיבוד כי הרב שלו לא יודע הרבה מה ללמוד איתו'. אמר לה, 'מה אפשר לעשות?' אמרה לו, 'כא נחזור לגירבא'. אמר לה, 'לגירבא?! את הרי יודעת מה זה גירבא, היינו שם והתחתנו שם, אבל לא היה לנו שם פרנסה. אבל כאן, ב"ה כי גבר עלינו חסדו, כל ערב (כך אבא היה מספר) הסבא היה חוזר הביתה עם מטפחת מלאה זהובים מטבעות זהב, מהפדיון שעשה באותו היום. אמר לה, 'אם נחזור לגירבא, ממה נתפרנס? ממה נחיה?' אמרה לו, 'אתה צודק, אבל לעולם הבא אנחנו לא יכולים לקחת אתנו את הזהובים, אך אם נזכה בבן תלמיד חכם, את זה אנחנו לוקחים אתנו. את הזהובים אנחנו משאירים פה'.

כח ההשפעה של האשה גדול מאוד, ואכן דבריה השפיעו על סבא, הוא מכר את החנות מכר את הבית, וצרר בידו צרור גדול של כסף ונסע חזרה לגירבא.

הם הגיעו לגירבא, ואח של סבא - רבי מנחם מאוזו, עשה להם קבלת פנים, אבא היה אז בגיל שתיים עשרה, וכשראה ר' מנחם, הדוד שלו שבעתיד גם היה חמיו - הסבים שלי מהאבא ומהאמא, רבי רפאל ורבי מנחם, אחים - כשראה ר' מנחם את אבא שלנו מגיע, הלך והביא לו שיראה מחברת חידושים של הבן שלו הגאון האדיר רבי שלמה מאוזו זצ"ל. אבא דפדף ודפדף, וראה שהכל כתוב בשורות

מחזרת אחר אכסניא שלה". בתונס היו גדולי תורה, אבל היתה נפילה ושקיעה גדולה, והנה שוב אנחנו רואים איך ב"ה התורה חזרה היום, וכ"כ מרגש לראות איך ילד בפאריז עושה סיום על מסכת תענית בבר מצוה שלו.

אבל באותם ימים, כשהיינו ילדים וגדלנו בתונס, לא הרבה עסקו בתורה, אך אבא ידע את ערך התורה והיה עומד אתנו חזק על לימוד התורה. אנחנו היינו יודעים שהחברים שלנו כולם אחרי שיוצאים מהשיבה ומסתובבים בימים ובנהרות (עוד לא נולדה אז ישיבת "כסא רחמים"), שלשה חודשים נמשכה החופשה שלהם, לא כמו כאן בישראל שזה חודשיים, ועוד צועקים פה על החודשיים. אבל זה לא היה כמו 'בין הזמנים' - חופשה לגמרי כל היום, אלא למדו בבוקר כמה שעות, ומהשעה שתיים עשרה בצהרים היינו רואים את החברים שלנו יוצאים ומסתובבים בכל המדינה. ואנחנו שלושת האחים, היינו יושבים עם אבא בבית, כל אחד שם לצדו בשולחן את ערימת הספרים שלו. ואנחנו יושבים ולומדים כשאנחנו יודעים שאין עוד בית בכל העיר שיושבים בשעה הזאת ולומדים בו תורה. אין בית מדרש אחד פתוח בכל העיר שיש שם מישהו שלומד תורה, ואבא כל הזמן היה חוזר ומעורר אותנו: תורה תורה.

רק בן ת"ח - אנחנו לוקחים לעור"ב!

מי החדיר לאבא את ההשקפה החזקה שלו על ערך התורה - האמא שלו. כפי שאבא היה מספר לנו על האמא שלו מרת רחל ע"ה.

בתחילה הם היו גרים בגירבא, אבל היה שם קושי של פרנסה, לכן כשאבא היה בגיל שנתיים, החליט הסבא רבי רפאל לעבור לגור בכפר קטן על יד תונס, לסבא היתה שם חנות של בדים שהצליח בה מאוד, היתה להם שם וילה, היה להם גם חשמל, כשבאותם הזמנים למי היה חשמל? אני מדבר לפני כתשעים שנה, לאיזה בית היה ברז שמוציא מים, כולם היו ממלאים מים בדליים, אבל ב"ה היתה לסבא הצלחה.

מלאות צפופות, הוא שאל את דוד שלו 'מה זה?' אמר לו, 'מעיינים בגמרא טוב, מחפשים חידושים על הגמרא, קושיות תירוצים וכו', ואחרי שממלאים הרבה, מדפיסים ספר'. ואז הקניט את אבא ואמר לו: 'לך, לך לתונס שלך, לך תשחק בכדור. פה בג'רבא לומדים תורה, אין כדור, אם אתה רוצה לשחק לך לתונס'. אבא היה פגוע, אמר לעצמו, 'זאת קבלת הפנים שעושה לי הדוד שלי? אבא מספר לנו, 'שתקתי שתי דקות והייתי חושב הרבה, עברו שתי דקות בדממה כשאני יושב וחושב, ואז נתתי דפיקה על השולחן, 'דוד, עוד חודשיים אני אכתוב יותר טוב ממנו!' הדוד שמח קם ונתן לו נשיקה. אמר לו, 'לך חמודי ותצליח'. וכך עוד באותו לילה כשעוד היו עייפים מהדרך הארוכה, נסעו יומיים, שש מאות קילומטר, לא במטוס, וזה גם לא הכבישים של ישראל. מיד בא ואמר לסבא ר' רפאל: 'אבא בא תלמד איתי, עכשיו תלמד איתי!' ולמחרת בבוקר, סבא לקח אותו לרב שלו עצמו, הרב שלימד אותו בעצמו, ואבא הלך וגדל עד שהיה לאחד מגדולי הדור.

אבל מאידך גיסא - השטן ניסה להפריע. כל עסק שסבא נתן את ידו שם בג'רבא, הפסיד. עד שבתוך כמה חודשים כל הערימה של הזהובים שהביא מתונס, נגמרה, והם הגיעו למצב שלא היה כסף לקנות לחם, תארו לכם, לא מדובר על עוגות לא מדובר על ירקות, מדובר על לחם יבש בלי כלום. לא היה לו כסף לזה. אדם אחר מה יגיד, 'רבנו של עולם עשיתי את הכל בשבילך כדי שהבן שלי ילמד תורה, לא זכיתי, אין לי ברירה, צריך לחזור לתונס'.

אבל מה עושים זוג צדיקים? החליטו בנייהם הסבא והסבתא, שסבא יחזור לתונס לעבוד, לא בתור גביר עשיר אלא בתור פועל, כי כבר אין כסף לפתוח חנות, והאמא והבן ישארו בג'רבא - לא היה שם פנימיה שאפשר היה לשלוח אותו - כדי שהבן יוכל ללמוד תורה.

לא היה לסבא הרבה כסף כדי לבוא ולבקר הרבה, אבל פעם בחודש-חודשיים היה שולח להם כסף בשביל פרנסתם בצמצום, והוא עצמו היה חי בדוחק וצמצום יותר מהם, פעם בששה חודשים היה חוזר הביתה לראות את אשתו הצעירה והבן שלו היחיד. מסירות נפש למען התורה!

וכך היה לא שנה או שנתיים, אלא במשך כשמונה שנים. איך החזיק מעמד? בוודאי בזכות העידוד של האשה. אני עוד זוכר טוב בהלוויה של הסבתא רחל ע"ה, איך שאבא אמר לתלמידים של הישיבה את הלשון שרבי עקיבא אמר לתלמידיו: "שלי ושלכם - שלה". כל הזכות שלי זה בזכות האמא שלי.

ואחרי הסיפור הזה, אני כבר לא מתפלא על אבא, אפילו ששם בתונס היכן שגרנו בילדות, כולם שלחו את הילדים שלהם שילמדו צרפתית, אחד חכם ואחד תם, כל אחד חושב על איזה 'תואר' שהבן שלו יקבל, אבל אבא היה היחיד שחשב ודאג איך שהילדים שלו יהיו תלמידי חכמים. הוא ינק את זה מהאמא שלו, מהמסירות נפש הזאת שהוא ראה אצלה לתורה. דברים של גיל קטן לא שוכחים, זה נשאר ונחרט בלבו לעד ולעולמי עולמים.

מי שמשקיע ומזכיר את עצמו על התורה - זוכה!

אדם צוחק, אומר, איזה כיף, היום לא למדתי, הצלחתי להתחכם על הרב, הרב לא תפס אותי, הרב לא קרא לי ולא אמר לי כלום, אני חכם... וחברי, מסכן, כל הזמן יושב ולומד, מפחד מהרב, אבל בסוף, צוחק - מי שצוחק אחרון, מי שהשקיע את עצמו ומסר נפשו על התורה - זוכה, ומי שבורח ומתחמק ומתחכם - בסוף הוא מפסיד.

היה לנו כאן בישיבה בחור טוב מאוד, שהדוד שלו היה לומד אצלי ב"כסא רחמים" בתונס לפני יותר מארבעים שנה, ואני זוכר שהיה ממש ילד קשה כברזל. והנה לכל אחד יש איזה רגע של אמת, יום אחד היינו בישיבה והוא בא אלי בוכה, חשבתי אולי לא

מרגיש טוב, ולכן הוא בוכה. שאלתי אותו מה יש לך? מה כואב לך? למה אתה בוכה? אמר לי, הרב, למה כולם מפחדים ממך ואני לא? אני צחקתי, אמרתי לו אשריך! כולם מפחדים ואתה לא מפחד, אשריך... אבל הוא ממשיך ואומר לי, כולם שמפחדים - זכו, מתוך שלא לשמה בא לשמה, וכך הם משתפרים, הולכים בדרך הישרה ויוצאים ת"ח, אבל אני היות שאני לא מרגיש מורא ופחד מהרב, אז אני לא מתאמץ ולא משקיע כלום, ואני ממשיך בחיים האלה...

לפני כחמש עשרה שנה, הוא בא לבקר כאן, אחרי עשרות שנים שלא ראיתי אותו. אמרתי לו, עכשיו אתה לא בחור בישיבה שלי, גבר בגוברין, תגיד לי האם הדרך שלך טובה? החיים שלך טובים? עשית מה שאתה רוצה ואף אחד לא הצליח לעצור אותך, וגם אבא זצ"ל שהיה 'פטיש החזק' לא הצליח לעצור אותך, תגיד לי עכשיו טוב לך בחיים? והוא ענה לי, בערבית: אני נשבע בחיי הרב, החיים שלי כמו זבל.

אמרתי בלבי, ידעתי שכך יהיה. הרי כך כתוב: "הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע" (משלי י"ג, כ). זה מה שאמרנו עכשיו, צוחק - מי שצוחק אחרון.

לפני שבוע היה כאן, ר' מאיר דוידוב שלמד בישיבה, והוא סיפר לי, בכלל איפה שאני לומד, יש שם אברכים בני שלושים וחמש ויותר, לומדים הלכות שבת, וכשאני רואה שמתקשים במשהו אני פונה אליהם, זה לא הפירוש. אלא הטור מתכוון לסברא הזאת, שואלים אותי מי אמר לך? אני פותח להם, תראה בסימן הזה, במקור הזה, וכך הרבה אברכים נעזרים בו. פעם אחת באו ושאלו אותנו, תגיד לנו אתה סה"כ בגיל עשרים, מתי הספקת ללמוד את כל זה? מאיפה אתה יודע? אנחנו כמעט ולא יודעים מזה כלום, אמרתי להם, אני למדתי את זה כבר בישיבה, ולכן אמר לי, תמסור לרבי אהרן, (ר"מ ב"ש"ג), תודה רבה על השיעורים, על כל מה שמילא אותנו בתורה בישיבה. מי שהשקיע - מרוויח!

אכתב

אחת מותו האמצעי האמון כי איכאל סטון שליט"א

אסרו חג פסח התשע"ז

בס"ד

לכבוד בטאון "כתר מלוכה", שלום וברכה!

ראיתי מאמרו הנחמד והנפלא של ידייך הרה"ג רבי אביחי סעדון שליט"א על מיכאל הכהן הגדול - הגאון הגדול רבנו מיכאל כהן זצוק"ל שפורסם בגליון ניסן התשע"ז. חן חן לו ששרטט ביד אמן את תולדותיו לבית אבותיו. ורציתי להוסיף כאן כמה מלים על דמותו הגדולה. רבנו זצ"ל היה גר בשכונתנו וקרוב מאד לביתו של אחירם ר' רחמים הי"ו. שנים רבות היה רב של 'בית כנסת רבי סוסו' (כך היתה נקראת). לאחר פטירת הגאון רבי יוסף סוסו הכהן זצוק"ל, ירש רבנו את מקומו בבית הכנסת בחזנות וקריאת התורה ועוד. זכרני שהיתה בו ענוה מופלגת ובו כבד עמד בתקיפות על ההלכה והמנהגים לבל ישנו כהוא זה. כמה פעמים שהתפלתי שם ראיתי שהיו מקצת הקהל רוצים לעשות שינויים או כיו"ב, והיה מתנגד להם מאד, ואם ראה שאינו יכול להם היה אומר "אם תעשו כך, אני עוזב את בית הכנסת", ומיד היו נשמעים לו.

היה מצטנע מאד, וכשנכנסתי ללמוד בישיבה המעטירה כסא רחמים היה נוהג בי כבוד גדול, ואני לא ידעתי להעריכו כראוי, עד ששמעתי בישיבה שהוא היה רבו של מו"ר ועט"ר מרן ראש הישיבה שליט"א, והשתוממתי מאד, וכשחזרתי לשבת חופשה שאלתיו האם עליו התכוונו שהיה רבו של מרן שליט"א, וענה לי "איני זוכר". חזרתי ושאלתי האם לימד את מרן שליט"א, ושוב ענה שאינו זוכר זאת. ביום ראשון חזרתי לישיבה, ושאלתי את הגאון רבי רחמים מאזוז שליט"א על רבי מיכאל שטוען שאינו זוכר ואולי התכוונו למישהו אחר, ענה לי רבי רחמים "הוא עניו". מאז נהגתי בו כבוד גדול מאד כיאה וכיאות.

בהזדמנות זאת אכתוב כאן שני חידושים ששמעתי מפיו, והיו בפי כדבש למתוק. שני החידושים בסגנון אחד ששניהם פשוטים אבל הסיומת יפה ומפתיעה ונרמזים ככפתור ופרח בפסוק:

הראשון, כשמשו רבנו התפלל על אחותו מרים נאמר (במדבר יב, ג) "ויצעק משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה", ופרש"י: לאמר, מה תלמוד לומר לאמר, אמר לו השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו, עד שהשיבו וכו'. שואלים המפרשים למה היה צריך משה לומר השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו, הרי יש דרך פשוטה לדעת זאת כמו שמסופר (ברכות לד:): על רבי חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי זה מת, אמרו לו מנין אתה יודע, אמר להם אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף. ע"כ. לכאורה, אף משה רבנו יוכל לבדוק לפי סימן זה, ולמה ביקש מהקב"ה השיבני אם אתה מרפא

אותה אם לאו? ותירצו המפרשים שמשו רבנו התפלל על אחותו, וכיון שהיא קרובת משפחתו, בודאי שאין שגורה תפלתו בפיו, ולכן אמר לו השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו. עד כאן דברי המפרשים. מסיים רבנו זצ"ל שאפשר לרמוז כל זה בפסוק (ישעיה נז, יט) "שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו", וכך ביאורו: שלום שלום - הסימן של רבי חנינא בן דוסא שאם התפלה שגורה בפיו היינו שהתפלה שלום בפיו, אם כן שלום לחולה שיועד שהוא מקובל, כל זה דוקא לאדם רחוק אבל לקרוב "אמר ה' ורפאתיו", שהקב"ה ככבודו ובעצמו יאמר לו למשה שירפא אותה.

והחידוש השני: אמרו בגמ' (מנחות קי): מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם - כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם. ועוד דרשו חז"ל (איני יודע המקור) "היא העולה" שהיא עולה ואין לימוד תורת עולה חשוב כעולה. שואלים המפרשים על הסתירה, ומיישבים כאן שבית המקדש קיים, שצריך להקריב קרבנות, וכאן שאין בית המקדש קיים, שאפשר לעסוק בתורת עולה ויעלה לו כאילו הקריב עולה. עד כאן דברי המפרשים. מסיים רבנו זצ"ל שאפשר לרמוז כל זה בפסוק (תהלים עג, טז-יז) "ואחשבה לדעת זאת עמל הוא (היא כתיב) בעיני עד אבוא אל מקדשי אל אבינה לאחריתם", וכך ביאור הפסוקים "ואחשבה לדעת זאת", רציתי להבין את הפסוק "זאת תורת החטאת" שדרשו חכמים שכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, אבל "עמל הוא בעיני", המלה הוא או היא נראית כעמל - קושיא בעיני, שדרשו היא העולה או אשם הוא שקרבן עולה ואשם נחשבים קרבן, וזה סותר דרשת חכמים הקודמת. "עד אבא אל מקדשי אל" - עד אבא לחלק שכאן שבית המקדש קיים וכאן שאין בית המקדש קיים "אבינה לאחריתם", אז אבין את התירוץ.

ויה"ר שיהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה שהיה ידוע בבאר שבע כאיש תם וישר ירא אלוקים וסר מרע.

ואסיים בברכה רבה

איכאל סטון

לכבוד יום אושפיזא של יצחק יצחק נאזר בגבורה, מהי הגבורה?

החסד האינסופיים שלו, ולעומתו יצחק סגר עצמו בבית, ביטל כל מציאותו, מתוך הכרה עמוקה שהכל מאת השם יתברך ואין עוד מלבדו.

גם ראינו במציאות, ששרה נלקחה לפרעה.. אבל רבקה לא, איך קרה כך? - אלא יצחק אבינו בשבילו אין שום תוכנית, אלא הקב"ה מצוי כאן, יותר מזה לא די שלא נלקחה, אלא הנוגע באיש הזה ובאשתו מות יומת. זוהי הגבורה של יצחק, שבגבורתו גורם שההנהגה האלוהית היא שתוביל ללא עוררין.

לכן גם בעקידה של יצחק אבינו, זו היתה מסירות נפש פשוטה בשבילו, וכן בברכות של יעקב, שיצחק בירכו בטעות, אבל לגביו זה כבר לא טעות, אלא: "גם ברוך יהיה", לפי שיצחק אבינו הבין שזה רצונו של הקב"ה.

**לולב ומיניו - כנגד גוף האדם
כי האדם עץ השדה
מה המסר של
ארבעת המינים?**

רבותינו במדרש רבה (ויקרא ל' יז) אומרים: **שהלולב ושדרתו, משולים לאדם עם עמוד השדרה. והאתרוג דומה ללב כנגד הלב. וההדס כנגד העינים, והערבה כנגד השפתיים.** אמר דוד: **אין בכל האיברים גדול מאלו, שהם שקולין כנגד כל הגוף, הוי: כל עצמותי תאמרנה. ע"כ. זאת אומרת שארבעת המינים הם מסמלים את גוף האדם.**

ואם תשאל, ואם כן, למה המצוה היא לקחת את ארבעת המינים ולנענעם.

תלמידי משה רבנו ע"ה, לאחוז במעשי אבות שאל אביך וגו'. וכדי להתבונן מהי גבורת יצחק שבזכותו לעתיד לבוא אנחנו נושעים (כמ"ש בשבת פט.). שלעתיד לבוא ישראל זוכין בדין, לא בזכות אברהם ולא יעקב, אלא בזכות יצחק אבינו ע"ה.

מהי מעלתו?

"ויקנאו בו פלישתים, לך מאתנו כי עצמת ממנו... וילך משם יצחק ויחן בנחל גרר וישב שם".

יצחק חפר בארות מים ויסתמום פלישתים. בארות אלו לא בארות של מים גרידא. אלא בארות מעיינות תורת אביו תורת חיים, אמונה יראת שמים חסד בגבורה.

גם שם יצחק אבינו אינו יושב בשקט, "ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו מים חיים, ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים", ועוד באר "ויריבו גם עליה", עד שלבסוף "ויעתק משם ויחפור באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחובות ויאמר...".

בניגוד לאברהם אבינו ע"ה איש החסד, אדרבה עליו נאמר: "והוכיח אברהם את אבימלך על אודות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך...".

ולמה?

כאן מגיעים לחקר גבורת יצחק הגבורה שהיא: "אין עוד מלבדו הגילוי האמיתי שהקב"ה הוא הגיבור היחיד בעולם", ולו ורק לו, הכח והגבורה, ותמיד יש להחזיר הכל למלכות שמים.

עוד הבדל מהותי שאברהם אבינו ע"ה יצא וכבש את העולם, בכל מעשי

יש להתבונן, ביזם האושפיזא של יצחק אבינו ע"ה, מה הכוונה שאומרים, "סוכת שלום". ומה הלקח שנלמד מיצחק אבינו.

והנה כשאנחנו נמצאים בצל סוכת יצחק אבינו שהוא בעל האושפיזא, עלינו להבין מה המסר שמקבלים ממנו באותו יום. וכדי לחדור לנבכי הענין, נבאר מהו הענין של שבעת האושפיזין, ומהו הביטוי שמבטא **יצחק אבינו שהוא נאזר בגבורה.**

ונתחיל במדת החסד של אברהם אבינו ביום הראשון, החסד ונתינה, שהוא סמל מעשה אברהם אאע"ה. חשב אותם ערביים... אני העבד ואתם האדונים... ואל הבקר רץ אברהם... והוא עומד עליהם... חסד ללא גבול ומידה...

אותו דבר ראינו אצל רבקה אמנו שבתנו אצלה את מידת החסד עד היכן, רבקה בת ארבע, משקה לאליעזר ולכל עשרת גמליו, והאיש משתאה לה.

אברהם אבינו ע"ה היה עמוד החסד, פירושו, המרכבה למידת החסד, שהאציל והשריש בעולם כולו ובנו את המציאות של חסד, אבל אין אנו יכולים להגיע לאותם עוצמות. כי יש ירידת דורות, אבל משה רבינו ע"ה ציווה בתורה "ועשית הטוב והישר". בעשיית חסד כיום, אנחנו רק תלמידי משה רבנו ולא תלמידי אברהם. התורה תחילתה בגמילות חסדים, וסופה בגמילות חסדים (סוטה יז.).

ומעתה הגענו לגבורה של יצחק שהיה מרכבה לגבורה, ברור שלא נוכל להגיע לקצה חוט של גבורת יצחק, אלא

וענו רבותינו:

כדי לבטל רוחות רעות וטללים רעים (סוכה לח.). ולכן, לאחר שזכינו להיות זכאים בדין ביום הכיפורים, אנחנו כביכול לוקחים את ההנהגה ומנענעים בידיים את ארבעת המינים לארבע רוחות, כדי לבטל רוחות רעות מהעולם.

הרחב ולא לקודש פנימה. ללמדנו דלא בשמים היא. דהיינו לא קשה. ובכן אורות האבוקות האירו עד סביבות ירושלים. ואפילו לברור חטים לאורם היה אפשר, ואפילו המקום היה רחוק מהמקדש. נמצא שהאור שיצא משמחה זו נמשך לכלל ישראל באשר הוא שם.

אבל אני אומר: כעת קח את עצמך בידיים, ותראה שיש בכוחך לנענע את עצמך, דהיינו לבך ברשותך, ואתה בעל הבית על עצמך, על רצונותיך, ואתה הוא המוליך, ואתה המביא. [ושזב מצאתי כן בבראשית רבה ל"ד י, במפורש: "אבל הצדיקים ליבן ברשותן, ואילו הרשעים הם ברשות ליבן"]. **וכאשר אנחנו שליטים על עצמנו, נוכל לפעול ישועות בקרב הארץ, בתפלתנו, להוריד רוחות טובים וגשמי ברכה.**

יצא מן הכלל, גם מצאנו, שאפילו לנבואה זכה יונה הנביא, שהשתתף פעם בשמחת בית השואבה, ויש הוכחה שיונה לא היה אדם גדול מאד בחכמה ובמעלה, אלא בא לשמוח שמחה בכל לבו, לכן זכה. והראיה לזה שהרי בסיום הפטרת יונה, מסופר שיונה יצא מהעיר ועשה סוכה שנית, וחשב שבנקל יזכה עוד פעם להשראת נבואה, כדי שיידע על אחרית העיר ניונה. ולא זכה לנבואה, והסיבה כי היה בצער וכעס, וידוע שאין נבואה שורה אלא על **לב שמח**. (בירושלמי ראש פרק ה דסוכה).

וכאן נשאלת השאלה: מה לומדים ממצוות אלו?

ובכן, התורה אמרה: ולקחתם "לכם" פרי עץ הדר [אתרוג], כפות תמרים [לולב], וענף עץ עבות [הדסים], וערבי נחל [ערבה], ושמחתם לפני ד' אלוהיכם. והתורה לימדה אותנו שיש מצוה על כל אחד ואחד בנפרד, ליטול לולב ומיניו, מהלשון "לכם".

ועוד ענין שסיפרו לנו חז"ל: חסידים ואנשי מעשה היו **מרקדים בפניהם באבוקות של אור** שבידיהם, ואומרים לפנין דברי שירות ותשבחות (שמשבחין להקב"ה. רש"י). [סוכה נא]. והסבירו חכמים את הענין, שכל אחד יכול לזכות ולקבל מהסוכה שפע של קדושה ורוה"ק, אם הוא שמח בקיום מצוה זו, שקופץ משמחה והיו התנאים בקיאים בקפיצה מיוחדת, או שהיו זורקים אבוקות כלפי מעלה, ומקבלים אחרים, וכן זורקים כוסות יין ומקבלים בחזרה. והכל לכבוד שמחת החג.

אבל ברור הדבר, שמי שמשתדל במצוות אלו, זוכה לסייעתא דשמיא מאין כמוה.

ובאמת שענין זה שהמצוה לשמוח, אך ורק "והיית אך שמח", בכל עזו, בא לידי ביטוי בחז"ל: "מצוה קלה יש לי וסוכה שמה". [ע"ז ג]. הכוונה היא שקדושת הסוכה נשפעת מלמעלה, באתערותא דלעילא בקלות, גם בלא הכנה גדולה, זולתי הכנה קלה הראויה, מצד כל אדם באשר הוא שם.

וזהו מה שסימלו רבותינו, שכל אחד זכאי בלולב ישר כמו שדרה, והכל לפי מעשיו של אדם, זוכה בהם. וכן מי שהלב שלו נקי וטוב ומהודר, יזכה לאתרוג נקי וטוב ומהודר. וכן מי ששומר על עיניו, יזכה להדסים מיוחדים. ומי ששומר פיו ולשונו זוכה לערבות יפות. ומתוך נסיון גם ההשארות של ארבעת המינים רעננים וטובים כמה שיותר זמן.

והמסקנה: כל אחד קובע בעצמו את ארבעת המינים שלו. כי הכל לפי מעשיו, משמים מכינים ומזמנים לו, את ארבעת המינים שלו.

שמחת בית השואבה

"אע"פ שכל המועדות מצוה לשמוח בהם, בחג הסוכות היתה במקדש שמחה יתירה שנאמר ושמחתם לפני ד' אלקיכם שבעת ימים". (כך לשון הרמב"ם בפרק ח' מהלכות לולב ה"ב).

ובזה יבואר יפה מה שחז"ל התבטאו: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו". (סוכה נא.), ואני מפרש, שמי שלא אצר בתוכו שמחת סוכות, לא יוכל לראות שמחה כל משך השנה.

היכן נערכה שמחת בית השואבה?

ובכן לא נערכה בהיכל קדש הקדשים! ולא באולם, ולא בעזרה, אלא בעזרת נשים, שהיא יותר קרובה לעולם

ומהי ההכנה הקלה ביותר? -

צריך לומר בפה מלא: "עולו אושפיזין וכו'", שפירושו: בואו והיכנסו בעלי האושפיזין. בכל לילה. ויש עוד אופנים שגורמים לקבל שפע נוסף בסוכות, כמו בקריאת המשניות של מסכת סוכה.

ובזה הבננו למה **סוכה** עולה גימטריא הוי"ה אדנות = צ"א, והסברנו ששם הוייה הוא מתלבש בשם אדנות, ואז השפע בא אלינו וזהו ביאור הפסוק וד' בהיכל קדשו, ד' הוייה בהיכל היכ"ל גימטריא אדנות, ומלאך גימטריא צ"א שילוב הוייה אדנות. וגדול העונה אמן יותר מן המברך, כי ע"י כך השפע בא אלינו. וממילא בין נבין מדוע נקראת הסוכה בשם צל הקב"ה. וזהו שאנחנו אומרים ופרוש עלינו סוכת שלומך. אמן.

תזכו לשנים רבות נעימות וטובות אמן.

אידתן מוטטבן...

מקורביו ומיודעיו מספרים לנו, על עשרות פנקסי חידושי תורה שנמצאים באמתחתו, 'זעיר אנפין' של אביו הגר"א מג'רבא. ר' ינון הוא בכור בניו של רבי אלטר, ויש לו עוד שני אחים יונתן ועוזיאל, ושתי אחיות פנינה וגילה. בהמשך יספר לנו שאביו קרא לו בכמה שמות: "יוסף חיים ינון מנחם. יוסף חיים - על שם הרב בן איש חי, שאבא מאוד אהב והעריץ, ואני נולדתי בחודש אלול, שבו נפטר הבן איש חי. ינון - על שם 'ינון ואליה אני שולח'. ומנחם על שם הסבא של אבא, הצדיק רבי מנחם מאזוז זצ"ל".

מדת הענוה והצניעות של אביו הגדול, אף היא ניכרת לפנינו. מתחילת הדרך אמר לנו "איני רוצה להתראיין, אני יודע מה זה, שמים תמונות של המראויין ומפרסמים..." אך לאחר לחצים הסכים 'לכבוד בית אבא, "אבל אל תקראו לי רב" הוא מבקש. סוף כל סוף, ישבנו ודברנו.

ינון מוציא מאמתחתו דף ישן, ועליו כתב מוכר, נאה ומסולסל. "זה ההסכמה של הרב עובדיה לספר שו"ת של אבא הנקרא 'אם לבינה'. מרן הרב עובדיה העריך מאוד את אבא". סיפור ידוע מספר על תחילת היכרותם: היה זה לאחר שנפטר רבו הראשון של מושב איתן, הגאון רבי שושן הכהן זצ"ל. ממלא מקומו הטבעי היה רבי אלטר זצ"ל, שעוד בחיי הרב שושן היה שותף ומעורה בכל ענייני הקהילה: דורש ומוסר שיעורים, שוחט וחזן ותוקע ומלמד ילדים, וכמעט הכל נשא על שכמו.

היה זה בעיצומו של חג הסוכות, ליל י"ט תשרי התשמ"ח. בבית סבתי מרת לואיזה מב"ת, נערכה מסיבת יום הולדת צנועה לאחד מנכדיה הקטנים. סבתא לא היתה רגועה, כל הזמן ישבה וקמה. כמו חנה בשעתה, 'ופניה לא היו לה עוד', שקועה במחשבות... לא ידעו מה מתרחש בלבה. למחרת בבוקר, כשהתגלגלה השמועה כרעם ביום בהיר "הרב אלטר נדרס למוות בפאתי מושבו", הובנה למפרע דאגתה של אחותו הגדולה, לבה הזך הרגיש במשהו המבשר רעות... אבל כל נקדים את המאוחר.

לקראת שנת השלושים של ההילולא הגדולה, שנערכת בחג הסוכות מדי שנה בשנה, בסוכה ענקית במושב איתן, בהשתתפות רבנים וחכמים ועמך בית ישראל, 'שובים על שלחנות ערוכים בכל טוב, ישבנו אני ואחי ר' קניאל הי"ו, לשוחח עם בנו הבכור של הגאון הרא"ם, הוא רבי ינון מאזוז הי"ו.

המתבונן בו רואה בבואה של האב הגדול, אף חכמתו וזכרונו החד של אביו, ניתנו לו בירושה. תוך כדי גלגול שיחה, שולף הוא חידושים ורמזים שעולים לו 'מהרגע להרגע'. למשל, אמרתי לו שנולדתי ביום כ"ב אב התשמ"ח פרשת עקב, והנה הוא זורק לי: 'והיה עקב תשמעון' - גימטריא 'תומר בוכריץ נולד'. עברו שתי דקות, עולה לו עוד משהו: 'תומר בוכריץ' גימטריא 'ביום כ"ב מנחם אב התשמ"ח'. והכל ללא מחשב וללא דף ועט, ככה יורד מהשמים...

"רחפו כל עצמותי, וניתקו כל מזמותי, יום רבו מהומותי, ואתה ה' עד מתי?"

איתן מושבך, איכה נעתם אורך, בשנת שמח"ת חגך, אבדה כל תקותך

לבנו מאד יותר, כיום חורבן ביתך, אל טר ואל חטר, למות הגאון רבי אלטר..."

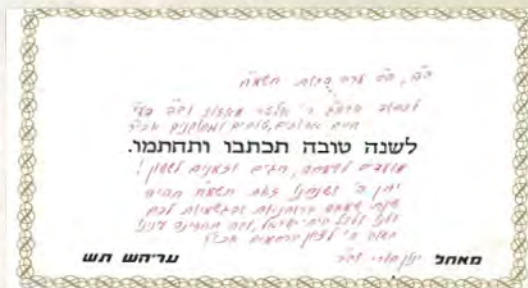
כה קונן במרה שר התורה, מרן ראש הישיבה שליט"א, בפטירתו הפתאומית של בן דודו הגאון רבי אלטר מאזוז זצ"ל, רבו של מושב איתן.

לרגל שלושים שנה לפטירתו, ישבנו לשיחה מרתקת עם בנו בכורו ר' ינון מאזוז הי"ו, בה שמענו ממנו גילויים חדשים ומפתיעים על אישיותו הגדולה של אביו.

ממה התפעלו מפקחי משרד החינוך? למה היו צריכים לשים שומרים בליל שמחת תורה? מי עומד מאחורי 'פרוייקט התמונות' שבמדרגות ישיבת כסא רחמים? ולצורך מה התקשר אליו מרן הגר"ע יוסף זצ"ל? על כך ועוד בראיון חג מרתק!

| הרב תומר בוכריץ |

התמונה האחרונה

בהקשר לזה, סיפר פעם הרב אשר שוורץ, רב קבוצת יבנה, באזכרתו של הרב, שרצה פעם לברר איזה ענין או מנהג הקשור ליהדות ג'רבא, והפנו אותו למושב איתן לרבי אלטר, זה היה לפני שכיחן כרב המושב. הגיע לבית וביקש את רבי אלטר, אמרו לו שהוא בחוץ במשק, הלך ונכנס ללול של התרנגולים, ראה שם מישהו מאכיל את האפרוחים, אמר לו: 'איפה הרב אלטר?'. ענה לו: 'תכף'. ה'פועל' סיים להאכיל את האפרוחים, ניקה את ידיו, והזמינו לבית. אמר לו: 'אני צריך את הרב אלטר'. לתדהמתו ענה לו: 'הנני! ברוך הבא'. ישבו ודברו מענין לענין, ובכל מקום ששאל, השיבו רבי אלטר בבהירות כי ה' הטובה עליו, והרב האורח היה מחריש ומשתאה, על הגדולה ועל הפשטות...

משגיח מן החרכים

חג הסוכות ורבי אלטר, ידועים לכולם כקשורים תמיד זה בזה, מאז יום פטירתו. בנו מספר לנו שגם בחייו, היה לאביו מנהג מיוחד הקשור לסוכות. 'בערב סוכות אבא היה עובר סוכה סוכה, עושה סיבוב בכל המושב, לעבור על כל הסוכות ולבדוק שהם כשרות. כולם היו מחכים למוצא פיו, יודעים שהוא צריך להגיע ולבדוק. וגם עם הזמן למדו כולם את ההלכות. בדרך כלל הסוכות היו בסדר, אבל בכל זאת היה עובר על הכל'. מנהג זה הזכירו גם הגאון רבי חיים פלאג'י זצ"ל בספרו 'מועד לכל חי' (סימן ט"ו אות נ"א) שהוא מנהג קדום אצלם,

שוחט, דרשן, ועוד שאר עבודות הקודש. רבי שושן היה כמו המנהל שמעל כל זה, וכשהוא שמע שאבא הגיע לארץ, התחיל לברר היכן הוא, כדי שיגור לידו. תוך כדי הדברים נשלף לו מאי שם מכתב ישן, מתאריך ב' שבט התשי"ז, הממוען אל רבי אלטר, בו כותב לו רבי שושן בזה הלשון (בידלוגים): "כבר ידעת שמזה זמן אני מתעניין למען תקבע פה איתן עם משפחתך. עד היום לא עלה בידי מאיזה טעמים, וביחוד כי אין אתה כבר שוחט, וצריך אתה ללמוד. הצעתי לרבי חואתי בוכריץ הי"ו הנמצא רחוק מאתנו רק מעט, למען תלמד אצלו. ולפי דעתו לא צריך לזה יותר מט"ו ימים... דרך הנסיעה, לבוא לתל אביב ומשם תקח האוטובוס ההולך דרך פלוגות לבאר שבע, וזהו הדרך לאיתן... ממני ע"ה שושן כהן ס"ט".

ומזה היתה לו פרנסה?

"היה כנראה משהו מהמושב, ככה, לא משהו מיוחד, בכל זאת לא משרה תקנית. אבל היה להם משק ואדמות, הוא היה זורע כל מיני ירקות, ומגדל עופות ואפרוחים, זו היתה הפרנסה שלו. אמא ואבא היו קמים באמצע הלילה כדי להעביר 'קוים' ממקום למקום".

מה זה 'קוים'?

"הרי איך היו משקים את השדות? יש צינורות גדולים, ארוכים ארוכים מקצה השדה לקצה השני, ואי אפשר בו זמנית להשקות את כל השדה, אז את הצינורות האלו צריך להעביר ממקום למקום. ועושים את זה כלילה, כי ביום בשמש המים יתאדו".

אבל בשביל להיות 'רב רשמי' מהמועצה צריך תעודות, ועל כן שם פעמיו אל משרדי הרבנות הראשית בירושלים. כשהגיע לשם, מצא את הרב גורן, הרב הראשי האשכנזי, והחל לדבר עמו בעונה כדרכו. כשהבין הרב גורן מה רבנו רוצה ממנו, הביט אל מראהו שהיה לבוש בגדים פשוטים, ללא חליפה וכובע רבני, ודחהו מעליו. חשב שבאו להתל בו. לאחר מכן הגיע מרן הרב עובדיה, ותכף כששמע את שמו, נזכר בספרו 'אבות על בנים', שבו גילה רבנו טפח מבקיאיותו באגדה וגם בהלכה, והחל לדבר עמו בדברי תורה ומצאו מלא וגדוש, ומאו נקשרו זה בזה. "ההסכמה הזאת" מספר לנו הבן, "קיבלתי אותה כך, נסעתי אל הרב לירושלים לקבלת קהל שהיתה ביום שישי. כשנכנסתי אליו הראתי לו את גליונות הספר ואמר לי להמתין. היכיתי בצד, ולאחר שסיים לקבל את כולם, הזמין אותי לנסוע איתו ברכב לביתו. אנחנו נכנסים לבית, דבר ראשון הרבנית אומרת לו: 'הרב, מהבוקר לא אכלת כלום...', וזה היה בסביבות ארבע אחר הצהריים. אבל הוא על המקום ישב על יד השולחן שלו עם הספר שהבאתי, עיין פה ופתח שם, לקח דף אחד חלק ומיד התחיל לכתוב את ההסכמה. כותב וכותב ומידי פעם הוא קם לפתוח איזה ספר, מעיין, ושב לכתוב. כשהרב גמר לכתוב הוא אומר לי: הנה מוכן! שבת שלום. "אני זוכר פעם אחת שהרב עובדיה כנראה כתב ציטוט מאיזה שהוא ספר והספר לא היה בידו, אבל הוא קרא אותו מלפני הרבה שנים, אולי שבע עשרה שמונה עשרה שנים. הוא התקשר לאבא, שהיה לו את הספר הזה, ואמר לו: 'רק תקשיב, תגיד לי אם כתוב בדיוק אותו דבר'. הוא קורא, ואבא מקשיב. אחר כך הוא סיפר לי בהתפעלות, שהרב קרא מלה במלה בדיוק כאילו הוא קורא מתוך הספר".

איך הרב הגיע למושב איתן?

"מי שהביא אותו למושב איתן היה הגאון רבי שושן כהן זצ"ל. אבא הגיע לארץ עם בני משפחתו בסוף שנת התשט"ז, שמו אותם במושב שמאי בצפון. רבי שושן חיפש מי שיעזור לו ברבנות, שילמד את הילדים, ומי שיהיה

"פועל פשוט..."

בחנות הבן יטון מאזח.

באשמורת אהגה בך

חנוך לנער על פי דרכו

דרך החינוך של הגאון רבי אלטר זצ"ל, ובכלל של כלל רבני משפחת מאזוז, מפורסמת לאות ולמופת, והפירות מעידים על העץ, כולם ב"ה יראי אלהים, אנשי אמת ושונאי בצע. ר' ינון שהוא בעצמו עוסק בחינוך ובהוראה, בוחר להתמקד על 'מאורעות' ימי החופש הגדול, שהיו במושב: "בחופש הגדול, לא היה ילד אחד מסתובב סתם בחוץ, בחופש הזה הם למדו יותר מכל מה שלמדו בבית הספר. מאחרי שחרית שהיתה בחמש וחצי בבוקר, עד השעה אחת בצהריים, כל ילדי המושב, יושבים בבית הכנסת ולומדים".

איך הוא היה תופש אותם?
"זה באמת היה פלא גדול, לא ריטלין ולא כלום. היתה משמעת, פשוט היו יושבים קבוצות קבוצות ולומדים ביניהם, וכל פעם קבוצה אחרת באה לפניו, מאל"ף בי"ת עד לימוד גמרא. אני מדבר על שמונים ילדים או תשעים, כל בית הכנסת מלא. זה פלא פלאים!

"ככה היו לומדים עד השעה אחת, ואחר כך באים שוב כולם בשעה ארבע אחר הצהריים עד למנחה, ואחרי מנחה קוראים תהלים, ומתפללים ערבית. ומה היו התלמידים מקבלים כעידוד? מיץ פטל. התלמידים המצטיינים היו מקבלים כרטיסים כאלה, שאח"כ היו מקבלים בעבורם מילגה. את הכסף אבא היה נותן ממה שקיבל עבור השחיטה, על כל עוף שהיו באים לשחוט, היו נותנים לו עשרים אגורות או משהו כזה, ואת זה היה שומר בשביל התלמידים".

בזכרונו של ינון חקוקה תמונה, שאביו יושב על השטיח בבית הכנסת במושב, ומלמד את הילדים הקטנים, כאב את בנו, ממש כמו בגירבא.

מהאבא, ינון עובר לסבא הרב בניציון. "הייתי קשור אליו מאוד" הוא אומר, וזה ניכר מהסיפורים הרבים שיש לו עליו.

מה שסיפר לו הרב בצלאל כהן, מתושבי קרית גת הסמוכה למושב: "שנה אחת היה חסר לו כמה לולבים, הלך לאבא לראות אם הוא יכול להביא לו, אז הוא הביא לו כל מה שנשאר. אומר לו: כמה אני צריך לשלם? אמר לו אבא: 'לא, זהו אני כבר מסודר, לא צריך לשלם'. אנשים רבים גם מהמושבים הסמוכים היו באים לקנות ממנו, כי היו סומכים רק עליו". גם תלמידו הרה"ג הרב אשר חדאד שליט"א, היה מזמין ממנו כל שנה ארבעת המינים, בהספדו על ארונו ועק במרה: "מורי ורבותי! בערב חג הסוכות התקשרת אלי בטלפון, וכדרכך הטובה במלים טובות ויפות אמרת לי: 'הרי אתה רזיז, ואיך עד עכשיו לא הגעת לקחת ההדס שלך?'. ואני ענית לך ששלחתי את בני שיחה, ואני אבוא בחול המועד לבקר. ובברכות חמות ולבביות נפרדנו מהשיחה. והנה עכשיו באתי בחול המועד למושב, כמו שהבטחתי, אבל לא לבית שלך! לא לסוכה שלך! באתי ללוות ולקונן עליך בנפש סוערה".

מלבד ההשגחה של הרב בחג הסוכות, גם לקראת חג פסח היה משגיח. "ר' שמואל קדמי החליט להקים מאפיית מצות במושב, אבל הבעיה שכדי למכור צריך השגחה. בסופו של דבר הוא הציע את אבא. ההשגחה שלו כמובן היתה חנם אין כסף, כדרכו. אדם שמשגיח בחנם לא מגיע לו מצות? אבל הוא לא. הזמין מצות שמורות ביחד עם כל הרשימה של בני המושב, כתב את שמו 'אלטר מאזוז', ושילם כרגיל כמו כולם. הם ידעו שאין מה להתוכח אתו, והוא כבר שילם, אז אמרו 'בא נכניס לו עוד איזה קילו בחבילה'. אבל הוא שם לב, אמר להם: 'או שאני משלם או שאני מחזיר'.

גם פעם אחת הוא היה בדרך מביתו למאפייה, פתאום עוצר לו טרמפ, בא להיכנס לרכב, הוא מסתכל רואה את הנהג, אומר לו: 'לא, לא, אני לא יכול לעלות'. למה? זה היה אחד מהעובדים במאפייה, ואם אני עולה אתך זה כבר שוחד..."

שעוברים שני תלמידי חכמים על כל הסוכות של בני העיר.

ינון ממשיך את דבריו ומקשר בין אביו לסוכות. "היתה לאבא סוכה שלו, וגם את הסוכות של כל בני המושב שהוא היה דואג להם, בסוף הוא נפטר בסוכות, ובאזכרה שלו בונים סוכה ענקית ומהודרת, שהיא סוכה כללית של כל בני המושב. כשאבא החל לכהן כרב, הוא דאג שיהיו כולם תחת הנהגה אחת, היו כעשר משפחות במושב מהעדה המרוקאית שהיו מתפללים לבדם, בגלל חילוקי מנהגים. אבא ביקש מהם להתחבר למנין הכללי, ונתן להם 'קצת' מנהגים, למשל שיקראו "לכו נרננה" אחרי שיר השירים בליל שבת, גם נתן להם להיות חזנים. ככה היו כולם מרוצים תחת סוכת שלום אחת".

עוד קשר בין הרב לחג הסוכות. בניגוד למה שהיה נהוג פעם שרובם

מציורו של ר' ינון.

היו מברכים על לולב של בית הכנסת, הרב היה דואג לארבעת המינים לכל בני המושב. והכל היה במחירי עלות, בלי להרויח פרוטה, כאילו זה חלק מהתפקיד הרשמי שלו. ינון מספר לנו

תראה מאיפה קיבלת את זה...

אותו, אבל לחתנו היה מסכים, באומרו שהוא מצלם 'כד-כד' - מדויק, שהאדם נראה ויוצא טוב בתמונה.

על ההתחלה במלאכת הציור הוא מספר: "אני זוכר כשאבא ראה את הציורים, אמר לי בא נראה לך משהו, הוציא ספר שהיה בכתב יד של רבי מנחם מאזוז (הסבא שלו), והראה לי איזה שער יפה שצייר הסבא. אמר לי בחיך: 'אתה חושב שאתה המצאת את זה? הנה תראה מאיפה קיבלת את זה...'. אח שלי עוזיאל, גם מתעסק בציור ואומנות, אצלנו נולדנו עם זה. אם אבא היה מצייר,

בטוח שהיה זה משהו מיוחד, היה לו כתב יפה, אולי שהיינו קטנים הוא היה מצייר לנו, אבל כמובן שלא היה לו זמן לזה".
אם אתה לוקח עט ביד עכשיו, אתה מצייר אותי?
אמרתי תוך כדי שאני מגיש את העט...

"כן" הוא עונה. אבל כפי הנראה שאין לי 'הבנה' בציור, וככה הוא מסביר לנו "לצייר 'דמות' זה משהו שונה. אתה יודע כל התמונות שיש היום בשיבת כסא רחמים, במדרגות, כשהיינו גרים בבני ברק עשינו את ה'מבצע' הזה, אני יחד עם רבי צמח. רבי צמח ידע שאני יודע לצייר, והוא הביא לי תמונות רבנים של ספורט, תעודת זהות, קרועים ומקומטים. אז דבר ראשון צילמתי אותם, צילום רגיל, וברגע שמצלמים, קודם כל אתה שומר על המקור ולא 'גועז' בו. דבר שני איפה שקרוע אם אתה צובע הכל נשקע, אבל כשאתה מצלם הכל חלק. אבל היו תמונות שאני לא מכיר את הרב שמצלום, אם אני מכיר אני יכול לראות אם קלעתי למבט שלו, כי ציור אתה יכול לצייר בדיוק בדיוק, אבל המבט הוא בעינים, בעינים אתה 'משחק' עד שאתה מגיע למקור.

"אז הייתי מצלם את התמונה כמה פעמים, ובכל תמונה, בעינים הייתי עושה שינוי אחר, אני לא מכיר, אבל רבי צמח היה מסתכל על כולם ואומר לי 'האדה'. ככה זה היה פעם, היום אין סבלנות הכל במחשב".

עם כל מאות התמונות שיש לינון באמתחתו, השאלה המתבקשת היא: למה אין תמונות של אבא או סבא בבית הכנסת, מלמד או קורא מגילה וכיוצא? הוא עונה לנו בפשטות:

"במושגים של אז, היית מרגיש את הקדושה והיראה בבית הכנסת, ואתה פשוט שוכח שיש לך מצלמה".

בנוסף לזה, ר' ינון ידוע גם כסופר סת"ם מומחה. הוא מספר לנו שבהתחלה הוא פחד להתעסק עם שם השם והיה כותב רק מגילות, עד שלקחו אותו אל הגאון רבי כדיר צבאן, שאמר לו: "אם כולם יפחדו - אף אחד לא

"סתם ככה בכל ימות השנה, היו באים ללמוד אצל סבא שלי ילדי המושב, בעיקר ילדים קטנים, סבא אהב מאוד ללמד ילדים קטנים קטנים, הוא היה מלמד אותם אל"ף בי"ת ותחילת הקריאה, והוא הצליח בצורה בלתי רגילה, גם בילדים שהיו בעייתיים מאוד. כשעלו לכתה א' בבית הספר יסודי, כולם ידעו לקרוא שוטף, בניגוד לאחרים, ולא הבינו איך זה. באו מפקחי משרד החינוך למושב איתן, לראות מאיפה הילדים באים מוכנים טוב כל כך, מה ה'פנטז' שלהם? אבל הם ראו שסבא מלמד בצורה הכי פשוטה שיכולה להיות".

אז מה הסוד?

"כנראה היה לו מן תשומת לב, אנרגיות, לא יודע אי אפשר להסביר...".

הדבר ידוע שבניגוד לזמן ההוא שהיו מקיימים 'חושך שבטו שונא בנו' כפשוטו, רבי אלטר היה סחנך ללא מקלות ומכות. מה אתה בתור חורה וסחנך כיום, יכול לומר על 'שיטת' החינוך של אביך?

ינון עונה במילה אחת "שמחה". וממשיך להרחיב: "אתה יודע מה זה שמחה? זאת אומרת מה שבן אדם רוצה ללמוד שילמד, וכן הלאה. למשל שהיינו ילדים קטנים אהבנו ללמוד, גם מתוך סקרנות, בגיל שנתיים שלוש כבר ידענו לקרוא. כשעליתי לכיתה א' ראיתי כל מיני מלים באנגלית, ביקשתי מאבא שיקנה לי מילון, הוא קנה לי והתחלתי ללמוד".

ינון ממשיך לספר לנו על דרך החינוך של אביו: "במושב, ילדים הכי קטנים הרגישו כמו חברים שלו, הוא צוחק אתם, והם צוחקים אתו". לדוגמה אנו מציינים מה ששמענו מתלמידו מר אבשלום נעים, שמספר שהיו ילדים מביאים עופות אל הרב, לשחיטה, הרב היה אומר להם בחיך: "בתנאי שאני מקבל חצי מה'ברודו' - המרק", וזה היה נתון להם תחושה טובה, לאהוב ולהתחבר לתלמידי חכמים ולתורה. על ה"עממיות" של הרב מציין ינון, שהם, בניו, תמיד מילדותם היו קוראים לאביהם בשמו "באבא אלטר" (אבא אלטר), אפילו בפניו, וזה לא היה מפריע לו.

אבל מספרים שבדרשות הוא היה 'מוכיח בשער' ללא חשוא פנים?

"ברור ברור, זה לא סותר, כמו משה רבינו, איפה שצריך צריך. אומרים שהענוה צריכה להיות במקום הנכון, ולפעמים צריך להיפך". כל כך פשוט ונכון. "אבל בני המושב כל כך אהבו אותו והעריצו אותו, בכל ליל שמחת תורה, בסיום ההקפות והריקודים, היו מלווים את אבא עד לבית, בשירה ושמחה, היה זה מחזה מיוחד. אבא היה תמיד בורח מהכבוד הזה, אבל היו שמים שומרים ששימו עין עליו, לראות שהוא לא חומק פתאום לבית. וכשהיו מגיעים לבית, היה עושה להם 'מי שביך' והולכים הביתה".

אומנות מאזוז

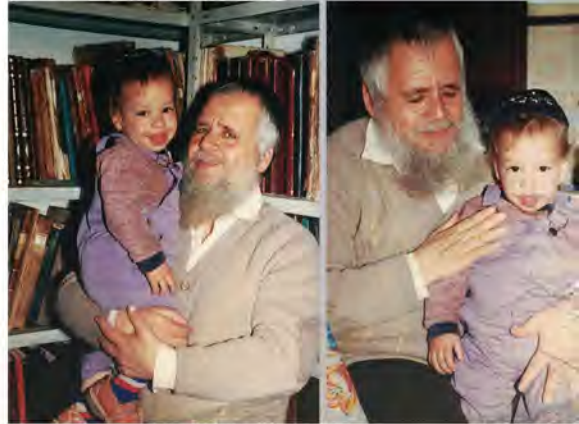
הבן ר' ינון, ידוע כאומן מיוחד בציור ועיצוב וגרפיקה ידנית, ומילדותו היתה לו המצלמה לאח צמוד, לא זהה ידו ממנה, בכל אירוע ובכל כנס שהוזמן הוא מתעד ומצלם, סתם ככה לעצמו. חמיו, הגאון רבי ינון חורי זצ"ל, לא היה אוהב שמצלמים

כריכת הספר שיצא לקראת ההילולא השנה

עם מחותנו רבי ינון חורי, ובתוך הרב הצמח רבי יחזקאל מאוז שליט"א

"חונן לנוע על פי דרכו..."

אותם". כאילו ניבא משהו, ורצה להשיב לבעלים את מה שלא שייך לו. מבין כל המסמכים והתמונות, ינון מוציא ומראה לנו תמונה, בה נראה הרב שותה מכוס של ברכה.

"מה מיוחד בתמונה הזאת" אנו שואלים. "זאת היא התמונה האחרונה של אבא" הוא משיב, וממשיך בחיך: "לא בדיוק אחרונה, כי כל תמונה הייתי מצלם כמה פעמים... זה בהבדלה של מוצאי שבת חול המועד, שלמחרת, יום ראשון בלילה קרה מה שקרה, זה בעצם עשרים וארבע שעות לפני כן".

לאחר שהתחלנו לפתוח את הנושא, ניסינו לברר עוד בעדינות מכלי ראשון:

הוא היה בכנס הקהל בבאר שבע ומה הלאה?

"פה גם יש לנו סגירת מעגל שלא מזמן גיליתי אותה. אבא נולד ביום שבת פרשת ואתחנן (י"א אב התרצ"ב), וזה רמוז בתיבת 'ואתחנן' שהיא גימטריא 'בנציון ואלטר מאוזו', וגם גימטריא 'תפלה', כי היה מתחנן לה' על בניו שיתקיימו לו. כפי מה שהבנתי שהיו לו עוד בנים ונפטרו, רק אבא נשאר, ולכן הוא נקרא 'אלטר' - זה 'אל שמור'. ולא מזמן גיליתי שבעצם הקריאה האחרונה שהייתה לאבא במעמד הקהל, זה היה פסוק 'שמע ישראל', ואיפה זה כתוב? בפרשת ואתחנן. אז הנה המעגל נסגר".

ומה קרה כשהוא חזר?

"הוא חזר בלילה, ובזמנו הרחיבו את הכביש לשני נתיבים, ובגלל זה כל האורות שהיו שם לא עבדו. כשהוא חצה את הכביש הראשי, מהצד של אבן שמואל, כדי להכנס במושב, בא רכב ופגע בו".

ר' ינון מציין: "זה שפגע בו הוא לא סתם נהג, אלא הוא רופא, דוקטור, לא סתם ד"ר, זה ד"ר שמטפל בפגים, והיה לו שם באוטו ציוד החייאה, אבל שום דבר לא עזר. זאת אומרת 'הכל משמים'...". פשפשי ומצאתי בין הררי המסמכים שנותרו על שלחנו של הרב אלטר לאחר פטירתו, והנה מעטפה שכתוב עליה שם השולח בפשטות: "ינון חורי רח' קלישר 15 בני ברק". הוא הגאון הצנוע איש האלקים זצ"ל, מחותנו של הרב

ומרעידה כל לב. הרב חזר לבדו בלילה, מכנס "הקהל" שנערך בבאר שבע, שם חילקו בין הרבנים את הפרשיות מחומש דברים שהיה המלך קורא בזמן הבית במעמד זה, ועל הרב אלטר שייצג את המועצה אזורית שפיר, נפל הגורל לקרוא את פרשת "שמע ישראל". כשירד מהאוטובוס וחצה את הכביש אל עבר מושבו, חלפה מכונית רנו ופגעה בו בעצמה, באותו רגע נאלם וגדם מפעל חיים שלם, והתברר למפרע שזה היה "שמע ישראל" האחרון שלפני המיתה.

באותן שנים, רבני גירבא שעלו ארצה הלכו לעולמם אחד אחרי השני, והותירו אחריהם מעט תלמידי חכמים בשיעור קומתם. רבים ראו ברבי אלטר כאחד שימלא את החלל הגדול שהותיר אחריו מרן רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל, אם בגדולתו בתורה, ואם בכח הנהגתו ובעמידתו האיתנה על משמר הדת, אבל עמקו מחשבותיו יתברך.

ניכר על הבן שלא קל לו לדבר על התאונה, הוא מנסה לדחוננו: "זה עזוב, לא מדברים על זה" הוא אומר. "אבל מה שכן, אני זוכר שכשהגעתי למושב, כי באותו זמן התגוררתי בבני ברק, אחרי שהבנתי מה קרה, שתי מלים הראשונות שיצאו לי הם 'הכל משמים'. למה? כי שני משפטים היו שגורים תמיד בפה של אבא: אחד 'הכל משמים' והשני בערבית 'דנייא הווה' - העולם שלנו זה אויר, כלומר הכל הבל הבלים..."

לפני זה היה משהו, הרגשתם עליו איזה רמז שהוא הולך לעזוב?

"לא, לא הרגשנו שום דבר. מה שכן, שבת אחרונה לפני שהוא נפטר, זה היה שבת חול המועד, כולם היו, כל המשפחה הבנים והבנות והנכדים וכולם, כאילו באו להיפרד. ועוד משהו, הנכדים שלו, הבנים של אחי יונתן, אבא הבטיח להם בחג אופניים, והוא הזדרז מאוד לקנות להם. אז יכול להיות שהוא הרגיש משהו והזדרז".

כיוצא בזה, סיפר הרב אשר חדאד שליט"א, שכשביקר אצל הרב אלטר בחודש אלול הסמוך לפטירתו, לפני שהוא יצא לחזור לביתו, אמר לו הרב: "תבדוק בספריה איזה ספרים ששייכים לך ותיקח

יכתוב. וגם עצם זה שאתה מפחד זה סימן שאתה צריך לכתוב".

האם היה קשר לאבין עם רבני הישיבה וראשיה, מלבד הקשר המשפחתי שהם בני דודים?

"ודאי, היה קשר הדוק, תדע לך, סבא שלי ואבא היו מאלה שאספו סכומי כסף מאוד מאוד נכבדים לשיבה. מרן רבי מאיר ורבי צמח ורבי רחמים שליט"א ור' שמואל עידאן זצ"ל, היו מגיעים לעתם תכופות למושב לאבא, והוא היה מסייע להם להתרים למען הישיבה".

אגב, תלמידו של הרב מהמושב, מר אבשלום נעים, סיפר לנו, שהוא זוכר מילדותו, כשהיו לומדים בבית הכנסת עם הרב, בא אדם אחד והודיע לו בלחש על הרצח של הרב מצליח בידי ערבי ארוור בתונס. הרב צעק בתדהמה, ולא רצה להאמין, ואמר להם: "כולם ללכת כעת לבית"... וכשהחלו לצאת, אמר להם: "לא, תשארו ותקראו תהלים, אולי זה לא ממש". אבל כבר נגזרה הגזרה.

השבת האחרונה

בסיום שיחתנו אנו רוצים לעבור ולדבר על הפטירה הטראגית של רבי אלטר, שכידוע היתה פתאומית

מִן הַרְבֵּי עֹבְדֵיהֶּ
הִתְקַשְׁרָה לְאָבָא,
שֶׁהִיָּה לוֹ אֶת הַסֵּפֶר
הַזֶּה, וְאָמַר לוֹ: 'רֵק
תְּקַשִּׁיב, תְּגִיד לִי אִם
כָּתוּב בְּדִיוֹק אוֹתוֹ
דְּבַר'. הוּא קוֹרֵא,
וְאָבָא מְקַשֵּׁב. אַחַר
כֵּן הוּא סִפֵּר לִי
בְהַתְּפַעְלוּת, שֶׁהֵרֵב
קָרָא מְלָה בְּמִלָּה
בְּדִיוֹק כְּאִילוֹ הוּא
קוֹרֵא מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר."

מִן רֵאשִׁי הַיְשִׁיבָה בְּאוֹרֵחַת הַשְּׁלוֹשִׁים.

רִבִּי אֶשֶׁר חֲדָא מְנַתְּבוֹת דְּרוֹשׁ בְּאוֹרֵחַת.

מִדֵּי חַדְשֵׁי

לקראת ההילולא השלושים, הוציאו חברי עמותת "קרני רא"ם" ספר חדש מגנזי אוצרותיו של הרב אלטר, בשם "אמרי נועם" ובו דרשותיו המופלאות על חומש בראשית שמות. הספר ערוך בטוב טעם ודעת ובניקוד מלא ומחולק לקטעים. הביאו ברכה זו אל בתיכם!

אלטר. במעטפה נמצאת ברכתו לקראת השנה החדשה, והתאריך הוא ערב חג הסוכות, והפלא שהיא פותחת בין השורות, בברכת "חיים ארוכים ומתקנים...". ינון מציין בפנינו על חמיו רבי ינון חורי, שידוע כבעל מופת, שיתכן שראה או הרגיש משהו שעתידי לבוא, ועל כן כתב נוסח זה.

לספר בציון

על חסידותו הגדולה, סיפר פעם הגאון הרב צמח מאזוז שליט"א, שסבו החסיד הרב רפאל מאזוז זצ"ל, אמר פעם לנכדיו: "אתם יודעים במי אני מקנא? בדוד שלכם הרב בנציון...". לשאלתם כמה הוא מקנא בו? ענה: "על שהוא לא מדבר אף פעם דברי חולין בבית הכנסת".

תמונות רבות היה ינון מצלם את סבו, בידועו שזה "תיעוד אחרון" של הוד קדומים שלא יהיה עוד. מבין התמונות, אנו מתבוננים בתמונה שבה נראה הרב בן ציון יושב ולומד בגינה. למי שתהה האם זה ברכת האילנות בישיבה? לא! "זה היה בנקיונות של פסח" הוא אומר, "סבא ישב בחוץ בחצר, ומעולם הוא לא ישב סתם ככה בטל, אז לקח ספר והחל ללמוד".

כשהתחיל נכדו ר' ינון להוציא את כשרון הציור שלו על הנייר, כולם ראו והללו את הציור הראשון שצייר, אבל "הראיתי את זה לסבא, הוא הסתכל ולא התפעל בכלל. אמרתי לו 'מה זה לא יפה?' הוא ענה לי 'כשיבנה בית המקדש ויצטרכו אותך, אז זה יהיה בסדר...'. ככה היתה ההסתכלות שלו, שכל דבר יהיה שייך לקודש".

הרב בנציון כתב בצעירותו הרבה חידושי ש"ס (ונדפס מהם כמה גרגרים על מסכת נדרים, בסוף ספר 'מדרשו של ש"ס'), ולצערנו הם נאבדו וטרם נמצאו.

בספר הדרשות החדש של מורנו הרב רבי אלטר זצ"ל - 'אמרי נועם' שיצא לאור השנה לקראת ההילולא השנתית, הובאו מתולדות חייו ומדותיו של רבי בנציון זצ"ל, מפרי עטו של בנו בדרשה הראשונה של הספר, זכותו תגן עלינו אמן.

אביו של רבי אלטר מאזוז זצ"ל, הוא הצדיק החסיד הרב בנציון זצ"ל, אחיו הבכור של הגאון המפורסם בעינו ובבקיאותו, רבי שלמה מאזוז זצ"ל, ופעם בהתבטאות נדירה אמר עליו, שבצעירותם היו לומדים הרבה ביחד, והיה כח עינו של הרב בנציון גדול יותר משלו.

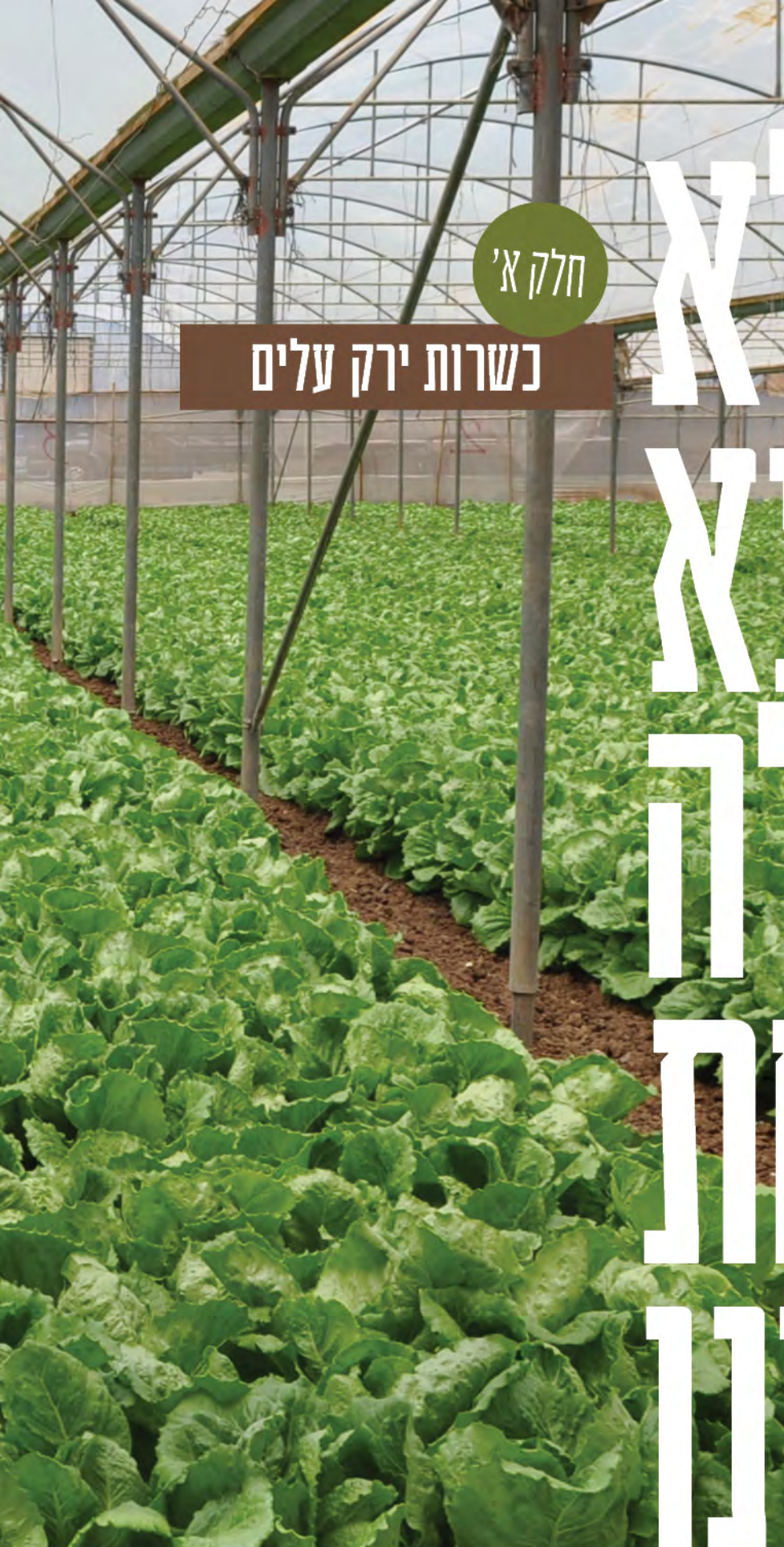
כאן בארץ התגורר במושב איתן בצריף פשוט. בסמיכות לבנו רב המושב, והיה נוטל חלק פעיל בהנהגת הקהילה ובעסקי הציבור. "בני המושב התייחסו אליו בכבוד אפילו יותר גדול מאשר לרב עצמו", כפי שמספר נכדו ר' ינון, בין תפקידיו היה מלמד תלמידים בביתו, וגם היה גזבר כספי בית הכנסת וקופות הצדקה. בזכרונו המדהים היה זוכר כמה חייב וכמה התנדב כל אחד, ובמוצאי שבת היה מעלה הכל על פנקס מסודר. "היה פוגש אותו אדם ברחוב, שואל אותו: כמה החוב שלי? אומר לו: כך וכך... זה משהו לא יאמן".

אם חשבנו שזה עבודה ככל העבודות בתשלום ומשכורת, טעינו, "באופן רשמי היה מגיע לו עשר אחוז מכל כספי הצדקה, אבל הוא מעולם לא השתמש בזה, הוא היה מעביר את זה הלאה, לגמ"חים ושאר מטרות צדקה", אומר לנו נכדו.

בגינה שסביב ביתו היו כל מיני עצי פרי, שם היו מברכים כל בני המושב בחול המועד פסח ברכת האילנות, מדי שנה בשנה, הנכד ינון מספר לנו שהוא זוכר שבשנת התשמ"ב,

שנת פטירתה של הסבתא 'תרכונה מאזוז' (גימטריא תשמ"ב), הסבא בירך את ברכת האילנות, בכוונה רבה ובייחודים, שלא כהרגלו, וכנראה זה קשור לבירורי נשמות שעושים אז כידוע.

חלק א'

כשרות ירק עלים

שלא תצא תקלה מתחת ידיו

ראיון
בשטח

הוא עובד ללא הפסקה ללא ליאות,
אין לו לא ימים ולא לילות,
עוד טרם סיימנו את תפילת הבוקר
והוא כבר יוצא בדהרה לעבודתו רבת האחריות...
זהו הרב **חננאל כהן** מטבריא שאינו חת מפני נסיעה רבת שעות גם לדרום הרחוק
ממנו על מנת לטפל בבעיה כשרותית שנוצרה באיזה מפעל שכוח או בחממת ירק.
הצטרפנו אליו יום שלם בליווי צלם המערכת תיעדנו הכל שאלנו שאלות בכל
התחומים וקיבלנו תשובות מאלפות חדות וענייניות
בתחום שרבים מדברים אבל מעטים אכן יודעים.
על כשרות ירק עלים מהדרין. על אופן החממות. על אפשרויות לשקר את
המשגיחים. על טעויות נפוצות שנשתרשו בציבור.
תפילת העוסקים במלאכה ועוד. מחכים!

רמה ב': הוא ה"בחזקת נקי" תחת השגחה מסודרת קבועה ממש מעת השתילה ועד לאריזה והשיווק מה שגורם שירק זה הוא עם מעט חרקים בכמות ובאיכות. הכוונה, סוגי חרקים שנשטפים ולא אלו שאינם נשטפים ובכמות שיורד בשטיפה עפ"י ההוראות, ובחלק מהחברות אף עובר גם בדיקות מעבדה לזיהוי ומניעת שאריות חומרי הדברה.

רמה ג': שהוא אגוד בגומיות או בשקיות ללא פיקוח הלכתי בנושא חרקים הוא נגוע במאוד מאוד! ואף בנושא שאריות חומרי הדברה ובפרט שהוא בא ללא אפשרות זיהוי כדבעי כך שלא ישקיעו כספים וזמן בבדיקות כי גם אם ימצא, אין אפשרות אכיפה.

אלה הן העובדות בשטח מתוכם עלינו ללמוד הלכה למעשה שאת הירק הרגיל בתפוזרת או ארוז ללא פיקוח הלכתי בנושא חרקים אין ה"יא להשתמש בו כלל וכלל!

ירק עלים עם פיקוח כשרות של רבנים מומחים ומוכרים בתחום החרקים הוא המומלץ והוא הראוי להיכנס לביתו של כל אחד מאיתנו ואדגיש שגם בחברות המהדרין יש רמות כשרות שונות ויש גם כאלה ברמת נגיעות גבוהה וחשוב לברר ולהתעדכן ספציפית מידי פעם בפעם

מהם ההבדלים בין הירק הרגיל לירק המהדרין?

ההבדלים הם כמו שהצגנו לעיל, רמת הנגיעות של החרקים אך על מנת לסבר את האוזן נאמר כי ביחידת ירק רגיל (כ-1000 גר') ישנם מאות חרקים! שבחלקם הגדול אינם יורדים בשטיפה, וגם אלו שיורדים הכמות גדולה מידי ומדובר על יותר מ-10000 לאווין ביחידה! מה שאין כן בירק מהדרין (בחברות הטובות) ישנם חרקים בודדים מהסוג הנשטפים וניתנים לניקוי בבית כפי ההוראות ע"ג השקית.

מאידך, שאריות חומרי הדברה בירק המהדרין (שוב, בחברות הטובות) עובר בדיקות מעבדה למניעת שאריות

משפחות שמקפידות על קלה כבחמורה היות ואני מקבל שאלות מאברכים ואני שומע ורואה מה הם צורכים לביתם וכמאמר חז"ל, - דברי תורה צריכים חיזוק ועל כן אנו מוכרחים לחזור שוב ושוב על הכתוב והידוע לנו, שכל חרק וחרק שאדם אוכל הרי הוא עובר על 4-6 לאוין דאורייתא, (שרץ המים, הארץ והמעופף) שכמובן מראה לנו עד כמה זה חמור, מאוד!

אחרי תזכורת זו נציג את העובדות כלפי ג' הסוגים הנ"ל כמות שהם,

רמה א': ירק שעבר בדיקות ואושר להיכנס לעיבוד ואריזה כנקי מחרקים, המדובר בד"כ זה סוגי כרוב וחסה שטופים ונקיים, אך יש גם עלים ירוקים שונים כאשר מופיע על האריזה באופן מודגש כי הם שטופים וראויים לאכילה ללא שטיפה נוספת. חשוב להוסיף שיש בזה חילוק גדול בין החברות וישנם כאלה שמופיע

ירק עלים הוא עולם ומלואו של סוגים חברות וצורות שיווק, איזה סוגים אפשר לקנות ואיזה לא, ומה הסיבה שיש כל כך להקפיד על זה.

כיום הירק עלים הטרי דהיינו חסה, כוסברה כרוב וכדומה משווק לציבור 33 אפשרויות:

א. ירק שטוף ומוכן לאכילה, נקי מחרקים. בעיקר סוגי כרוב, חסה אייסברג, עלי בייבי וכד'

ב. בשקיות סגורות וחתומות ב"חזקת נקי מחרקים" תחת פיקוח רבנים של גופי הכשרות למהדרין.

ג. ללא כל שקית וחותם אלא בתפוזרת, צרור קשור בגומיה או בתוך שקית שמצוין עליה חותם כשרות אך לא על פיקוח בנושא חרקים אלא רק הפרשת תרומות ומעשרות בלבד.

ההבדלים בין הרגיל למהדרין הם שמים וארץ, אקדים ואומר שאני פונה גם אל

בדיקת בצל ירוק בעת הראיון - הסימנים הלבנים מראים על סימני מציצה על ידי חרקים

נקי מחרקים וישנה בכל אופן נגיעות מסויימת, ובפרט בעלי בייבי שכמעט ולא מצוי נקי לחלוטין וע"כ חשוב לברר אצל הרבנים המומחים בנושא.

בדיקה ספונטנית בעת הראיון ומציאת לוף נגוע

זבובונים דבוקים לחסה בזמן הקטיף, יורדים בשטיפת מים בלבד

האם הירק עלים הנכשר למהדרין הוא ראוי למאכל עם קנייתו?

לא ולא. טעות זו נפוצה בהרבה מהציבור גם היראים ואפילו ת"ח העוסקים בתורה לחשוב שירק זה כיון שכתוב עליו "כשר למהדרין, בחזקת נקי מחרקים" אז הוא ראוי למאכל, הדבר אינו נכון.

ירק עלים אינו יוצא מבית האריזה שטוף?

בד"כ לא, הירק נקטף היישר מן האדמה (ולא כמו החושבים שגדל על מים או מצעי טוף וכד' רוב החברות מגדלים על אדמה רגילה בתוך מבנים סגורים) ובאופן מיידי עובר לבית האריזה ושיווק.

כמו שאמרנו, ישנו שיווק של כרוב וחסה שטופים ונקיים לחלוטין, בהם כתוב באופן מודגש על גבי האריזה כי הם ראויים לאכילה באופן מיידי.

הדרכה קצרה כיצד יש להכין את הירק הזה למאכל בבית:

בירק עלים המהדרין ישנם: א, כמות מועטה של חרקים. ב, סוג חרקים שיוורדים בשטיפה. לכן חובה להקפיד על הפרדת עלים, השרייה במי סבון לכז דקות ושטיפה טובה (ולא חומץ או מי מלח כמפורסם) ורק לאחמ"כ הוא ראוי למאכל.

אתה כמשגיח ומפקח על חממות של ירק תחת השגחת מהדרין האם אתה מוכן לומר באופן מוחלט כי אפשר לסמוך על ירק זה שהוא מוחזק נקי?

ב"ה כן! אבל אני מדגיש, א, לא בכל החברות הקיימות בשוק, בעל מנת

עלי להקדים כי אינני בר דעה בעניין זה שהוא חלקם של רבנים חשובים אולם כיון ששאלת אציג את ידיעותי בזה, כהמשך למה שצינתי לעיל בעניין שאריות חומרי הדברה, אחזור ואדגיש, לענ"ד בחברות המהדרין הטובות והמתוקנות ההיפך הוא הנכון, הירק עובר בדיקות מעבדה חיצוניות לוודא כי אין שאריות חומרי הדברה האסורים, מה שלעומת זאת כמעט ולא נעשה בירק הטרי הרגיל כיון שאין לו "אבא ואמא" – שקית עם שם, כתובת ובעל הבית לטעון עליו טענות כאלה ואחרות על הימצאות שאריות חומרי הדברה אסורים וכדומה.

טענה זו נאמרה ע"י רבנים ת"ח ויר"ש גדולים ויש בה מן האמת וההערה במקומה אך מדובר בחברות קטנות ובמקרים קיצוניים, ובודאי ללא כל ספק יש להעדיף את הירק המהדרין על הרגיל וזה בבחינת חובה גמורה.

והרוצה למנוע עצמו מן הספק והחשש עדיף לו שלא לאכול ירק בכלל.

חומרים האסורים מה שאין כן בירק הרגיל אין דרך לאכוף את העניין הזה, כמו שאמרנו כיון שהשוק פרוץ והירק נמכר בתפוזרת ללא שום שקית ושם מגדל או חברה או בשקיות פתוחות...

במאמר מוסגר נציין כי לא תמיד חומר הדברה נאסר בירק ספציפי מפאת סכנתו לציבור אלא יש גם שלא קיבל רישיון היות והדרישה היא לערוך ניסויים רבים ושונים על כל סוג ירק בכל מיני מצבים ואפשרויות והעלויות הם גדולות מאוד ועדיין לא ניסו או בשלבים מסויימים בניסוי וכד

מחובתי להדגיש כי אין הדבר מוכרח שיהיו שאריות חומרי הדברה בירק הרגיל אלא שאין הדבר מובן מאיליו ואין דרך לאכוף זאת...

ישנה טענה מפורסמת שנטענה גם ע"י רבנים חשובים כי יש להעדיף לקנות את הירק הרגיל על פני הירק מהדרין בטענה של חמירה סכנתא מאיסורא...

מדבקה בצבע צהוב אליו נמשכים זבובונים בחממת נענע מהדרין, ניתן לראות את רבבות הזבובונים מכסים את המדבקה

בדיקת סלרי היישר מן האדמה ומציאתו נגוע.

בבדיקה בחממת 'חסה מהדרי'.

לאוכלו חובה לבצע את ההוראות כשרות בבית כפי שאמרנו.

ניצד עובד מערך הכשרות של ירק בחממה הרי המשגיח אינו נמצא כל היום וכל הלילה בחממה וכי אין אפשרות למגדל לשקר?

בחברות הטובות מערך הגידול מושג מרגע השתילה ועד האריזה אפילו שהמשגיח אינו נמצא בשטח הכל במעקב מתמיד על ידי דוחו"ת מסודרים של המשגיח בשטח כך שכמעט אין אפשרות למגדל לנצל חורים מסויימים. כאשר המשגיח בשטח מאשר ירק לקטיף הוא כותב דו"ח מסודר על המיקום בו מאושר הירק הכמות נקיות הירק וכו'. כאשר הירק מגיע לבית האריזה גם יש משגיח שעושה בדיקה לירק קודם אישור לאריזה ובנוסף הוא משווה לדו"ח המשגיח שבשטח אם בבדיקתו

כמוכן שהכל תלוי בסיעתא דישמיא וכל עבודת המשגיחים נעשית בתפילה לה' שלא יצאו תקלות ומכשלות לעם ישראל - שעם כל ההשתדלויות תמיד יכולים להיות ואם ה' לא ישמור... שוא שקדנו.

מדוע לא מומלץ לקנות ירקות רגילים שאין להם שייכות של נגיעות חרקים כמו עגבניה, פלפל, חציל וכדומה בשוק עירוני?

רוב השווקים העירוניים בארץ הם אינם תחום שיכול להיות תחת השגחה כדבעי מה שגורם חששות של טבל שהוא איסור כרת, וזה בגלל שמצוי שבעל הדוכן פותח את הדוכן שלו מוקדם מאוד ומקבל סחורה ומוכר עוד קודם זמן ההגעה של משגיח הכשרות, בנוסף גם לאחר הגעת המשגיח ייתכן ומקבל סחורה ואי אפשר לסמוך על בעל הבית כיון שאינו נאמן על עצמו והשוק הוא מקום פרוץ ויש חשש מבוסס על טבל וודאי.

לפי הדברים האלו הבעיה בירקות אלו היא רק מצד מעשרות, אם כן אם אדם עושה מעשר בביתו אין בכך בעיה?

אכן, אם אדם יודע את ההלכות והבנת הנוסח ומפריש כדבעי יכול הוא לקנות מהשוק, אבל דווקא בירקות הרגילים, אך בירק עלים כמו פטרוזיליה כוסברה

יראה שינוי או חריגה הירק לא יכנס לאריזה עד שיתואמו ויבדקו הדברים לאשורם.

בנוסף גם כן כאשר משגיח מאשר חממה מסויימת לקטיף, יש תוקף של עוד יומיים לאישור וכשהוא מגיע לבדיקה נוספת בשטח הוא בודק שוב שאכן הקטיף נעשה בצורה הנכונה ומה המצב בחממה וכו', ובאם רואה שעשה שלא כהוגן ייפסל כל הסחורה

השרשת עגבניה מתוכה הדומה ממש לדמות הרימות.

והנזק גדול, ובאם מדובר במזיד אף ייעצר לשיווק. כל המהלכים הללו מייצרים מצב בו כמעט אין למגדל חלון הזדמנויות לנצל אותו על מנת לשקר.

רסק העגבניות בו נמצאה כביכול רימת בעל חי.

ה'שלוף'

רגע מצחיק

כשעובד ערבי חושב שהמשפט "שלא תצא תקלה מתחת ידינו" זה 'קוד סודי' של משגיחים שמעבירים מידע אחד לשני שיש בעיה בקטיף או בירק.

רגע מביד

בשנת שמיטה, כשפסלתי שלוש מאות מיכלים של חציל בשעת לילה מאוחרת בכפר ערבי ורדפו אחרי כל השבט.

רגע של שמחה

התרת ספיקות לקולא ולחומרא באשר תהא, אין שמחה כהתרת ספיקות.

רגע של גאווה

ויגבה ליבו בדרכי ה'. התנדבות כשרותית והעברת שיעורים במקומות שאין איש, ללא שום תמורה - קידוש ה'.

רגע של צער

פסילה של כשששים אלף ראשי חסה (כ-150 מטון) לחקלאי בערב פסת, לכך איתו אך רצון ה' עומד לנגד עיניך.

צינייה

לביאת משיחו ובנתיים, ויעשו כולם אגודה אחת שיהיה אחדות בין כל גופי הכשרות המפקחים והמשגיחים וכלל הציבור ויהיה קידוש ה'.

תקוה

שמשיגיחי הכשרות יעשו את מלאכתם נאמנה ובקידוש ה', ויקבלו תמורה הולמת ושהציבור הכללי יעריך את טרחתם.

תקלה

יה"ר שלא תצא תקלה מתחת ידינו.

אכזבה:

סבא היקר נפטר כשאני בשדה תעופה איסטנבול בדרך חזרה ארצה.

מהנה:

ברכה ממרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל עם אשתי והילדים הי"ו

סיכוק:

לראות פרי בעמל, שהמשגיחים ובעלי העסקים מתאמצים לעשות את המתבקש כשרותית מתוך רצון והבנה.

כגיעה:

אי הכרת הטוב בגלל אינטרס פוליטי או אישי ובפרט מאנ"ש

שאיפה:

שבת בבית ה' - שנזכה להיות ת"ח ויר"ש בעלי שם טוב אנו וזרעינו עד עולם

ודומיהם יש בעיית חרקים, ובפירות יש בנוסף גם חשש ערלה שאי אפשר לדעת איזה שנה לעץ שממנו בא הפרי.

יש איזו הערה מיוחדת בעניין נגיעות חרקים בסוגי ירק מסוימים שיש חוסר ידיעה בציבור על כך?

ישנם כמה סוגי ירק שאין מודעות בציבור לכמות של החרקים בהם, אחד הבולטים שבהם הוא השומר שחשוב מאוד להדגיש לציבור כי אין להשתמש בשום אופן בחלקי הירוקים של השומר, החיצוניים והפנמיים. מקומות אלה נגועים מאוד, בעיקר בטריפסים וכנימות. לכן יש להשתמש בחלק הלבן בלבד לאחר חיתוך לרוחב, הפרדה ושטיפה טובה.

בנוסף, הפלפלים נגועים בחרקים גם בחלק הפנימי ולכן חובה לחתוך ולשטוף היטב לאחר החיתוך גם בחלק הפנימי ולאחר הסרת העוקץ והזרעים.

ישנו גם את ה'לוף' השייך עכשיו לסימני ראש השנה שיש לדעת כי הוא נגוע מאוד וצריך לעשות את אופן ההכשר שלו בצורה נכונה. הלוף הוא ממשפחת הבצלים והוא עשוי עיגולים עיגולים. צריך לחתוך ראש וזנב שישאר רק החלק הסגור היטב, לאחמ"כ לחצות אותו לכל אורכו עד תוך בטנו כך שיצא שיהיה בידנו עיגול חתוך לאורכו, לאחר מכן צריך לקלפו אחד אחד, להשרות ולשטוף פלח פלח.

האם יש דוגמא לירק שמקובל בציבור דבר מסוים, אך הוא טעות?

הכרוב. מקובל בציבור שהכרוב הרגיל והכרוב המהדרין אין הבדל כיון שזה עלים על גבי עלים אז אין לחרקים מאיפה להכנס. זו טעות חמורה מאוד הכרוב שבכשרות מהדרין אכן אפשר להוריד חמשה ששה עלים מכל צד ולהשתמש בו אך הכרוב שאינו בכשרות מהדרין יכול להיות בכרוב הלבן 15 עלים פנימה חרקים ובכרוב

סדר בדיקת הירק מהקטיף בחממה ועד למעבדה

מעבדה מאולתרת בשטח הגידול

1

ניעור הירק על גבי קרש לבן.

6

בדיקה על גבי מסך אור.

2

בדיקת הקרש מתולעים.

7

מציאת חרקים בירק.

3

שטיפת הירק במעבדה אל תוך מסננת.

8

עינית המגדילה את החרק הנמצא.

5

מסך אור.

4

העברת המסננת לבדיקה על גבי מסך אור.

יש לך דוגמא למקרה מעניין בתחום הנשרות בירק וחרקים שקרה לך?

אכן כן מקרה מעניין מאוד שקרה לא מזמן.

שני רבנים מאזורים שונים התלוננו שקנו סוגי עגבניות מרוסקות או חתוכות לקוביות לסוגיהן כאשר התלונה (בצירוף תמונות) הגיעה על נגיעות גבוהה של תולעים או רימות והוסיפו כי יתכן והנגיעות היא ע"י הירק שברכיבים או מקום נגוע במפעל דרכו עובר המוצר, בדבריהם שללו כל אפשרות שזה נגיעות מחסן וכד' אלא יצא כך מהמפעל כיון שקיבלו ישירות מהמפעל והאריזות היו בשלמותן ומיד עם פתיחתן נמצאו הרימות.

נסעתי למפעל על מנת לטפל בתלונה זו בתיאום ויצירת מפגש עם שני המשגיחים במפעל בו זמנית, לקחנו בדיקות מהמחסן ומהקו מילוי למעבדה במפעל, איסטיעא מילתא מן השמים ובדיקת נזדמן לנו גרעין עגבניה כשהוא עדין בתוך העגבניה והוא בשלב נביטה וזה ענה לנו את התשובה והפתרון לתלונה: - נביטת הגרעין נראית ממש כמו רימה / זחל ולכן היה נראה לאנשים כך, מיד כשמצאתי זאת יצרתי קשר עם האגרונומים הנוגעים בדבר של משרד החקלאות שאמרו שאכן דבר זה הוא 'ממצא נדיר' כלשונם. הנה לשון אגרונומית שהתפעלה מהמקרה "אכן נראה מרתיע למי שלא שלא בקיא בנושא. מלאת הערכה לתושייה שגילית ולכך שלא שללת באופן מיידי (ופשטני) את התוצרת על הסף" לסיכום: מדובר במקרה נדיר עגבניה מזן שאינו מצוי כל כך שהגרעינים שבתוך העגבניה נובטים כבר בתוך העגבניה כשביא עדיין על הצמח ולכן נוצר מצב כזה (שמו בלשון המקצועית "שורשי"). ומזה יש ללמוד כי אין להכפיש שום גוף כשרות או מפעל או להוציא לעז קודם בדיקה הדק היטב עם אותו גוף כשרות, המפעל וכמוכן בתיאום המשגיח והמפקח המקומי. הכל כמוכן בסייעתא דשמיא גדולה.

כחב אדום בבדיקה בזמן הראיון מלא כולו טריפסים על גבי העלים עד הפנימים ביותר.

בדיקת כחב לבן בזמן הראיון ומציאתו בגוץ

האדום יכול להיות ממש עד ללב. [תמונות מצורפות מתוך צילומי השטח בראיון הנוכחי]

כיון שהגידול שלהם הוא רגיל וללא השגחה כמו המהדרין, כמות נגיעות החרקים ועד היכן הם נכנסו בירק תלויה בעונות, במיקום גידולם ובעוד סיבות שונות.

ניצד סדר הבדיקה בחממות של ירק מהדרין?

ב"ה יש נוהל כשרות מקיף וברור למגדלים ומשגיחים מזריעת השתילים, שתילה, אופן הגידול, סוג אטימת החממה או הבית רשת וכד' הקטיף והעברת הירק לבית האריזה.

משיגח שטח נכנס לבדיקה שוטפת לפחות כל שלושה ימים, בה הוא בודק את מצב החממות והירק מבחינת נגיעות ועל פי זה נותן את הוראות למגדל, במקביל יש אגרונום שמלווה את הגידול באופן אישי וגם מקבל את הדוחות של המשגיח שטח ונותן הוראות לפי הנתונים, כמוכן שנושא ההדברה בכפוף להוראות משרד החקלאות והבריאות.

בנוסף לבדיקות הנ"ל, יום או יומיים לפני הקטיף לאריזה ושיווק נעשית בדיקת שטח מקיפה ובדיקת מעבדה לוודא שהכל תקין כנדרש.

אנסה להמחיש את אופן הבדיקה: בתחילה בודקים את תקינות הכניסה לחממה שהיא כפולה למניעת כניסת החרקים, והרשתות שאין חורים, לוודא שאין עשבייה חורגת ומתחילים בניעור הירק בחממה על פרספקט לבן שעליו ניתן להבחין אם ואלו סוגי החרקים אם ישנם, לאחר מכן נלקחת בדיקה מדגמית מתוך החממה על מנת לעשות בדיקת מעבדה שהיא בדיקת מים כדלהלן: משרים את הירק בקערה עם מים ומעט סבון לכמה דקות, לאחמ"כ מוצאים ושוטפים בזהירות על בד רשת צפוף מאוד כ-1000 מש - להמחשת הגודל נציין כי רשת של נפת קמח מהדרין היא 70 מש, שנמצא בין שני מסננות גדולות על מנת שירדו כל הממצאים שנמצאים בירק לתוך הרשת, לאחר מכן לוקחים את הרשת הדקה לבדיקה על גבי שולחן אור שבו ניתן לראות באופן ברור את החרקים הנמצאים בה.

בדיקה זו עוזרת מאוד לדעת את מצב הירק ורמת הנגיעות שבו ועל פי התוצאות ניתן האישור או הפסילה לאריזה ושיווק. חשוב לציין שלהוציא ירק בחזקת נקי מחרקים ובלי שאריות חומרי הדברה אסורים זה קשה ומאוד אך מניסיון, זה תלוי בעיקר באופי המגדל והחברה.

לקבלת הגליון
הבא חייגו:
050-4160270
058-3218900

ובאיזה ענין
שינה מרן
שליט"א את
דעתו בעקבות
פגישת סוף
הראיון אצלו?

מה כבר יכול
להיות בצ'יפס?
מהו הדבר
המשמעותי
המצריך כשרות
בחלולה?

איזה
דבר
אינו צריך
חותם
כשרות
כלל?

מהו
הדבר
החמור
ביותר
מבחינת
כשרות?

המשך
בחודש
הבא...

נאמנים הרב ריין

הרב עובדיה חן

איום וגיזום במקרא

ההבדל בין תורה שבכתב לבין תורה שבעל פה, מתבטא גם בצורת הניסוח בהתאם לסוג הלומדים | איך זה קשור לתפקידה של אם בישראל? וכיצד יובן על פי זה סיפורו התמוה של יפתח?

כדוגמא הוא מציין את העונש שמטילה התורה על הנוטל עינו של חברו. הניזון רק מהתורה שבכתב, סבור שהעונש הוא "עין תחת עין" (שמות כ"א כ"ד) כפשוטו, ויחשוב פעמיים לפני שיכה את חברו, מחשש שינקרו את עיניו. ואם בכל זאת נכשל, כאשר יבוא דינו לפני בית דין, יפסקו לו ממון כמבואר בתורה שבעל פה (ב"ק דף פ"ג ע"ב).²

דוגמא נוספת מביא מרן מעונש מיתה, שבתורה לא מבוארים התנאים להוצאתו לפועל, ולמעשה הוא נדיר מאוד (צריך שיתמלא התנאים של עדים והתראה ועוד, וכידוע בית דין שפוסקת מיתה פעם בשבעים שנה נקראת 'קטלנית'). והנה אדם הקורא למשל בפרשת כי תצא: "והוציאו את הנערה וסקלוה", יבין דברים כפשוטו, שהנערה חייבת סקילה, והדבר יעורר לשמור על קדושת המשפחה. לעומת זאת, תלמידי חכמים הבקיאים בתורה שבע"פ,

אב המבחין בילדו הקט שרץ לעבר הכביש הסואן, לא ישב ויסביר לו בנחת ובלשון רכה את סכנות הכביש, אלא יגער בו "אסור!" וימחר להרחיקו.

כשרוצים להטביע מסר קריטי, יורים את המסר ב'שחור-לבן' בלי הסתייגויות ובלי תנאים. ההסתייגויות, מקהות את המסר. כשמשרד הבריאות למשל, מבקש להזהיר על סכנת העישון, הוא כותב על חפיסת הסיגריות בצורה חד-משמעית: 'העישון הורג!'.

בספרו "קובץ מאמרים" (עמ' רנ"ב) וביתר הרחבה בספר "נפש חיה" (דרוש ב'), מחדש מרן ראש הישיבה שליט"א שלפעמים גם התורה נוהגת כך, כאשר בתורה שבכתב מצוין הדין (ובפרט העונש) בלשון סתומה ונחרצת, בלי להסביר את הפרטים החורגים מן הכלל שנמסרו בתורה שבעל פה. וזאת במטרה שהקורא הפשוט והילד הלומד, ירתעו מחומרת העבירה, ומי שצריך לדעת את ההסתייגויות שיש לדין, כגון תלמידי חכמים ודיינים, כבר ידע זאת מתורה שבעל פה.¹

1 בספרו "אסף המזכיר" (ערי עין תחת עין) מציין מרן שליט"א שאחר שנים מצא רעיון זה בספר פאר הדור ח"ג (סוף עמוד מלט) בשם החזון איש, ע"ש. וכן הוא מציין להאברבנאל בפירושו למורה נבוכים (בסוף פתיחת המורה נבוכים) שכתב ז"ל: הנה מצד אחר אינו בלתי ראוי שייכתבו דברים בתורה על צד ההראות חולת אמתתם, כדי להפחיד האנשים החטאים בנפשותם, כאמרו וינחם ה',

|| כשרוצים להטביע מסר קריטי, יורים את המסר ב'שחור-לבן' בלי הסתייגויות ובלי תנאים. ההסתייגויות, מקהות את המסר. כשמשרד הבריאות למשל, מבקש להזהיר על סכנת העישון, הוא כותב על חפיסת הסיגריות בצורה חד-משמעית: 'העישון הורג!'

ויחר אף ה' וכו'. ע"ש.
2 בספרו "אסף המזכיר" שם כותב מרן שליט"א שזו הסיבה שאונקלוס תרגם עינא חלף עינא. ולא תרגם כקבלת רז"ל ממון, כדי להרתיע את הלומדים מגירסא דינקותא שלא יבואו לעשות רעה לחבריהם. מכיון שרובם היו לומדים תורה שבכתב והיו מכניסים ילדיהם לתלמוד תורה כבני ט"ו י"ז (כנודע בש"ס ב"ב דף כ"א ע"א). ומכיון שהעונש מסור לב"ד, אין נזק אם לא ידעוהו ההמון. ונרמז בתורה במקום אחר: "ולא תקחו כופר לנפש רוצח" (במדבר ל"ה ל"א). אבל אתה לוקח כופר לראשי איברים (ב"ק דף פ"ג ע"ב).

יודעים שאין הנערה חייבת סקילה אלא אם כן היה עדים והתראה אחר אירוסין (כפירש"י שם), וזהו דבר שנדיר שיקרה במציאות, ובזמננו שהקידושין סמוכים לחופה, אינו שייך כלל.

ובעל פה שמעתי ממרן שליט"א, שכן הוא בבן סורר ומורה, שבתורה שבעל פה מבואר שכמעט לא שייך במציאות בן סורר ומורה שיחמלאו בו את כל התנאים, אולם התורה כתבה זאת להרתיע את הילדים ממעשים כאלה.³

ובזה שמעתי ממנו לפרש מה שכתוב "צדיק ה' בכל דרכיו, וחסיד - בכל מעשיו" (תהלים קמה, יז), היינו בדרכים - בצדק, ובמעשים - בחסד.

ובספרו "אסף המזכיר" (ערך "פנים של אימה") כתב שאולי לזה כיוונו רז"ל במה שאמרו במסכת סופרים (פס"ו ה"ב): "פנים של אימה למקרא, פנים בינוניות למשנה, פנים מסבירות לתלמוד, פנים שוחקות לאגדה".

לימוד תורה שבע"פ לנשים

לפי כל האמור, הסביר מרן שליט"א בקובץ מאמרים שם מדוע החמירו רבותינו כל כך באיסור לימוד תורה שבעל פה לאשה, עד שאמרו שהמלמד בתו תורה (שבעל פה) כאילו מלמדה תיפלות. כיצד ניתן להגיע מתורה שבעל פה לתיפלות?

אלא, תפקידה של אם בישראל להעביר לילדיה את חוקי התורה בתמימות הרגש. אשה שתלמד תושבע"פ, ותנתח את ההלכות שבתורה ע"פ קל וחומר וגזירה שוה וכיוצא, יפגום הדבר בתכונת הרגש שלה ובמדת החומרא שמעניקה מסורת הדורות לכל מיני עבירות (ע"ד שאמרו חז"ל סוטה כ"א ע"ב על הפסוק "אני חכמה שכנתי ערמה", כיון שנכנסה חכמה באדם נכנסת בלבו ערמומית), וממילא ישפיע הדבר לרעה על הילד המתחנך מפי אמו.

לדוגמא, הילד ישמע מאמו: "אבא עשיר גדול, ולכן אם הכית את חברך שוק על ירך, אל תחוש ואל תפחד כלל, חדא, שהרי שנינו במשנה (ב"ק פז), קטן פגיעתו

3 ובהרמונותיה דמרן, יורשה לי להביא דוגמא נוספת: במסכת יומא (פ"א) מבואר ששיעורי האיסורים לא נכתבו בתורה שבכתב, רק נמסרו הלכה למשה מסיני, ואפשר שזהו מאותה סיבה, כדי שהקורא הנחפז לא יקבל רושם שיש היתרים ואין זה איסור מוחלט, ורק לידעי דת ודין, התורה שבעל פה מלמדת את השיעורים, כדי שידעו למשל להורות לחולה ביום כיפור שמוותר לו לאכול חצי שיעור, ועל פי זה, נראה לי ליישב מדוע בתורה שבכתב נאמר "ארבעים יכנו" (דברים כה, ג), למרות שבתורה שבעל פה מבואר שבפועל מכים 39 מלקות? ואפשר שהדבר נכתב במספר עגול בדוקא כדי ליצור הרתעה (הפוך ממה שנהוג היים לרשום במחיר במקום 100 ₪ למשל) - 99 ₪.

רעה, ואם חבל באחרים פטור, ועוד שבסך הכל יסתיים הדבר בממון, שכן קיבלו חז"ל עין תחת עין ממון". או: "אם חיללת שבת, אל תחוש לעונש סקילה, מכיון שאין עדים והתראה, וצריך ג"כ שהעברייך יתיר עצמו למיתה". אוי ואבוי לחינוך אשר כזה...

שחט את הבת בגלל משחקי כבוד?

על פי אותו קו, שפך מרן אור בהיר וזך (בשיעור השבועי, מוצ"ש חוקת התשע"ז) על אחת הפרשיות הזרות והמוזרות בתנ"ך - מעשה יפתח הגלעדי ששחט בדם קר את בתו יחידתו. פשט הפסוקים "ויעש לה את נדרו אשר נדר" (שופטים י"א ל"ט) מורה כפשוטו שיפתח שחט את בתו, והדבר אינו נתפס: היתכן שיעדיף יפתח להתאכזר כך על בתו היחידה, רק בגלל 'משחקי כבוד', שלא נאה לו ללכת לפינחס שיעשה לו התרה? ובכלל, למה צריך היה התרה על נדר כזה, שהוא נדר בטעות שאינו נדר (כמבואר בתמורה כ"ז ע"ב)?

אלא הסביר מרן שליט"א כך: יפתח שעם הארץ היה, לא ידע תורה שבעל פה, ולמד תורה שבכתב לפי פשוטה, ובתורה כתוב: "וידבר משה אל ראשי המטות וגו' איש כי ידור נדר לה' או השבע שבועה לאסור איסור על נפשו לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה" (במדבר ל' ג), אמר לעצמו: אם התורה אסרה בצורה מוחלטת ולא נתנה שום פתח, מה יעזור לי פנחס?! וכי יכול הוא להתיר נגד התורה?! טעותו החמורה של יפתח היתה, שבכל זאת היה עליו לשאול ולהתייעץ עם יפתח, כי יש דברים שנמסרו רק בתורה שבעל פה.

ומדוע באמת התורה כתבה בלשון מוחלטת, ולא הזכירה שיש אפשרות לעשות התרה? כדי שהמון העם לא ינהגו קלות ראש בנדרים.⁴

ובדרכי העיון (מאמר ג') הביא דברי הרב תולדות אדם פי"ג (דף נ' ע"ב), שדברי הזוהר בחומרת עוון שז"ל, הם דרך הפלגה לאיים וכו'. והוסיף: וזה נראה לי כוונת הגמרא בברכות (דף י"ד ע"א): אמר ליה במה אמרת, אמר ליה, לא, אסור קאמינא וכו'. כלומר, ומה שאמרת "במה" הוא דרך הפלגה בעלמא.

4 וציון מרן לדבר מעניין שבכל התורה לא מצינו שהתורה פותחת: "וידבר משה אל ראשי המטות", כמו בפרשת נדרים. והסביר בשם האור החיים הקדוש שהכוונה שאל ראשי המטות הסביר כל דיני נדרים ושבועות, כמו למשל שאפשר במקרה הצורך להתיר הנדר ע"פ חכם, אבל "לבני ישראל לאמר" כשיסבירו הם הדברים לבני, להמון העם, לא יודיעו להם רק בקצרה "ככל היוצא מפיו יעשה".

שני הכרכים הראשונים של "מגדולי ישראל", אודותיהם הארכנו בעבר, התמקדו בגדולי ישראל מהדורות הקודמים, שעם רובם לא היתה למרן המחבר שליט"א היכרות אישית, ובכל זאת ניתן לומר כי היכרותו המעמיקה והמקיפה עם ספריהם, עולה על היכרות אישית, והם הפכו אצלו לחיים וקיימים. הדבר מזכיר מה שכתב רבנו הרמב"ם במכתבו לתלמידו רבי יוסף אבן עקנין ("פאר הדור" סי' קמ"ב): "וכבוד הבן יודע כי חי ה' יתברך שגדולי חכמי ישראל אצלי במקום שיכיר ערך מעלתם מדבריהם ומחיבוריהם".

בשונה מהכרכים הקודמים, הכרך השלישי כבר עוסק בגדולי הדור האחרון, שלמרן שליט"א היתה עמם היכרות אישית וחברית, והדבר בא לידי ביטוי בסגנון המאמרים ובתוכנם.

מטבע הדברים, הקדיש מרן רה"י שליט"א פרק נרחב רב-תוכן הכולל עשרות עמודים על דמותו תורתו ושיטתו של מרן הגר"ע יוסף זצ"ל. בפרק זה מגולל מרן לראשונה את הסיפורים מאחורי עשרות המפגשים וההתכתבויות שלו יחד עם מרן זצ"ל, מהמפגש הראשון עם עלותו ארצה, ועד לסוף ימיו.

מה שמפתיע, אלו הם הנספחים שנוספו לספר, שם מופיעים בזה אחר זה עשרות חילופי מכתבים ארוכים וקצרים בין מרן רה"י שליט"א למרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל. מעיון במכתבים שנחשפו לראשונה מתגלה קשרי ידידות עמוקים וחסידי תקדים המגלים על שיח תורני הלכתי וציבורי שהיה קיים במשך השנים בין שני הרבנים.

למשל, בין המכתבים ניתן למצוא מכתב מרגש (מיום ה' באב תשל"ה), בו מרן הגר"ע יוסף שולח את ברכותיו ואיחוליו להחלמתו של מרן שליט"א, ואף מצרף תמיכה כספית: "נתבשרתי מידידים על שלומו הטוב, שישגא לעד, ויתחזק בבריאות שלמה, כי רבים צריכים לו. השי"ת יחזקהו ויאמצהו וישלח לו רפואה שלמה בכל איבריו וגידיו, ויזכה עוד רבות בשנים להגדיל תורה ולהאדירה כאוות נפשו הטהורה, וכל אשר יעשה יצליח". ומסיים בבקשה שגם מרן שליט"א יתפלל בעדו על

בספר החדש, נחשפים חילופי מכתבים רבים ומרתקים בין מרן ראש הישיבה שליט"א למרן הגר"ע יוסף זצ"ל!

במכתבים המרתקים ניתן לקרוא למשל: על הבקשות הנשנות של מרן הגר"ע זצ"ל להתפלל עליו כאשר התעורר בשנת התשל"ה, ומה יעץ לו מרן ראש הישיבה לעשות עם כאב העינים

וגם: מהיכן הוכיח מרן שליט"א שרוח הקודש מדברת מתוך גרונו של מרן הגר"ע זצ"ל?

והחוט המשולש

| עובדיה חן |

לצד ספרי ההלכה והעיון שחיבר מרן ראש הישיבה שליט"א, זכה הדור לקבל ממנו גם יצירת מופת חד-פעמית - סדרת "מגדולי ישראל"

הכרך השלישי של "מגדולי ישראל" שראה אור בחודשים האחרונים, מתייחד בכך שמרן שליט"א מספר על גדולי הדור האחרון מהיכרות אישית

גדולי ישראל

מהיכרות אישית

רפואת עיניו, וכותב: "ונא להעתיר בעדי לרפואה שלמה מתחלואי עיני, והוא נענה תחלה".

במכתב תגובה (מיום כ"א מנחם אב התשל"ה), משיב לו מרן שליט"א בחיבה גדולה: "מאד נצטערנו וכאב לבנו בהיותנו מצפים להדר"ג נ"י שיופיע בישיבה יום ט"ו באב העבר, ושוב נודע לנו שעקב מחלתו לא יכול לבא. אנו תפלה מעמקי לבנו לרופא כל בשר שיעשה למען טובת הכלל וישמור בריאותו של רבינו שליט"א, כי בבריאותו - בריאותנו, ואשרו - אושרנו. זו

הרגשה המורחפת בלב העם כלו מקצה ועד קצה. זכיתי לקבל מכתבו היקר והנפלא, ויה"ר שיתקיימו ברכותיו בקרוב בנוגע למצב הבריאות שלי, כי בעוה"ר אין פה רופאים הראויים לשמם רק "ארץ רפאים תחשב אף היא". והמתפלל על אחרים הוא נענה תחילה. פקודתו שמרה רוחי, והנני מתפלל בכל הזדמנות לרפואתו של הדר"ג נ"י, ובעוה"י קווי' ה' יחליפו כח, ויחזיר לו בריאות מאור עיניו כבתחילה, ויהיה בריא ואיתן ברמ"ח אבריו וש"ס ה' גידיו אכ"ר. עצתי אמונה לכת"ר (אף שאיני כדאי כלל), שישמור על בריאותו מכל חשש וספק ספיקא של נזק ב"מ. ואצלנו ידוע שהרה"ג מרן ר' כלפון הכהן זצ"ל מאז שצוהו רופא עינים [בגיל עשרים] שלא לקרוא ולכתוב בלילה, במשך חמשים שנה שמר על כך, ואפילו פסקי דינים ותשובות היה מקריא לאחרים והם כותבים. כן ישמור את עצמו מכל התרגשות מאחרים המפריעים את מנוחתו, ובעה"ו הוא יעלה עליהם, שונאיך ילבוש בושט וגו', ונתנך ה' לראש והיית רק למעלה. והכל יודעים ומכירים כי אלה המפריעים לו, קנאה מדברת מתוך גרום, וד"ל... מפורסם אצלנו בגר"בא ששתיית שמן זית זך (כף אחת בכל בקר), טובה מאד לבריאות העינים, והגיל לא קובע בזה. עם שרופאי הזמן מכחישים בדבר".

גם במכתב מכ' אלול התשמ"ב, מבקש מרן הגר"ע ממרן ראש הישיבה שליט"א בסיום המכתב: "נא יעתיר בעדנו בתפלותיו, ובפרט בימים הנוראים הבעל"ט". במכתב תגובה, כותב לו מרן ראש הישיבה: "ואשר ביקש להעתיר בעדו, מה אנחנו ומה חיינו, אולם אמרו חז"ל אין מסרבין לגדול ואל תהי ברכת הדיוט קלה. והנני מצווה ועומד לקיים פקודת הדר"ג נ"י. ונא להעתיר בעדי ובעד בני ביתי, ובפרט על גיסי ר' יצחק ברדא נ"י בר אסתר, שסובל בעוה"ר מכאבים בלב זה כמה חדשים, ה' ישלח דברו וירפאהו בכלל כל חולי עמו ישראל".

את החשיבות שהעניק מרן זצ"ל לכושר עיונו של מרן המחבר שליט"א, ניתן לראות במכתב (מיום ט"ז שבט תשמ"ד), בו מבקש ממנו מרן הגר"ע זצ"ל שיזאיל לכתוב הערות על ספריו, וכך הוא כותב לו: "מזמן שיצא הספר יחיה דעת ח"ו כתבתי הקדשה לכת"ר ורצייתי לשלחו אליו, ועתה בא לידי ציר אמונים ר' חגי מזרחי נ"י שלומד בישיבה כאן בירושלים, ונפשו אֶוְתָה לעבור לכסא רחמים. והפציר בי לכתוב למעכ"ת, יהיו נא אמרי לרצון לפני כת"ר לבחון אותו, ואם יתאים יעשו מאמץ לקבלו. ומה ישא ברכה. מה מאד אשמח אם יזאיל כת"ר לכתוב אלי הערות כאשר היתה באמנה אתו בחלקים קודמים. וכסא כת"ר ירום ונשא וגבה מאד בבריאות איתנה ונהורא מעליא ושובע שמחות וכל טוב. ידירו עוז אהבו בכל לב ונפש...".

תעודת בגרות או תעודת בערות

אחד המכתבים המעניינים המובאים בספר, הוא מכתב מסוף שנת תשל"ב (שנה אחר שהגיע מרן שליט"א לארץ מתנס), אותו כתב לחבר-ילדות (ר' פינחס כהן הי"ו, מלוד), שידע את ידענותו של מרן שליט"א בכל החכמות, והציע לו להיבחן ולקבל תעודת בגרות, כדי שלא יזלזלו בכבוד התורה. במכתב תגובה, מראה לו מרן שליט"א עד כמה גדולה מעלת התורה, באין צורך בשום תעודה חיצונית, ומביא לו כדוגמא את מרן הגר"ע יוסף אליו נחשף זמן קצר לפני כן. להלן השורות המרתקות:

"מאפס הפנאי לא יכלתי לכתוב לו במועדו, אך בקצרה אדבר אודות תעודת בגרות וכו'. ידידי! כל כך אני טרוד עד שאין לי פנאי אף לפתוח ספר.... ובינתיים דרשותיו של הגאון האמיתי הגר"ע יוסף שליט"א יורדות עד עומק הלב וממלאות את נימי הנפש. אם ביאליק אמר על הגאון הרגאוןצובי (הרב יוסף רוזין ז"ל, נפטר התרצ"ו): מהרגאוןצובי אפשר לחצוב שני אינשטיינים, הנה מהגאון שלנו יבדל לחטור"ל אפשר לחצוב חמשה. במלה אחת: כי בכל חכמי הגוים וחכמי ישראל מאין כמוהו. ופעם בדרשה אמר כי תעודת בגרות היא תעודת בערות, והנסיון הוכיח כי תלמידי תיכון אינם יודעים דקדוק וחשבון ועיון הש"ס כלל וכלל. והעיון אשר למדנו אני ואתה עם כל חברים שלנו בחו"ל, לא ישקל כסף מחירו, ואין כמוהו בכל הישיבות ובכל האוניברסיטאות פה. ותו לא מיד".

"כדאי מאד שכבודו יקח מועד לשמוע דרשה אחת מפי הגאון שליט"א במוצ"ש בבני ברק. יעשה שבת אצלנו ויבא לשמוע במוצאי שבת. ותראה הגאונות, הבקיאות והחריפות, הזכרון המדהים, ההכרעה הפסקנית שאין אחריה כלום. הענה האמיתית, האהבה והחמלה על כל הנברא בצלם, הרבצת התורה במסירות נפש, וכל סגולות הנפש שמנו רבותינו בלומדי תורה לשמה, כמעט רובן ככלן נמצאים בו. אצל האשכנזים נחלקים לשני סוגים: גאונים ואדמורי"ם. הראשונים מצטיינים בחריפות השכל והאחרונים באהבת ישראל, והאי תנא דידן כל סגולות התבל נמצאו בו, וישח אדם וישפל איש, מפני קדושתו והדר גאונו.

"אי לזאת, באתרא דליעול ירקא חכמות ומדעים שאינן אלא לרקחות ולטבחות ולאופות (כמאמר גאון החכמים הרמב"ם

באיגרותיו), ליעול בשרא וכוריי. וסוף הכבוד לבא, כמו שנאמר על שלמה המלך ע"ה: החכמה והמדע נתון לך [דה"ב א' י"ב], וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד [מלכים א' ג' י"ג], ונעשה כמעייני המתגבר וכנהר שאינו פוסק...".

מלחמה שיערה

בין המכתבים הנדירים, ניתן לגלות לראשונה על מאבקים שניהל מרן שליט"א במשך עשרות שנים באופן אישי כנגד המהינים לפגוע בשערה משערות ראשו של מרן הגר"ע זצ"ל. ביניהם מכתבים ארוכים שטרחה לכתוב לדמויות ציבוריות ואפילו למערכות עתוננים, למחות בתוקף כנגד נסיונות פגיעה במרן זצ"ל.

כך למשל במכתב ארוך (מיום כ"ו בכסלו התשד"מ) לעו"ד שזעם על השימוש בתואר "הראשון לציון" למרן הגר"ע אחר שסיים את תפקידו, משיב מרן שליט"א מלחמה שיערה בחריפות ובשנינות:

"נוכחתי לדעת שגמרת כל הש"ס על רגל אחת: פתחת בברכות וסיימת בעוקצין... פתחת בברכות - על החוברת היפה [אור-תורה] שמוציאים מדי פעם בפעם, שהיו שמה כמה נקודות שעניינו אותך במיוחד. רב תודות על המחמאה. וסיימת בעוקצין - על העניקנו לכבוד הגר"ע יוסף שליט"א תואר "הראשון לציון" שנשלל ממנו ע"י חברי הכנסת. ואתה רגזת על זה מאד... "את מי חרפת וגדפת, ועל מי הרימות קול, ותשא מרום עיניך על גאון ישראל?" (ע"פ ישעיה ל"ז כ"ג).

"קודם כל, אני מודה ומתוודה שעוד לא נתקלתי ב"עורך דין" מסוג זה, שמכתבו מלא שגיאות כתיב (למעלה מ-25 שגיאות מניתי במכתבך... [כאן מפרט לו מרן כמה

שגיאות]). עו"ד שכותב בכתב יד מאין מכונת כתיבה ומאידיך מעדיף לישאר בעילום שם. עו"ד שיש לו זמן פנוי למכתב מסורבל וארוך כזה, במקום שכל עורכי הדין שהכרתי כותבים משפטים קצרים כמאמרי התרפים. כנראה כיתת רגליו... ולא מצא עו"ד מתאים, עד שירד לתל אביב ומצא עילוי מפואר שכמוך.

"ולגופו של ענין: נכון שהתואר "רב ראשי לישראל" תלוי לצערנו בחברי הכנסת, שרובם ככולם אינם בקיאים בעניני תורה ורבנות אפילו כתרנגול בני אדם. ואולי יגיע זמן שהם יקבעו גם מי יהיה הפרופסור הראשי בבלינסון, ומי יהיה העו"ד הראשי בבתי המשפט. אבל התואר "הראשון לציון" אינו תלוי בהם, ואלף ומאתים האצבעות שלהם לא יעלו ולא יורידו בענין זה. כמו שאמר פעם שמעון בן שטח לינאי המלך (שהרג, אגב, כל חכמי ישראל): "לאו את דמוקרת לי, אורייתא היא דמוקרא לי, דכתיב סלסלה ותרוממך ובין נגידים תושיבך". התואר "הראשון לציון" נקבע לפני כ-400 שנה ע"י גדולי התורה בא"י, שהיו שמים עטרת פז למי שהוא מורם מעם והכהן הגדול מאחיו. והתואר הזה בלי ספק מתאים רק לאחד ולא לשנים.

"כשתפסו את החוקר גליליוס בשעתו והעמידו אותו למשפט מות על שקבע שכדור הארץ מסתובב סביב השמש ולא להפך, ולא הרפו ממנו עד שנשבע להם שבועה "חמורה" שהשמש מסתובבת, במעמד עשרות כמרים ושופטים, הפטיר בשפתיו בלחש: "ובכל זאת נוע תנוע הארץ"... לאמר: בשעה זו עצמה שהוא נשבע שהשמש מסתובבת, באותה שעה ממש הארץ מתנועעת סביב השמש ומניעה אותו ואת כל שופטיו גם יחד.

"ואם תמצי לומר שגם התואר "ראשון לציון" נקבע ע"י הכנסת, הנה גם אחרי שהתפטר הגרע"י מכהונתו, עדיין יכול להקרא בתואר זה שקיבל אותו פעם. ואם עודך זוכר קצת תורה מגירסא דינקותא, בטח זכור לך מה שאומרים בברכת הלבנה: "דוד מלך ישראל חי וקיים", אף שכידוע זה כאלפיים ושמונה מאות ועשרים שנה "שהתפטר" ממלכותו, ונתן במו ידיו את כס המלוכה לשלמה בנו. ומקרא צווח בישיעה (ו' א'): בשנת מות "המלך" עוזיהו, וידוע שהמלך עוזיהו היה בכ"ה שנותיו האחרונות מפוטר מן המלכות מפני הצרעת, ובנו היה מלך בחייו, ובכל זאת קראו הכתוב "מלך". ומי שמצוי קצת בספרות הרבנות יראה שכותבים תואר "הראשון לציון" גם על רבנים מלפני מאות שנים, וגם על רבנים שהודחו ממשמרתם וממשרתם בחייהם מכל סיבה שהיא. והנה עובדה ש"המודיע" מעניק עד עכשיו תואר "הראשון לציון" להגר"ע יוסף, אולי תתבע גם אותו לבית המשפט..."

"לו למד הגר"ע יוסף רפואה, היה ממציא תרופה למחלת הסרטן. ולו למד אסטרונומיה, היה מוצא שני כוכבי לכת מאחורי כוכב הלכת החדש (שנתגלה בשנת 1930) "פלוטון". ולו למד כלכלה, היה מעמיד את האינפלציה בישראל על 0% לעשר שנים. אך למולנו ולמזל כל עם ישראל, הוא למד תורה, ובזה העניק לנו ולכל העם כולו (כולל גם אתה, כשתחזור בתשובה אי"ה) אוצרות לא ישוערו. כשאומרת הגמרא על פסוק "כי זה כל האדם", שכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה, התכוונה בלי ספק בדורנו זה על הגר"ע יוסף. בן פורת יוסף.

"אלא מה? למה כל כך כאב לו על שלקחו ממנו את הכסף?"

"גמרא ערוכה היא (מנחות דף ק"ט ע"ב): אמר ר' יהושע בן פרחיה, בתחלה כל האומר לי עלה לגדולה אני כופתו ונותנו לפני הארי. עתה כל האומר לי לירד ממנה אני מטיל עליו קומקום של חמין, שהרי שאול ברח ממנה, וכשעלה ביקש להרוג את דוד. ע"כ. וידוע ומפורסם שהרב מרדכי אליהו שליט"א היה תלמידו של הגר"ע יוסף,

ולמד אצלו חמש שנים דיינות, ואף הוסמך על ידו לדיינות. [וגם כשהיו אלה שלא הסכימו למנותו לדיין מפני שהצית פעם מכוניות שחיללו שבת, עמד הגר"ע יוסף לצדו והמליץ עליו, כפי ששמעתי]. מובן איפוא פשר הכאב והזעם אצל הגר"ע יוסף. על משה רבינו התורה מעידה "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר י"ב ג'), ובכל זאת מספרים חז"ל (במדבר רבה סוף פרשת וילך) שהלך משה אצל יהושע ושאל אותו "מה אמר לך הדבור (הנבואה)?" והשיבו יהושע: "כשהיה הדיבור נגלה עליך, יודע הייתי מה מדבר עמך?" באותה שעה צעק משה ואמר: מאה מיתות ולא קנאה אחת...

ולהרוג וכו' במלחמות העולמיות, השי"ת נתן להם משהו להתעסק בו - מה משקל וגודל הלבנה ותכונתה ומרחקה מכדור הארץ ועפרה וטבע האויר וכדומה, ומפזרים הון עתק כעפר הארץ ממש, על דברים של מה בכך, שאין בהם שום תכלית. כי סוף סוף ימצאו שאין מקום מתאים למגורים יותר מכדור הארץ [כפי שאמר לי בזמנו ר' ניסן פינסון זצ"ל], ויגעו כדי ריק וייעפו. יכלו לעשות טובה בכספם לכמה מיליונים מתים ברעב בהודו וסין".

"בין הדברים כתבת שהגר"ע יוסף נתמנה לראש"ל ורב ראשי ע"י אותם חברי הכנסת. יש להזכירך מה שאמר הגר"ע שליט"א בשעתו, ופורסם בעתונות באותיות של קידוש לבנה: "אני אינני רב מטעם, כי נבחרתי בניגוד לשלטון"...

"אני מצרף בזה תמונה אחת של הגר"ע שליט"א [מתוך חוברת "המאור שבתורה", שע"י ישיבת אור החיים י-ם, חוברת ה', חשון תש"ם] כשהוא מוקף גלי הערצה ואהדה ואהבה מכל עבר, ותסתכל בפניו היטב ותראה אם האיש הזה חולה כבוד, ואם הוא רודף אחר הכבוד שכידוע אמרו חז"ל הכבוד בורח ממנו".

ציצים ופרחים

בין השיטין של המאמרים בספר, ניתן למצוא גם קטעים נדירים בהם מספר מרן שליט"א על ימי ילדותו בצל אביו הגדול הגאון איש מצליח זצ"ל. הנה למשל קטע מכונן: "בנעוריינו גדלנו בעיר הברירה "תונס" בזמן שכמעט נשתכחה התורה. בפנינת השכונה שלנו היה קולנוע שמלבד שמו הפרטי "לודיון" אין אנו יודעים עליו מאומה. כל הזמן צליליו נשמעים ברחבי השכונה ואצלנו בבית החלונות סגורים, וגדלנו ב"חממה" של אהבת תורה שראינו אצל ההורים והסבא והסבתא נ"ע".

ניתן למצוא בספר גם הרבה חידושים יפים שבאו בדרך אגב, במאמר על הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל, מוצא מרן שליט"א רמז מקורי להלכה שמותר להתייחד עם אחותו עד חודש ימים ממה שכתוב: "וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחותי היא וגו' ויהי כי ארכו לו שם הימים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון וירא והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו" (בראשית כ"ו ז-ח). אבימלך בתחילה האמין שרבקה היא אחותו של יצחק ולכן מותר לו להתייחד אתה, אבל אחרי שעברו שלשים יום, כי ארכו לו שם הימים (כי בגימטריא שלשים), אז אמר לו: מה קורה פה? אך הנה אשתך היא, ואיך אמרת אחותי היא?

ולסיום, רמז קולע שממנו הוכיח מרן שליט"א שרוח הקודש מדברת מתוך גרונו של מרן הגר"ע יוסף זצ"ל (מתוך המאמר עליו): "פעם דיבר מרן הגר"ע יוסף זצ"ל על ענין העישון ביום-טוב שפעם דנו בו הפוסקים להתירו מצד "אוכל נפש", וכיום מתברר שאינו אוכל נפש אלא אוכל את הנפש! והזכיר שראוי להימנע כליל מעישון סיגריות, כי רבים חללים הפילו ועצומים כל הרוגיהן. וסיים שלפעמים מפתה היצר ביום בר-מצוה או בפורים לעשן רק "סיגריה אחת", אולם בסיגריה אחת יש ניקוטין, המפתה ומגרה ונוקט את הנפש. והתם במליצה נפלאה "ובאחת יבערו ויכסלו - מוסר הבלים עץ הוא" (ע"פ ירמיה י"ד ח'. ועיין רמב"ם הלכות עכו"ם פ"א ה"א). ואני שומע מהלויין אשר בביתי ומתפלא: המלה "יבערו" (288) בגימטריא סיגריה, והיא מלשון הבערה! מה יפה המליצה: ובסיגריה אחת יבעירו (ידליקו) ויכסלו! אכן רוח הקדש מדברת מתוך גרונו...".

איכפה הארזה?

מאמר מחזק מאת הגאון
רבי מרדכי מאזוז שליט"א
(ראש ישיבת "כסא רחמים" עמנואל)

מהמדריך שניתן רק להסיט את הוילון, אך חלילה לפתוח את החלון, ועם שמירת מרחק ראוי, זכינו לראות את ה"גבור כארי" יחד עם בני מינו רובצים בין העצים, עם מבטים מלחיצים, על אותם בני אנוש שעליהם מציצים... ומיד צילומים רבים נעשו כמנהג דורנו החשוב, ותגדל השמחה בקרב הקהילה, על הזכות העצומה שבחלקם נפלה...

יצאתי משם, והתבוננתי לרגע, מה נשתנה זה הכפיר מכל החיות, שכך סגור הוא ומסוגר, מוקף חומות רוממות, וכל השאר מסתובבים אנו ביניהם כמעט במרחק נגיעה? אין זאת כי אם שגבורתו עלתה על כל ריעיו עשרת מונים, וסכנה נוראה ואיומה נשקפת ליישוב כולו אילו חלילה יהא אפשר להתקרב אליו באופן חופשי יותר... אך לא רק זה, אמרתי לעצמי, היבט עמוק נוסף יש בדבר, שלמעשה ניתוקו מכולם ופרישותו, נחוצה היא ביותר בשביל שמירת כבוד מלכותו, שבמה יתבטא מעמדו כמלך הג'ונגל, אם יתנו לו בין כולם לטייל ולהתגלגל?

וברור שדוקא הסיבה שאינו בין כולם, והשמירה המכובדת סביבו, היא הגורמת ציפייה כפולה ומכופלת לראותו, ומחזקת את ההתפעלות מן ההתגלות בשעה שהורשינו לכך! נחשוב מעט, אילו ראש הממשלה הנכבד, היה מטייל כל יום בפארקים ובשווקים בין כל המון העם, האם היה נשאר למישהו עוד קורטוב של התפעלות בראותו, האין זה פשוט שכבודו היה יורד עקב כך למינימום? נהרי גם כך, כבודם של ראשי הממשלות בזמננו, נחות ביותר ביחס לכבוד המלכים בכל הדורות, ופשוט הדבר לבר דעת המעמיק מעט, שזה עקב ה"פתיחות" ביחסים אליו בשם ה"דמוקרטיה" הנאורה, שמסתובב הוא בין כולם במציאות או במסכים, ומתלבש ככולם, ותלוי ברצון העם, ומה יש עוד להיות נפעם?!

טיילתי פעם

עם הילדים שיחיו בגן החיות, כדי לזכות לברך "ברוך משנה הבריות", על הפילים והקופים שגרמו להם הרבה חוויות ניצאנו סמוך לערב פסח, בתקוה שאז המקום שומם וסטריילי מ"גן חיות" על שתיים, אך אין לגמרי נקי, ואשרי יושבי ביתך. ובכן ממקום למקום אנו צועדים, ושאלה קבועה בפי הילדים, איפה האריה? מתי נראה אותו? מצפים הם בכל לב לחזות בפני המלך... אך סבלנות רבה ביד גדושה מהם נדרשה, כי כן מנהג המקום שהארי את פניו לא יחשוף, עד כי יגיעו אל הסוף, לקיים מה שנאמר: אחרון אחרון חביב...

בינתיים על פני חיות רבות חלפנו, את הפילים האימתניים בעיני בשר צפינו, קרובים אל מקומנו. ורק קיר זכוכית עבה הפריד בין הנמר העז ובינינו. וכן בכלם תוך כדי הליכה נפגשנו, ומכוחו וגבורתו ישתבח שמו התפעלנו, עד כי סיימנו.

ואז הגיע תור השחל, הוא הארי מיודענו, אשר כדי להפגש בו נדרשנו, לעלות על רכב סגור אשר אליו יביאנו. דקות מספר נסענו, עד כי הגענו, אל שער חשמלי אימתני... המתננו להפתחו, וחשבנו שהנה "או, טו, טו", המלך יופיע במלוא הדרו, אך הנה מיד, שער חשמלי גדול נוסף עמד בפנינו, בסבלנות חיכינו גם לו, ורק לאחר מכן אחר אזהרות חמורות

רוחניות! וכפי שיודעים אנו בדור זה, אשר קורה אצל הרחוקים, שאיבדו שם כל ערך וכבוד לאשה, שלא נהייתה אלא כבובת ראווה, ומקור לתאוה, ולא יודעים המה שמץ מושג אמת של רוגע אהבה ושלוה!

ונתבונן קימעא יותר. על איזו אשה מדובר כאן שאין לילך אחריה? על אשה פרוצה ח"ו? בודאי שלא! הגמרא מדברת על סתם אשה, בכל אופן, ובזמן הגמרא כל הנשים היו צנועות ומכוסות מכף רגל ועד ראש (וכן ראינו בשו"ת הרדב"ז ח"ב סימן תש"ע) שכתב מפורש שכן פשט הגמרא שמדובר בצנועות לגמרי, ובכל זאת, אפילו על צנועות וחסודות אלו, נאמר "מאחורי ארי ולא

אחורי אשה!" כי לא די שלא נראה צורת הגוף, אלא מספיק שע"י ההליכה ניכרות קצת תנועות, וזה כבר מושך את האדם לתור אחר מחשבות רעות, המסכנות את כל הדעות, וההשלכות נוראות וגרועות. לכן, השמר והתרחק! וכלשון הרמב"ם והשלחן ערוך להלכה (אבהע"ז סימן כ"א ס"א): "צריך האדם להתרחק מן הנשים מאד מאד!"

ומעתה נלמד, כמה חמורה הפרצה הנוראה בכל הבגדים הצמודים והקצרים הנמכרים היום גם בערים החרדיות רח"ל, והפרצה גדולת והולכת ומכה במשפחות הכי טובות, ואין איש שם על לב על צערו של הי"ת, ולהבדיל על הרס כבודה של המלכה. ובפרט נפרצו הגדרות בשנים האחרונות בחצאיות הקצרות, שהרהיבו עוז לקצרן אפילו מעל הברך, אויה לנו אויה, ומן הדין צריך לכתחילה עד הקרסול (כדעת מ"ר מרן שליט"א, ואכמ"ל), רחב ומכובד, ואיך יתכן שאם אריה יסתובב, כולנו נברח ונרעד, ואחר "האופנה" המזעזעת הזאת, כצאן לטבח כולנו נצעד???

ובלי ספק בעיני שפרצה זו שורשה הרבה מאד בגלל פרצת התקשורת והחשיפה לכל האינטר' והסרטים הארוכים, ואומללים האנשים שעדיין אותם לא מבערים. ואינם רק הולכים "אחורי" אשה, אלא כל יום כל היום הולכים לפניהם, וצופים בכל הדברים המסוכנים לגוף ולנפש.

ראה נא אשר מבואר בגמרא (סנהדרין נ"ב ע"ב): "למה תלמיד חכם דומה לפני עם הארץ?" "בתחילה" בעודו מתנהג בכבודו, הוא יקר בעיניו, ולכן "דומה לקיתון של זהב". "סיפר הימנו", אחרי ששוחח עמו בדברי חולין, ירד ערכו בעיניו, "ודומה לקיתון של כסף". "נהנה ממנו" מקבל ממנו טובת הנאה ומתקרב אליו יותר, "דומה לקיתון של חרס, שכיון שנשבר אין לו תקנה". איבד את כל ערכו בעיניו, ואף עלול לעוות את משפטו כשיגיע לפניו "ע"פ פירש"י ומהרש"א. הפתיחות ההמונית בפני כל, ללא מגבלות, אינה מוסיפה כבוד ומעלות, כי אם אדרבא לאיבוד הערך והרבה תקלות.

בעקבות הרהורים אלו שעלו במחשבי, אחר ראות פני הלבאי, ברעיון נשגב נזכרתי ואמרתי הלבאי. גדול האמוראים רבי יוחנן קבע כלל עצום בגמרא הקדושה (ברכות ס"א ע"א): "אחורי ארי ולא אחורי אשה!" נצבים בפניך שתי אפשרויות, או ללכת מאחורי אשה, או לחילופין לצעוד מאחורי מלך החיות, כאשר אתה נכנס לסיכון שהוא יציץ רגע לאחוריו, ואח"כ ישאר אולי רק נציב מלח... ההוראה היא, עדיף לילך מאחורי האריה ולא מאחורי האשה! (וכן פירש מהרש"א).

נשים לב, לא נאמר כאן זאב, ולא נמר, שגם רק מהם, לילך מאחוריהם, מומלץ מאד להשמר, אלא חכמים הולכים עד הסוף, אותו ארי שצריך כמה שערים חשמליים לחסום דרכו, הוא פחות מסוכן מאשר לילך בעקבותיה של אשה, שבזה עלול האדם להוביל את מחשבותיו למקומות זרים ומסוכנים, ולאבד לא רק את גופו, אלא גם ובעיקר את נשמתו.

אז מה? האשה חלילה בזויה, אומרים לה לא להסתובב סתם כי היא דחוייה? חלילה וחס! אין לך סילוף ועיוות פני התורה שעושים החילוניים הטוענים כך, גדול מזה. "מאחורי ארי". הארי בזוי הוא? דחוי הוא? אין מכובד הימנו! מלך הוא! אך כבודו של המלך שאינו גלוי לעיני כל! האשה היא מלכה, כבודה יקר ביותר בעיני ה' ובעיני התורה, ודוקא בגלל זה נדרש ממנה, אל תהיי ככלי חרס שנשבר ואין לו תקנה, אל תפגמי כבודך בפני המון העם, אשר ישפטו מעלתך רק על פי חיצוניותך, כאילו אין לך פנימיות ומעלות

ואיך יתכן שאם אריה יסתובב, כולנו נברח ונרעד, ואחר "האופנה" המזעזעת הזאת, כצאן לטבח כולנו נצעד?

היא
תעשיר

ברכת השם

ישנו קול פנימי,
המהדהד בלבם של
רבים מבוגרי וידידי
ישיבת כסא רחמים,
קול שבוקע ועולה
מלבבות יצוקי
השקפה טהורה
ואמיתית, קול אומר:
"ופרצת ימה וקדמה
צפונה ונגבה".

במה הדברים
אמורים?
כל מי שזכה להיודע
לממלכת התורה
הקדושה "כסא
רחמים", יודע הוא
שכסא רחמים אינה
רק 'ישיבה', כסא
רחמים זה דרך!!! דרך
של לימוד, השקפה
והנהגה אמיתיים,
דרך שמוכרחת
להיות נחלת הכלל!

דרך שחייבת להתפשט בקרב רבבות עמך בית ישראל. חובה עלינו לדאוג להפצת הדרך המיוחדת הזו, להטעים את מתיקותה וטוב יופיה לאלו שלא זכו, ואין ספק שבלעדינו גם לא יזכו!

הקול המעורר הזה, בוקע מלבבות כולם, אך יש שלוקחים את הקול העוצמתי הזה, ומוציאים אותו מן הכח אל הפועל. כאלו הם הזוג המיוחד, ממקימי עולה של תורה בנתיבות, הגאון הגדול הרב דוד קרעי שליט"א, רב מושב זמרת ומוסדות אוהל משה בנתיבות, ומשנהו מנהל המוסדות המסור ר' רחמים חניה הי"ו. הקולות שפעמו בקרבם, לא נתנו להם מנוח, ובראותם את הצורך העצום והביקוש הרב, לישיבה מקומית דמות ישיבה כסא רחמים, בעיר התורה נתיבות ת"ו, הקימו בחודש אלול התשס"ו ישיבה קטנה לצעירים, ונקראה בשם ישיבת "ברכת השם", על שם ספריו הבהירים של מוה"ר הגאון המופלא הרב משה הלוי זצ"ל. ישיבה שתמשיך את הדרך והגישה, היוצאים מן המקדש, הדרך שעליה דרכו גדולי ומאורי דרכנו, ועל ידה גדלו והשיגו את מעלתם בתורה וביראה.

רבני הישיבה
בהתייעצות אצל
מרן שליט"א

בחסדי שמים על אף הקשיים הרבים, פרחה הישיבה ושגשגה, ומעשרה תלמידים שפתחו את הישיבה, מונה הישיבה כיום למעלה מחמשים תלמידים כ"י, מהאיכותיים והמובחרים ביותר באזור הדרום, עד שכיום צר המקום מהכיל את התלמידים הרבים בפ"י. בקראוון צפוף ודחוס, יושבים עשרות צורבים צעירים, ומשקיעים את ראשם ורובם בעליה מתמדת במעלות התורה.

רוחם של רבותינו זצוק"ל, ולהבדיל בין החיים של רבותינו אשר הם חיים, ובראשם מרן ראש הישיבה שליט"א, חופפת על הישיבה, ודמותם מהווה סמל ודמות לתלמידים, אשר שאיפתם הטהורה היא, לזכות לגעת בקצה מעלותיהם.

בראשות הישיבה עומד הגאון רבי שלמה סעדון שליט"א, גאון צעיר אשר מלבד גדולתו המפורסמת בתורה, ענוותנות המיוחדת והכובשת, ויראת השם המקרינה על כל סביבותיו, נתגלה כפדגוג אומן, אשר גישתו החינוכית מפליאה מחנכים ותיקים ומנוסים. בוגרי הישיבה שחים בהתפעלות על השילוב הנדיר, שמצליח הגר"ש סעדון ליצור בישיבה, שילוב של הקפדה ללא פשרות על המסגרת וכללי הישיבה, חינוך עקבי ללא ויתורים על דרגות גבוהות בירא"ש, ודרישות גבוהות בלימוד. לצד אוריה חמה ומשפחתית, אוריה נעימה ומלטפת. לא פלא שבוגרי הישיבה מתגעגעים לימים ששהו בצלו של הגר"ש סעדון שליט"א, שהעניק לכולם יחס חם אישי ומכבד. הוא עמוד האש ההולך לפני המחנה, ומנהיג את הישיבה בחכמה ובענוה נדירה, דמות מעורצת הן בקרב תלמידי הישיבה ובוגריה, והן בקרב תושבי העיר והסביבה.

הרב דוד קרעי שליט"א
בשיחה בישיבה

שיטת העיון הספרדית ההולכת ומשתכחת לצערנו, לולי השאיר ה' לנו שריד - רבותינו הקדושים מרן הגאון מצליח זצוק"ל

אכן אין ספק שמאז שזכתה הישיבה לתלמיד חכם ומחנך בסדר גודל זה, שמה הטוב של הישיבה עלה עשר ידות.

הלימוד בישיבה מתחלק לכמה נושאים:

בחלק הראשון - לימוד העיון, אין צורך להכביד במילים על שיטת העיון הספרדית, ההולכת ומשתכחת לצערנו הרב, לולי השאיר ה' לנו שריד, רבותינו הקדושים בני הגאון מרן האיש מצליח זצוק"ל, אשר הינם כמעט היחידים, שהנחילו ומנחילים בגאון לדורות הבאים, את שיטת העיון הזו. [נ"ב: לפני זמן לא רב, קיבלנו מאת ארגון תשועה ברוב יועץ (המאגד חלק גדול מהישיבות הקדושות), מאמר ארוך ובו חוות דעת הרמי"ם בעולם הישיבות בענין דרך הלימוד, ולתדהמתנו רואה אני כיצד הרמי"ם הכותבים (ורובם ככולם מאחינו האשכנזים!), מודים פה אחד ששיטת הלימוד בישיבות הקדושות, צריכה לחזור להיות כמתכונת הישנה, דהיינו העמדה וחזירה לעומק הפשט (קרי: שיטת לימוד ספרדית...), כאשר זו החדשה (שיטת החקירות והפלפולים) פשטה את הרגל! לטענתם הבחורים אינם מוצאים טעם אמיתי בלימוד, ואף אינם מחכימים כ"כ רק ע"י הלימוד בשיטה הישנה והותיקה]. ומהם ינקו רבני הישיבה שליט"א, וכחוליה נוספת בשרשרת הדורות, מנחילים הם את שיטת העיון הזו בקרב תלמידי הישיבה, עד שברבות הימים הופכים הם להיות מעיינים מופלגים!

המשתתף בשיעור בישיבת "ברכת השם", עומד נפעם כיצד את חלק הארי בשיעור, מרכיבים ובונים

המשגיח בישיבה הוא הגה"צ ר' יעקב זיאת שליט"א, המפורסם לשם ולתהלה בתוכי עולם התורה בכלל, ועולם הישיבות בפרט, הרב יעקב מכהן כבר עשרות בשנים כר"מ ומשגיח בישיבות הקדושות, והנסיון הרב שצבר, הקנה לו את הדרך והגישה ללב התלמידים, ושיחותיו המאלפות הספוגות ביראת שמים והשקפה אמיתית, מעצבים את אישיותם של בחורי החמד. מרנין לראות איך מצליח ר' יעקב שליט"א לגרום לתלמידים להרגיש חויה ומתיקות בלימוד ובעבודת השם,

כידוע ומפורסם. וכמובן שהשורש והניצנים לזה, פרחו ועלו מאת הגאון הגדול הרב משה חורב זצ"ל. שנלב"ע השנה בקיצור ימים, זו היא מורשתו שהותר לתלמידים].

מטעם הישיבה ישנם שני מסלולי בקיאות חובה, המסלול הראשון מתקיים בסדר ב', וכולל בתוכו שיעור בקיאות, שאחריו סדר חזרה ומבחן שבועי. והמסלול השני

מתקיים בסדר ג' בלימוד עצמי של גמרות קלות יותר, ומבחן שבועי. בנוסף לשני מסלולי החובה, ישנו מסלול רשות נוסף, של שינון דפי גמרא ומסכתות שלמות בע"פ! לימוד שבדרך כלל בא על חשבון זמן ההפסקה של הבחורים.

זו שנקלע בשעת הפסקת צהריים לשיבה, עומד נפעם אל מול קרוב למחצית מבחורי הישיבה, היושבים ומשגנים בקול, בשמחה ובהתלהבות דפי גמרא בע"פ. הישיבה מחלקת מדי שנה תעודות ומלגות של עשרות אלפי שקלים כעידוד לבחורים. (נ"ב: כאן המקום להודות למנהל המסור ר' רחמים חניה הי"ו, שדואג להמציא סכומים אלו).

המיוחד במסלול זה הוא, שכל אחד לומד במסכת שלבו חפץ, ובקצב שלבו חפץ, באהבה וחובה, וכך זוכה הוא לידיעה מקיפה בש"ס, בחורים רבים מסיימים את הישיבה ומטען מלא בידיהם, מטען שאותו נושאים הם לכל אשר ילכו, ויש שזכו להבחן בישיבה על מעל חמש מאות דף בע"פ, ובחור אחד נבחן על תשע מאות דף בע"פ! בן פורת יוסף.

התלמידים בעצמם. חלק גדול וניכר מדברי המפרשים, נאמר בתחילה ע"י הבחורים בעצמם, ולא אחת אפשר לשמוע מבחורים צעירים, אשר לא מזמן החלו את דרכם בלימוד, תירוצים עמוקים לקושיות המפרשים, אשר רבים וטובים נלאו למצוא להם מזור.

בישיבה ניתן דגש ושימת לב על עבודה עצמית של הבחורים, שיצליחו להגיע בכוחות עצמם להבנה עמוקה ובהירה בסוגיא. דרך זו של עבודה עצמית, מגלה את היכולות הטמונים בתוככי התלמידים, ומשום כך לא פלא לראות בחורים שנחשבו כחלשים או בינוניים, שהופכים את עורם למצויינים ומעיינים מעולים. בוגרי הישיבה הממשיכים את דרכם בישיבות גדולות, מתגלים כמעיינים מופלגים המחכימים את רבותיהם, ובפרט אותם הממשיכים את דרכם בישיבה גדולה "כסא רחמים". לא מזמן ביקש מוה"ר הגאון ר' מיכאל סגרון שליט"א, המשגיח ביש"ג כסא רחמים, מאחד מבוגרי ישיבת ברכת השם, לערוך חיבור מקיף על דברי מהר"ם שיף בפרק שבו עסקו אז. וזאת אודות להתפעלותו הרבה מעומק עיונו של הבחור.

החלק השני - לימוד הבקיאות, יחד עם ההשקעה הגדולה בלימוד העיון, ישנו דרבון גדול בישיבה לרכישת הבקיאות וידע בש"ס [נ"ב: יש לציין שהדברון בבקיאות, נוקף בעיקר לזכותו של מוה"ר הגה"צ ר' צמח מאזוז שליט"א, שבנוסף למפעליו הכבירים, דאג מאוד לקדם את הבקיאות בש"ס בישיבת כסא רחמים

ראש הישיבה הגאון רבי שלמה סערון שליט"א בלימוד ועיון עם התלמידים

”עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר”

עולו ואתכנשו להילולא
הננו להודיע לציבור הרחב על

כנס לחיזוק ותמיכה

עבור בנין
” ישיבת ברכת ה' ”
בנתיבות

הילולת רחל אמנו ע”ה
מרון מופת הדור הגאון
רבנו עובדיה יוסף זצוק”ל
ומורנו הגאון
רבי משה הלוי זצוק”ל

הכנס יתקיים באי”ה ביום שני
י' מרחשון תשע”ח
30.10.2017 (למניינם)

באולם בית הכנסת
”בית בוכריס”
רחוב שלום בניין נתיבות

סביב
שולחנות
ערוכים כיד
המלך

לקניית כרטיסי הגרלה וכניסה
על סך 180 ש”ח (ח”י כפול 10)

ולקניית נרות/מטרים בבנין
הישיבה על סך 1000 ש”ח

052-7181805/6/7
050-4104217

תזמורת
מזרחית
תנעים את
הערב

בהשתתפות גדולי ומאורי ישראל
ובמעמד רבנים ואשי ציבור

” ברוכים הבאים בשם ה' ”

לבני הישיבות הסמוכות העומדים משתאים,
מול הידע הרחב והמקיף של בחורי ישיבת ברכת
השם, לא נותר אלא לבוא ולפשוט את שאלותיהם
לפני בחורי הישיבה, כאשר האחרונים משיבים
בעונה אמינית עליה חונכו.

החלק השלישי - לימוד ההלכה, בישיבה
מייקרים ומעלים על נס את חשיבות לימוד
ההלכה, וזאת ע”פ מה שחונכו על ידי מאור
עינינו רבן של ישראל מרן הגר”ע יוסף זצוק”ל,
שרומם את לימוד ההלכה בדורנו. בשיעור א'
ושיעור ב' מתבסס השיעור בעיקר על דברי
המשנ”ב, אולם הרמ”ם שליט”א מוסיפים נופך
מדברי הפוסקים הספרדים. בעיקר יש לציין
את שיעוריו ההלכתיים של הרה”ג רבי אביאל
ישעיה שליט”א, המלאים ידע מקיף מהראשונים
והאחרונים, עד אחרוני זמננו, בצורה מעניינת
ומושכת אם דוגמאות אקטואליות, תוך כדי
הנחלת דרך פסיקת ההלכה. שיעוריו של הגר”א
ישעיה שליט”א נחקקים עמוק בלב התלמידים,
גם לאחר שנים רבות מאז שעזבו את הישיבה.

בשיעור ג' מתחילים הבחורים ללמוד גם טור
ובית יוסף, כדרך רבותינו נ”ע. מדי שבת ישיבה,
ישנו סדר מיוחד ללימוד בספר בן איש חי, מתוך
אזרה נעימה וקלילה ועונג שבת אמיית.

יחד עם זאת ישנה אזרה כללית של רצון
להתמלאות בהלכה, ובקיאותם של תלמידי
הישיבה נודעת לשם טוב ותהלה ברחבי העיר.

החלק הרביעי - לימוד מוסר. אפשר לומר
סדר מוסר בישיבה, הוא הסדר החשוב ביותר
בעולמו של בן ישיבה, סדר זה הוא הבריח
התיכון, המחזיק את כל יומו של בן עלייה.
לצערנו בחלק מהישיבות ישנו רפיון בסדר זה,
אך בישיבת ברכת השם יודעים לציין שהסדר
”הלוהט” ביותר, הינו סדר מוסר.

בחורי הישיבה לומדים בעיניים בורקות, ובקול
מעורר רגשות, וזאת אודות ליוזמת הר”מ המסור
ר’ שמעון אייל שליט”א, העומד ומלהיב את הסדר
ברגש והתלהבות. יוזמה מעניינת יזם ר’ שמעון
שליט”א בחדש אלול, כדי לחזק את ההכרה
בערך הזמן, הונהג להתחיל את הסדר דקה אחת
לפני הזמן! וכך מצליח הרב שמעון להחדיר
בתלמידים שקידה בתורה ויראת שמים, ואולי
משום כך זכתה הישיבה שאין פרץ ואין יוצאת
ואין צווחה, וכל הבחורים ב”ה יראים ושלמים,
ונתקיים בהם מקרא שכתוב ”כל רואיהם יכירום
כי הם זרע ברכת השם”.

נסא רחמים שלי

| בניהו קציר |

קצת רקע

אבי זצ"ל להכניס לישיבה את בן דודי הגאון הרב ראובן פרץ שליט"א וכיום דיין בבית הדין "משפט וצדק", שהיווה עבורי סמל ודוגמת מופת קרובה לכל ענין רוחני, כיצד ללמוד, כיצד לנצל כל רגע, וכיצד צריך להתייחס לכל

את הישיבה זכיתי להכיר בזכות מר אבי זצ"ל שהכיר את הרבנים בישיבה, מרן ראש הישיבה, והגאון הרב יצחק ברדא שליט"א, ולהבדיל בין החיים, הגאון הרב משה לוי זצוק"ל. בעקבות היכרות זו, דאג מר

הגאון הרב יוסף פרץ שליט"א

תפקיד כיום:

ר"מ בישיבה גבוהה, מר"צ בבית הוראה "משפט וצדק", וראש ארגון "שואל ומשיב" ללימוד כתיבת תשובות בהלכה.

עם הגר"י זילברשטיין.

אדם. כמוכן, שכאשר הגיע זמני להיכנס לשיבה, באופן טבעי הוליכוני רגליי לשיבה הקדושה.

זכרונות ראשונים

בעת שלמדתי בישיבה לפני כשלושים שנה, הישיבה היתה כמו חממה קטנה, ובה משפחה אחת גדולה ומאוחדת. הרבנים בישיבה עדיין לא היו מבוגרי הישיבה, וזכינו לינוק תורה ממקור ראשון ממש מזקני העדה. תחילה למדנו אצל מורנו הגאון הרב צמח שליט"א שסלל לנו את הנתיב, והכיר לנו את דרך הלימוד. הרב למעשה נטע יסודות בבנין של כל אחד מאתנו ועיצב את אישיותנו! בהמשך למדנו אצל הגאון ר' ינון חורי זצוק"ל, ואחר כך אצל מרן ראש הישיבה שליט"א, ואצל מר חמי הגאון רבי יצחק ברדא שליט"א, והמכה בפטיש היה הגאון הרב משה לוי זצוק"ל.

דמות מופת

מורנו הגאון הרב משה לוי זצוק"ל, היה עבורי דמות מופת. היתה לו מסירות נפש נדירה ללימוד ההלכה. שיעורו שהיה אמור להסתיים בשעה אחת, מעולם לא הסתיים בשעה זו! הרב לימד אותנו שצריך להיות מחוברים ללימוד בלי הפסקה כלל, עד כלות הנפש. השיעור שהחל ב-11 בבוקר, היה מסתיים לפעמים בשעה ארבע אחר הצהריים! היינו יורדים לאכול משהו לצהריים, ושואלים את הטבח אם נשאר דבר מה, והטבח היה אומר בחיך "תיכף אני מוציא את ארוחת הערב...". בעקבות כך מורנו הרב צמח שליט"א קנה **שעון מעורר** לשיעור, כדי שהשיעור יסתיים בשעה 1:00, אך הרב שהיה כל כולו שקוע בשיעור בלי יכולת להתנתק ממנו, לא שם לבו למשמעות הצלצול, והיה מכבה את השעון כלאחר יד וממשיך בסוגיא. פלא פלאים כיצד בן אנוש מסוגל להדבק כך בתורה הקדושה!

מסירות נפש של רבני הישיבה

אני חושב שמה שמסמל את הישיבה, זה מסירות הנפש של רבני הישיבה להרבצת תורה. לראות את מורנו הרב צמח יוצא מהישיבה מדי יום בשעה מאוחרת בלילה, ונמצא בישיבה גם ביום ששי, שבת ומוצאי שבת, זו מסירות שאין לה אח ורע. עד היום הדבר מהווה עבורנו הבוגרים סמל של מסירות נפש עבור התורה והתלמידים!

זכרונות ממעגל השנה בישיבה

האווירה הנפלאה והמרגשת ששררה בתפלות הימים הנוראים, היא דבר שלא ישכח לעולם! קולותיהם של הרבנים השופכים צקון לחשם מעומק הלב ובהשתפכות הנפש, הותירו חותם שלא ימחה. בתפלת ערבית של ליל כיפור, היה עובר לפני התיבה הגאון הרב יצחק ברדא שליט"א, בשחרית, מורנו הרב צמח שליט"א, במוסף, מורנו הרב רחמים שליט"א, ובמנחה, מרן ראש הישיבה שליט"א. היתה הרגשה כזו שמי יתן וכל יום היה יום הכיפורים.

זכרון מתוק מהישיבה

לא אשכח את ימי שלישי, בהם מורנו הגאון רבי נסים הכהן זצ"ל (נכדו של מורנו הגאון ר' כלפון משה הכהן זצ"ל), היה מגיע לשיבה בשעה שתיים, ומחזיר לתלמידים את חידושיהם ותשובותיהם אשר בדק והעיר והאיר בכתב ידו. היו אלו רגעים מתוקים ונפלאים שלא נשכח לעולם. כמה עונג היה לקרוא את הערותיו ותיקוניו של הרב, ולשאת ולתת עמו עליהם. וראה זה פלא, כשנפטר הרב, ארון מיטתו הגיע לשיבה ביום שלישי בשעה שתיים בצהריים, בדיוק בזמן שהיה הרב מגיש לתלמידים את חידושיהם מוגהים. כנראה שבפטירתו הוא בא להיפרד מהישיבה באותו יום ובאותה שעה קבועה!

אגב, פעם סיפר לנו הרב סיפור המראה על הצניעות הנפלאה שהיתה אצלם. הרב היה הולך לכל מי שמזמין אותו להיות כהן לפדיון הבן (בענותנותו הרבה היה אומר, שמזמינים אותו רק בזכות אבותיו), אך ביום ששי נמנע מללכת בגלל ההכנות לשבת. פעם דחקו בו ללכת ביום ששי, וכשחזר מאוחר, ראה את רעייתו הרבנית בוכה. לשאלתו על מה היא בוכה, השיבה הרבנית, משום שהשבת ממשמשת ובאה, ואין להם צרכי שבת. אמר לה הרב: "היית יורדת לקנות במכולת מה שצריך?", והרבנית השיבה: "מה אעשה ומעולם לא יצאתי מהבית לקניות?!"

המונה שלא תשכח

בימת הכבוד בישיבה שבה יושבים בצוותא מרן הרב עובדיה זצוק"ל, ולצדו יבלח"ט מרן ראש הישיבה, הגאון הרב ברדא שליט"א, והגאון הרב משה לוי זצ"ל. את להבת האש שחפפה עליהם בכל פעם שהגיע מרן הרב עובדיה למסור שיעור בישיבה - לא אשכח לעולם! במהלך השיעור היו נושאים ונוטנים יחד, כשהרב משה לוי שואל דבר מה, או מרן ראש הישיבה מעיר דבר מה. היה זה מחזה נפלא שנחרט בלב לעד!

זכורני שפעם מרן הרב עובדיה בא לישיבה ודרש, והיו הדברים יפים ומתוקים כנתינתם מסיני. והנה לפתע, העמוד של הרמקול החל ליפול. באו האחראים וסידרו אותו, אך שוב ושוב נפל העמוד. היתה תחושה לא נעימה ומתח באויר. מרן הרב עובדיה זצוק"ל רצה לרכך את האוירה ואמר בבדיחותא: "הרמקול הזה יש לו מדת ענוה, כשבאים רבנים, הוא רוצה להשתחוות להם..."

מאורע שלא יימחה

ט"ו בשבט התשנ"א. ידענו שמלחמת המפרץ עתידה לפרוץ בלילה זה, ולכן עשינו תיקון כרת. ואכן, באמצע הלילה נשמעה אזעקה ופרצה המלחמה, ראינו את הטיילים עוברים סמוך לישיבה! הבנין רעד מעוצמת הטיילים. אבל הפלא הגדול הוא שהגאון הרב משה לוי זצוק"ל אמר לנו למחרת שאף הוא היה ער באותה שעה, אך לא שמע מאומה...

רגע של חביבות

זכות עצומה היתה לי ללמוד אצל הגאון רבי ינון חורי זצ"ל. הוא היה מרעיף חום ואהבה על התלמידים ואומר בענוותנות: "אין כאן תלמיד ורבי! אנו לומדים יחד!". באחד השיעורים אצלו, הקשיתי משהו. לאחר השיעור קרא אלי רבי ינון ואמר לי: "בא ואכתוב לך את קושייתך!". ואכן, טרח וכתב לי את החידוש. עד היום שמור אצלי החידוש בכתב ידו. יכול היה לומר לי: "חזק וברוך, תכתוב הערה זו", ותו לא! למדתי מכך הנהגה של רב גדול ומחנך דגול, החפץ לנטוע חשק ואהבה בלב תלמידיו לתורה הקדושה!

רגע של התפעלות

זיכה אותי ה' ללמוד אצל הגאון הרב יצחק ברדא שליט"א שלימים לקח אותי חתן לבתו. הוא היה מלמדנו אחר הצהריים,

בית יוסף ותשובות בהלכה. הרב היה בודק את התשובות שלנו, מעיר הערות ומכוון אותנו לפסוק הלכה בדרך הנכונה. בעיקר זכור לי העידוד שהיה מרעיף עלינו, איך שהיה מפליג בשבח התלמידים במלים חמות כמו 'איזו קושיא נפלאה!', 'איזה תירוץ אדיר!'. הדבר העניק לנו דרבון וחיזוק גדול, מרץ וחשק לכתוב עוד ועוד!

זכורני שפעם בשיעור בית יוסף, היינו צריכים ספר מסוים להבנת הענין. אחד התלמידים יצא מהכתה כדי להביא את הספר. אחר שיצא אותו תלמיד, תלמיד אחר מצא את הספר הנצרך בכתה, והביאו לרב. למדנו את הדברים, והתקדמנו עוד בכ"י. והנה חזר אותו תלמיד עם הספר בידו. יכול היה הרב לומר לו שמצאנו וסיימנו, אך כדי שלא ייפגע אותו תלמיד, שוב חזר הרב על הדברים, וביארם מחדש, כאילו לא למדנו זאת כלל! ובכך לימדנו מורנו הרב שליט"א תורה עם דרך ארץ!

אשר עין ראתה

אני זוכר דבר מדהים שממנו עמדתי על עוצם גדלותו של מרן ראש הישיבה. באותה תקופה, נהג מרן בכל יום בשעות אחר הצהריים להכנס לאחת הכתות כדי לעמוד מקרוב על רמת הבחורים והתקדמותם. כל כתה למדה מסכת אחרת, ובתחילת השיעור היו אומרים לו התלמידים אנחנו למדנו היום מהר"ם שיף או מהרש"א או מש"ך באמצע הסוגיא של אותה מסכת שעסקו בה. ובפ"י מרן ראש הישיבה שליט"א ללא הכנה מוקדמת היה צולל תוך רגעים אחדים לעמקי הסוגיא, ומבאר את מהר"ם שיף או מהרש"א או המש"ך מה הוקשה לו ומה תירץ, יותר טוב מאתנו שהיינו בתוך הסוגיא. חושבני שאין בדור שלנו מי שמסוגל לעשות כן! ובסוף השיעור אף היה בודק חידושים על אותו סוגיא. והיו אלו סוגיות עמוקות שלקח לנו הרבה זמן להכין אותם!

בשנה שלמדנו חולין אצל מורנו הגאון הרב ינון חורי זצ"ל, היה רבי ינון נשאר לשיעור נפלא זה בשעות אחה"צ, כדי לשמוע את דברי מרן שליט"א. בתחילה ישב בענוותנותו יחד עם התלמידים. אך מרן ראש הישיבה שליט"א לא הסכים, ומיד קרא לו לישב יחד עמו. והיו נושאים זה עם זה באמצע השיעור ומעלים אבק קודש עד כסא הכבוד. בתחילה עוד הבנו משהו משיחתם, אך מהר מאוד הם עברו לדבר בקודים... למחרת היה רבי ינון מבאר לנו על איזה דקויות! לפללו הוא ומרן ראש הישיבה! אשרי עין ראתה כל אלה!

שעה של קורת רוח

שיחות המוסר המתוקות והמעוררות של מורנו הרב צמח שליט"א במוצאי שבת. שיחות אלו מלוות הרבה בוגרים בחייהם וצרוכות להם בנשמה לנצח נצחים!

שלמדנו בישיבה. מפעל זה אני משתדל בו הרבה בעזרת ה' יתברך, ורואה ברכה מרובה, כאשר אברכים ובחורים (גם משיבות הסדר, ישיבת פוניבז' וישיבות של הרב שטיינמן ועוד) מגיעים לרמות גבוהות של כתיבת תשובות בהלכה, ואומרים בפה מלא עד היום היינו כעיוורים באפילה, לא למדנו נכון, לא ידענו כללים פשוטים, וזוקפים זאת לדרך הלימוד שמרן ראש הישיבה מנחיל בישיבה, והיה זה שכרי... (אגב ישנם גם שמגיעים בהיחבא. יש "מנהג" ללכת ולאכול צילנט בליל ששי, והם מגיעים ואומרים זה הצילנט שלנו...).

והיא לו נדפסה

ספר "יוסף לקח" ב' חלקים על המועדים, הכולל את הלכות המועדים עם תמונות על הלכות ארבעת ד' המינים, ותשובות בהלכה, כדי לבאר ולגמק את הפסקים באר היטב בס"ד. כמו כן הוצאנו שו"ת "יוסף לקח" ב' חלקים. וכן ספר "וקנה לך חבר" הדרכה ועידוד לכתיבת תשובות ומאמרים בהלכה (ספר זה מחולק חנם). כמו כן, זכיתי לערוך את ספר משנה ברורה הלכות עירובין (חלק ד'), עם תמונות מרהיבות, יחד עם ידידי הגאון הרב רפאל מאזוז שליט"א בנו של מורנו הגאון הרב צמח שליט"א.

עודנו נכתב יד

"יוסף לקח" על המועדים חלק ג', נמצא בעריכה, רק צריך עוד כמה שעות ביממה כדי שיואץ הקצב בעה"ו.

תקוה

לראות עוד ועוד אברכים ובחורים הלומדים בשיטת הלימוד של הישיבה. יכירו וידעו כל יושבי תבל את שיטת העיון הנכון, ודרך פסיקת ההלכה כפי הכללים שלמדונו רבותינו, "ומלאה הארץ דעה את ה', כמים לים מכסים" אמן.

עם מרן הגרש"מ עמאר.

נתע אישי עם מרן ראש הישיבה שליט"א

מאז שנכנסתי לישיבה בצעירותי, ידעתי את גדלותו העצומה של מרן ראש הישיבה שליט"א, ולכן הייתי מאוד מאוד מתרגש לדבר עם גאון עולם כזה. פעם שאלתי אותו משהו, ומרן ששם לב להתרגשותי, הפסיק אותי ואמר בפשטות ובענוה: "כולנו אותו דבר, כולנו בשר ודם, אין מה להתרגש, אני בדיוק כמוך"...

'כסא רחמים' בשבילי

"מגדל אור" המתנשא לגבהים, ומצליח להצמיח מאורות גדולים, אשר בכל הארץ יצא קום. והכל בזכות עוצם גדלותם הרוחנית והלימודית של רבני הישיבה, שיטת העיון והלימוד המיוחדת, ומסירות הנפש של רבני הישיבה לתורה.

המיוחדות של הישיבה בעיני

דרך הלימוד המיוחדת שאין אותה בשום מקום אחר. פעם הלכתי לישיבה מסוימת, והם עצמם אמרו לי: "אל תצפה מאתנו יותר מידי, כאן זה לא כסא רחמים!"

אמירה שהותירה רושם

באחד השיעורים שלמדנו אצל מו"ר הגאון רבי ינון חורי זצ"ל, טרקה הרוח את הדלת, ומעוצמת החבטה, שבה הדלת נפתחה. מיד ניגש אחד התלמידים וסגר את הדלת בניחותא, ואז הדלת נסגרה כראוי. ניצל זאת מורנו הרב ללימוד לקח ואמר: מכאן תלמדו מוסר השכל לכל החיים, תמיד בנחת, מועיל יותר מאשר בכח!

קשר כיום עם הישיבה

אני נושם את הישיבה במשך כל שעות היום ב"ה. גם כאשר אני נעדר מהישיבה לצורך מסירת שיעורים בכמה וכמה מקומות, אני מרגיש "כסא רחמים נודד".

מפעל חיים

ארגון "שואל ומשיב" ללימוד כתיבת תשובות לבחורי ישיבה ואברכי כוללים בכל רחבי הארץ, בדרך הכתיבה

הילולת רחל אמונו בחשון או בניסן?

הקדושות? ההילולא היחידה של אבות העולם שאנו מציינים היא של רחל אמונו ע"ה - ביום י"א במרחשון. מעניין לבדוק מה המקור לתאריך זה? ומאין יסודו? על זאת ועוד ננסה לעמוד במאמרנו זה.

נאמר בפרשת וישלח (ל"ה, ט"ז וי"ט): ויסעו מבית אל ויהי עוד כנרת הארץ לבוא אפרתה ותלך רחל ותקש בלדתה... ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה היא בית לחם. ורש"י (בפס' ט"ז) על המלים **כנרת הארץ**, מפרש בשם מדרש אגדה³,

דא"כ נפטר לכה"פ ע' יום לפני כחודש תמוז, ואתיא דלא כמאן, ויש שהגיהו שנפטר בסוכות, ואינו הולם את דבריו בפנים שכן שנעלם דין אבלות עד אחר החג. ע"ש. וכונתו שהאבלות מתחילה מזמן הקבורה ואילך. והחת"ס בדרשותיו (דודש לה' טבת תקצ"ג) כתב מדגפשיה שונפטר ביו"ט א' דסוכות ונקבר בחנוכה. וכ"כ הרב בני יששכר (בתחילת דרושי כסלו טבת). וע' בסדור היעב"ץ (ליל א' דסוכות אות י"ז).

2. ובלוחות מובא ששרה אמנו נפטרה בר"ה, וזה כנראה ע"פ המדרש ששרה נפטרה סמוך לעקדה, והעקדה היתה בר"ה. אולם מלבד מה שאין הדבר מוסכם שהעקדה היתה בר"ה, כמ"ש מרן שליט"א במחזור ליוה"כ (הוצאה שלישית בקונטרס לאוקמי גירסא בתפלה מנחה, עמ' 826). גם למ"ד שהיתה העקדה בר"ה, לא מוכרח שנפטרה מיד ובפרט לפי מ"ש בפרקי דר"א (פ' ל"ג) שכשבא אברהם מהר המזריה בשלום, חרה אפו של ס"מ וכו' הלך ואמר לשרה וכו' ופרחה נשמתה. ע"ש. ובויק"ר (כ' ב') איתא שכשחזר יצחק אל אמו סיפר לה כל המאורע ואז נפטרה. ע"ש. וא"כ יש להוסיף לפחות עוד דרך שלשת ימים מהר המזריה לחברון. ויותר מהנה מצינו במדרש אסת"ר וי"א עה"פ הפיל פור) ששרה נפטרה בחשון. ע"ש. וע' למהר"ה פלאג' בס' ברכת מועדיך לחיים ח"ב ריש דרוש להודש חשון.

3. עיין בב"ר פרשה פ"ב אות ז', ובמפרשים שם. ואכמ"ל.

הילולא!!! אחת המלים שמקפלות בתוכן כה הרבה לכל אחד מישראל. אם תשאל אחד מבוגרי הישיבה או תומכיה מה זה הילולא? תשובתו המיידית תהיה כמובן "ההילולא הגדולה בגני התערוכה", אם תשאל חסיד באשר הוא - ישיבך על אתר "הילולא דרבי שמעון", וכשתפנה לטברייני מצוי - יענה לך בגאווה יחידה, שאין ספק כי המכוון ל"הילולא דרבי מאיר". אך אנו נפנה את מבטנו להילולא שכמדומה היא הקדומה ביותר בתולדות עם ישראל שידוע לנו על זמנה ותאריכה.

הלא אין אתנו יודע עד מה, מתי הילולא דאדם הראשון או נח, וגם לא של אחד מהאבות הקדושים¹, או האמהות

1. ועיין בר"ה (דף י"ד ע"ב-ר"א ע"א) דפליגי ר"א ור"י אימתי נולדו ונפטרו האבות בתשרי או בניסן. ע"ש. ומשמע שם דלכ"ע יצחק נפטר בפסח (שהרי מביאר שם דלכ"ע נולד בפסח, והראיה שהביאה הגמ' לזמן פטירתם כל אחד לשיטתו, היא מכך שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום. ע"ש. וא"כ מוכרח שיצחק לכ"ע נח נפשיה בפסח). ולפ"ד מהרש"א שם למ"ד בתשרי נולדו היה זה בר"ה. ע"ש. וא"כ נפטרו ג"כ בר"ה. ומאיך נודע מ"ש בס' קרנים (מאמר ו') שאברהם נפטר בטבת ומהר"ש מאסטורפולי רמז זה בכתוב תקבר בשיבה טובה ר"ת טבת. ע"ש. והן נסתר מדברי הש"ס הנ"ל, וכבר העיר מזה הגאון היעב"ץ (הביאו מרן שליט"א בהגדה ה' נס' ח"א עמ' פ"ד), וגם בפירוש פרשת אליעזר על ספר "קרניים" שם עמד על זה ויישב לפי דרכו, והביאו בנן יהודיע בר"ה שם וכתב עליו שדבריו דחוקים. ע"ש. וציון כ"ז בקצרה מרן שליט"א בספרו הבהיר מגדולי ישראל (ח"א עמ' שצ"א).

וכמו כן מצינו בספר הציוני (סוף פ' ויחי) שכתב שיעקב אבינו נקבר ביו"ט א' של סוכות. ע"ש. ותמהו ע"ז

האשה היחידה שנזכרים לה הילולא היא **רחל אמונו**, שהילולתה היא ההילולא הקדומה ביותר בתולדות עם ישראל שידוע לנו על זמנה ותאריכה ו**"א בחשון"**. אלא שבכיוון במקורות מסתבר כי אין זה פשוט שזוהו התאריך. על מה איפוא אנו מסתמכים, וההסבר הנפלא של מרן שליט"א כיצד נוצרה כעניין מחלוקת, ולמה הוכרע כדעה שהתאריך הוא **בי"א בחשון**.

הרה"ג ר' יהונתן שלמה מאוזו שליט"א

חדש באוצר

קונטרס המציאות בהלכה

כל הדינים וההנהגות הקשורים לבתי מלון (כולל סקירה מקיפה לבעיות המצויות בבתי מלון והפתרונות שיש להם), טיסה במטוס, שהייה בחוץ לארץ, אתרי נופש (פארק מים וכדומה), הטכנולוגיה בראי ההלכה, הלכות תפלה, דיני סעודה על כל המסתעף ועוד ועוד... מאת הרה"ג ר' יעקב מור שליט"א.

קונטרס זה הוא כמהדורא שניה לספר שיצא לאור ופורסם במסגרת זו (ולעת עתה לא ניתן להשיגו) עם הרבה הוספות (ולמעלה מעשרים הלכות חדשות שנוספו בקונטרס זה) וקובץ תפילות יחודי לתפלה במקומות הקדושים, בהשמטת המשא ומתן הארוך שבספר, אידאלי וקומפקטי לטיולים.

קונטרס ויזרע יצחק

חידושים וביאורים נפלאים על מסכתות ראש השנה וכתובות עם הערות על הסדר בספר משמרות כהונה פרק "אלו נערות" בכתובות מאת הרה"ג ר' יצחק מאזוז שליט"א.

החידושים וההערות נתלבנו בשיעורי העיון של מרן ראש הישיבה שליט"א בשנת התשע"ד כאשר חידושים אלו גרמו לו עונג וציווה לכתבם (כמה מהם אף הוכנסו לספר ארים נסי על המסכתות הנ"ל, ה' יזכנו שיצאו לאור עולם בקרוב), כמו כן, מרן שליט"א עבר על כל החידושים שבקונטרס והגיהם לדפוס.

בסוף הקונטרס הובאו ט"ו מכתבים בהלכה בנושאים אקטואליים, ומהם מכתבים בהלכה שנשלחו למרן ראש הישיבה ומחוסר פנאי לעיין בדברים באריכות העבירם לרב המחבר שישב במקומו, וכן מכתב על סדר המזלות היומי ועוד.

"בזמן שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה - שהניר מצוי, הסתו עבר, והשרב עדין לא בא". ע"ש. וכע"ז כותב רש"י גם לקמן בפרשת ויחי (מ"ה, ז') על הפסוק: "ואני בבאי מפדן וגו' בעוד כברת ארץ לבא אפרתה וגו'", שאמר לו יעקב ליוסף: "ולא תאמר שעכבו עלי גשמים מלהולכה ולקברה בחברון, עת הגריד היה, שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה". ע"כ. זאת אומרת שזמן פטירת רחל אמנו ע"ה היה אחר שעבר הסתו [=החורף] קודם ב"א השרב, דהיינו בלשונו תחילת הקיץ, ולא כמקובל שרחל ע"ה נפטרה במרחשון שהיא עת הגשמים. דברים מפורשים יותר מצינו בפסיקתא רבתי (פסקא דביום השמיני אות ד') שאמר לו יוסף ליעקב: שמא מה שלא הכנסת את רחל לקבורה עמך, שמא עונת הגשמים היתה? אמר לו: לאו! "בעוד כברת ארץ לבא אפרתה" - בין פסח לעצרת היה, בזמן שהארץ מנופה והולכת ובאה ככברה, שיכולים להלוך".

א"כ איפוא על מה סומכים אנחנו בקביעת ההילולא ל"א במרחשון נגד דברי רש"י והפסיקתא!?

התשובה היא שמסורתנו תומכת יסודותיה במדרש תדשא⁴ (מובא בפירוש רבנו בחיי ובילקוט שמעוני שמות א' ו' והו"ד גם בסד"ה ב"א ר"ח) המביא את ימי לידת השבטים, ומציין שיום הולדתו של בנימין הוא ב"א במרחשון ע"ש. ורחל אמנו ע"ה נפטרה באותו היום כמבואר בפסוקים דלעיל. לפי מדרש זה, כותב מרן ראש הישיבה שליט"א באור תורה⁵, יש לפרש את הפסוק "כברת ארץ" כמו שתירגם אונקלוס "כרוב ארעא" דהיינו מדת קרקע, וכמו שפירש ג"כ רש"י בפרשת וישלח (בסוף דברי) לפי פשוטו.

אולם איך יתכן שחכמי המדרש נחלקו בקבלה, שהאחד קיבל מרבתי שנפטרה ב"א במרחשון, ורעהו קיבל ב' בין פסח לעצרת'?

באור תורה שם נדרש מרן ראש הישיבה שליט"א לדברים, וביאר באופן נפלא כי קבלה היתה בידם כי רחל נפטרה באחד עשר יום לחודש השני, רק דלמאן דאמר שנפטרה בין פסח לעצרת בזמן שהארץ חלולה ככברה, ס"ל כרבי יהושע (בר"ה דף י"א ע"א) שבניסן נברא העולם, והחודש השני הוא אייר, [וכמו שמצינו בפירוש"י בפרשת נח וז', י"א] לגבי ירידת המבול] וא"כ פטירת רחל היתה ב"א אייר. אך למדרש תדשא ס"ל כר' אליעזר שבתשרי נברא העולם והחודש השני הוא מרחשון, וממילא רחל נפטרה ב"א במרחשון. ועל כן לדין דנקטינן כר"א (כדאיתא בר"ה דף כ"ז ע"א כמאן מצלינן האינדא וכו', ועיין בתוס' שם), נקטינן דפטירת רחל אמנו ע"ה ב"א במרחשון. זכותה תגן עלינו.

4. וע' בשפתי חכמים (כ"ה, י"ט) אות ע'.

5. מדרש שנאבד מאתנו וקטעים ממנו נמצאים בילקוט ועוד ראשונים.

6. תשל"ז סי' פ' בהערות העורך.

משיב כהלכה

לקט שו"ת אקטואליות ומעניינות
שהשיבו עליהם רבני הישיבה שליט"א

'הכניסה לבית הכנסת לבעלי אייפון אסורה'

שאלה: בבית כנסת בעירנו (רמלה) שמו בכניסה שלט גדול מאוד כמטר וחצי על מטר וחצי בערך, שבו נכתב "הכניסה לבעלי מכשיר אייפון וכן מכשירי טלפון עם אינטרנט פרוץ אסורה". ועל אף שכל גדולי ישראל דעתם נחרצת נגד מכשירים אלו, לעשות דבר כזה מאוד לא היה נראה בעיני, גם בגלל שזה בית כנסת, ובפרט שזו עיר שלצערנו לא כל התושבים שומרי תורה, ואדרבה יש בה הרבה צעירים מתחזקים, וכמה עלולים לראות זאת ולא להיכנס. אני הצעתי בדרך יפה להוריד אותו אך לא שמעו לי. מה דעת הרב בדבר?

תשובה: דברים אלו צריכים לעשות בלי מחלוקת ובהסכמת רוב הקהל ורב בית הכנסת, הם יודעים מה מתאים, ואם זה יוסיף או חלילה להפך. יש צדדים לכאן ולכאן, ה' יתברך יתן בלבם עצה טובה לחיזוק התורה ומצוותיה.

מוה"ר הגאון רבי
רחמים מאזוז
שליט"א

צביעת שער לגבר צעיר ששערו הלבין

שאלה: הדבר ידוע שלגבר אסור לצבוע שערו מדין לא ילבש וכו'. שאלתי מה יהיה הדין אם יצא שיער לבן רק בגבה הימנית והדבר נראה מצחיק, או אם יצא שיער לבן בגיל צעיר (26) והדבר מציק לאשה ומפריע לשלום בית. האם מותר לצבוע - לא את כל השיער רק את החלק הלבן?

תשובה: לצבוע שיער לבן בשחור אסור, וזה לאו דאורייתא, אבל יש פוסקים המתירים על ידי בליעת כדורים שגורמים להשחיר השער, ובשעת הדחק אולי יש לסמוך.

דרך לימוד המשניות לנער צעיר

שאלה: בתור נער בן 17 באיזו דרך כדאי לי ללמוד את הש"ס משניות. ובאיזו דרך לשלש את הלימוד מקרא משנה וגמרא?

תשובה: אם אין אתה רגיל ללמוד משניות, כדאי ללמוד משניות עם פירוש הרב קהתי, כי יש הרבה דברים במשניות שאין ידועים למי שאינו למד הכל, והרב קהתי כותב הקדמה ומסביר היסודות של כל דבר. ועל השאלה השניה, יש דרך קצרה - ללמוד חק לישראל שיש בו הכל, ואם צריך ללמוד עם מפרשים צריך לעיין כל דבר עם המפרשים שלו.

אכילת פת בסעודת מצוה

שאלה: האם יש חיוב לאכול לחם בסעודת מצוה או יכול לאכול דבר אחר?

תשובה: מי שיכול, יאכל לחם, דחשיב קביעות. מעין סעודות שבת ויום טוב. ואם יש לו סיבה כל שהיא, מספיק טעימה מסעודת מצוה.

מוה"ר הגאון
רבי צמח מאזוז
שליט"א

עצה טובה לבעל קורא

שאלה: מדי שבת אני משמש כקורא בתורה וההכנה לקריאה לוקחת לי הרבה זמן באמצע השבוע, האם ישנה שיטה מיוחדת או עצה טובה לזכור טוב את הקריאה בתורה עם טעמיה פרטיה ודקדוקיה?

תשובה: הדרך היחידה: חזרה ועוד חזרה! ואין יותר טוב מזה. עם זאת, כאשר יש פסוקים דומים והטעמים שונים, יש לעשות סימנים, למשל: וראה הכהן שבפרשת תזריע, שבדרך כלל היא רביע, אבל כאשר הפסוק שלפניו מסיים במלה "יטמא" זה בדרגא תביר. וסימן ותזכורת לזה, מפני שזה גורם לאדם הנטמא צער, ולכן "ולקח הכהן" שאחריה בדרגא תביר, דהיינו שיש לו דרגא שבורה. וזה סימנא בעלמא, כדי לזכור. ותן לחכם ויחכם עוד.

פרנסה בכבוד לאברך בן תורה

שאלה: אני בחור ישיבה בן 21 והתחלתי לצאת לשידוכים וישנה בעיה המתעוררת הרבה פעמים. 1. בעז"ה אני רוצה להמשיך ללמוד בכלל כל החיים (כנראה מסלול רבנות), אך אם המצב הכלכלי יגיע חס ושלום לדוחק ועוני לא עלינו אצא לעבוד האם זו השקפה נכונה?

2. בחורות שאני נפגש איתם חוששות ומפחדות בגלל המצב הכלכלי הקשה כיון שרואים שהרבה בני תורה חיים בדוחק גדול, גם אותם שבאות מבית חרדי ולמדו בסמינרים טובים, מבינות את חשיבות לימוד התורה ואומרות שרוצות שהבעל ילמד, אך מפריע להם שהאשה היא זו שצריכה לטרוח ולדאוג לפרנסה, ובנוסף לכך להיות עקרת בית לגדל ולחנך, לשמור על הילדים לעבור הריזנות ובכל עת פרנסת הבית תלויה על צווארה, והרי פעם תמיד היה ברור שהבעל דואג לפרנסה והאשה בבית תדאג לחינוך הילדים וצרכי הבית והיום נראה שנשתנו הטבעים, מהי ההשקפה הנכונה בזה?

תשובה: לבחור היקר הי"ו. שלום!

לפני כחמשים שנה כשלימדתי בישיבת כסא רחמים בחו"ל - אמה"ג איש מצליח וצ"ל הי"ד שילם לי משכורת, שאלתי למה הוא לא מקבל משכורת וחי בפנסיה הממשלתית הזעומה בסך שלשים דינרים ואני אקבל? אם לקבל משכורת עבור לימוד תורה לא טוב, גם אני לא רוצה לקבל! וענני: אני סוף סוף יכול לחיות בדוחק בסכום הזה אם כן טוב לעשות חסידות, אבל אתה אם לא תקבל משכורת תצטרך ללכת לעבוד, וכיום - מי שיוצא צעיר לעבוד, בגלל הנסיגות הרבים שיש ברחוב עלול להיכשל באיסורים, ולכן עדיף שלא לעשות חסידות ולהיות במסגרת תורנית. עד כאן לשון קדשו.

בימינו אלה הנסיגות רבים עוד יותר, ולכן, כמה חשוב שאדם אחרי החתונה ילמד בכלל כמה שנים. ובמיוחד ששום אשה כיום לא מסכימה בשנים הראשונות להיות עקרת בית, כי משעמם לה בבית ומחפשת עבודה. ובניתיים יתמלא יותר בתורה, ואז כאשר אחר כך שגדלה המשפחה והוצרך לצאת לעבודה אחרי התייעצות עם רבותיו - זה זה יתקיימו בידו.

ועם זאת - בהחלט אחרי החתונה יוכל ללמוד מלאכת סת"ם, וזה יכול לעזור לו להרויח עוד, וביום ילמד בכלל, ובערב כל יום יכתוב מזהה אחת. וכמו כן, יוכל ללמוד קורס להוראה שזה בשעות הערב ויוכל אח"כ להתקבל כמלמד באיזה תלמוד תורה, וכיום מקבלים משכורת מכובדת עם כל התנאים, ואז יוכל ללמד בבקר ואח"צ ילמד בכלל, וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים. זו עניית דעתי.

ביצה קלופה עם תערובת שעבר עליה לילה

שאלה: לצורך אפיית עוגה אני מפרידה ביצים - חלבון וחלמון כל אחד לבד - במקרה שאני לא משתמשת באותו היום בחלבונים, איך ניתן לשמור עליהם, האם מספיק להכניסם בתוך כלי סגור עם מכסה?

תשובה: בגמרא מסכת נדה (דף י"ז ע"א) מבואר שאפילו בכלי סגור וחתום אסור. אולם כתבו הפוסקים שעל ידי תערובת מותר להלינו, ועל פי זה סומכים העולם שמוסיפים מעט מלח או סוכר, ומחשיבים את זה לתערובת. אך אין זה מספיק, וצריך שהתערובת תהיה ניכרת בחלבון על ידי שינוי מראה (עיין יביע אומר חלק ב' יורה דעה סימן ז').

הרה"ג רבי
שלמה יהונתן
מאזוז שליט"א

הרה"ג רבי
אמיר דדואנד
שליט"א

ביטוי אות יו"ד שבאה אחרי אות המנוקדת בצירי

שאלה: כאשר יש אות מנוקדת בצירי ואחריה אות יו"ד, האם צריך לבטא את ה"ד? כמו למשל "שופטינו". ואם לא, אז מה ההבדל כאשר אין יו"ד אלא ה"א או אל"ף?

תשובה: מסורת בידינו מרבתינו ואבותינו הספרדים ועדות המזרח ותימן, שכל יו"ד שבאה אחרי חיריק או צירי או סגול ואין בה ניקוד, ה"ד נחה ואינה מתבטאת, ויש לזה הוכחה ברורה מהגמרא ברכות (דף ט"ז ע"ב) שמנתה את כל המקומות בקריאת שמע שצריך לתת ריוח בין הדבקים, כמו על - לבבכם, הכנף - פתיל, וכיוצא, ורק דבר אחד לא מנתה: דבר אל "בני - ישראל". וברור שהטעם הוא מפני שה"ד של תיבת "בני" אינה מתבטאת, כיון שהיא אחרי צירי, ולכן אין בעיה של בין הדבקים. וכן השיב רבנו אברהם בן הרמב"ם בתשובותיו (כמדומה בסימן ע"ט). ע"ש.

ולפי זה באמת אין הבדל בקריאה בין אם המלה מסתיימת בצירי ויו"ד או בצירי וה"א, כמו שדי תבואה - שדה תבואה. וההבדל ביניהם הוא רק בכתיבה. וכמו מלת "לא ו"לו" שההבדל ביניהם הוא רק בכתיבה.

האם יש לחוש לצוואות רבי יהודה החסיד?

שאלה: 1. לגבי צוואת ר' יהודה החסיד, האם כל אדם צריך לחוש למה שכתוב שם או רק תלמידי חכמים?
2. האם אין בצוואת ר' יהודה החסיד דברים שיש בהם חשש דרכי האמורי, כגון תרנגולת שקראה כתרנגול - צריך לשוחטה מיד, ותרנגולת שהטילה שני ביצים ביום אחד - צריך לשוחטה מיד?

תשובה: 1. יש בזה מחלוקת גדולה בפוסקים, ואין בזה דבר ברור, יש דברים שהקפידו יותר ויש דברים שהקפידו פחות, וכן בייחס לצוואות אלו נחלקו הפוסקים אם נאמרו רק לזרעו או לכל ישראל. וראה באורך בספר שדי חמד (אסיפת דינים מערכת חתן וכלה אות ה') ובשו"ת יביע אומר חלק ב' (חלק אבן העזר סימן ז'), ובעוד ספרים רבים. ויפה כתב מורנו הרב רבי כדיר צבאן זצ"ל בספר נפש חיה (מערכת מ' אות י"ד), שנשאל מה מנהג ג'רבא בזה, והשיב "אין לנו מנהג", יש שחוששים ויש שאינם חוששים. ע"ש. והכל לפי מה שנהגו במשפחתם, ולפי חזק לבו, ולפי ראות עיני המורה, שבמקרים רבים יש עוד צירופים להקל, כגון דלא איירי רבי יהודה החסיד באופן כזה.

2. אם רבי יהודה החסיד כתב כן, בודאי שלא יצווה דבר שיש בו מדרכי האמורי, וכבר עמד בזה בשו"ת מהרי"ט (סימן קי"א), והובא בבית יוסף יורה דעה (סימן קע"ט, דף ל"ג סוף ע"ב), וכתב לתרץ דכל האיסור לומר שחטו תרנגולת שקראה גברית, אבל כשאומר שחטו סתמא אין לחוש. או שגרס בגמרא (שבת דף ט"ז ע"ב) "אין" זה מדרכי האמורי. ועיין עוד בספר חסידים הוצאת הגאון רבי ראובן מרגליות, בהערות מקור חסד (אות ס"ז) מה שכתב בזה.

הרה"ג רבי
אדיר הכהן
שליט"א

לקיחת כדור הרגעה בשבת

שאלה: האם מותר בשבת לקחת כדור הרגעה ללחצים (מדובר בשבת חתן ויש התרגשות)?
תשובה: אם זה כדור שגם הבריאים לוקחים אותו (כמו ויטמינים) מותר. ואם לא, אין לקחתו אלא א"כ הוא בגדר חולה שאין בו סכנה שמוותר. עיין בחזון עובדיה - שבת חלק ג' (עמוד שס"ג - שס"ח).

נתינת צדקה לקרובו שבכוחו להתפרנס בעצמו

שאלה: לפי הלכות מעשרות - צדקה, יש לתת קודם כל לקרובים שזקוקים, האם הדבר אמור גם כאשר הקרוב העני ביכולתו לעבוד ואינו מעוניין לעזור לעצמו (וגם לא שבמקום זה שאינו עובד הוא לומד תורה וכדומה)?

תשובה: הקרוב שאינו תלמיד חכם, קודם אפילו לתלמיד חכם, אבל אינו קודם לרבו. (עיין להש"ך סימן רנ"א סעיף קטן י"ז, ולהגאון רבי עקיבא איגר סעיף ג'. ועיין עוד בשו"ת חכם צבי סימן ע'). אולם אם הקרוב עבריון שעובר על אחת ממצוות התורה, אין מצוה להחיותו ולהלוותו, כמו שכתב מרן שם בתחילת הסימן.

ובעיקר השאלה, כבר כתב הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א בדרך אמונה (הלכות מתנות עניים סעיף קטן צ"ט), שאם הקרוב יכול להשיג בקלות ללוות מאחרים, ושאינו קרוב אינו יכול, נראה לכאורה שהוא קודם לקרוב. עד כאן דבריו. וכל שכן בנדון דידן, שהרי ישנם אברכים ועניים שמשתדלים להתפרנס ואינו מספיק בידם, ואותו קרוב אינו מעוניין לעשות מאומה. וכבר כתב מרן (סימן רנ"ג סעיף י') עשיר המרעיב עצמו, ועינו צרה בממונו שלא יאכל ממנו, אין משגיחין בו. עד כאן. וגם כאן בנדון זה כל שיכול לחיות בלא שיתנו לו, אינך חייב להקדימו. ועיין עוד בשבת (דף קכ"ט ע"א).

הרה"ג רבי
ניא מור
שליט"א

ביהדות יש מקום למושג "הגשמה עצמית"?

שאלה: ראיתי הרבה ספרים, בהם כתוב שהמטרה בעולם הזה היא להדבק בקב"ה, על ידי מצוות, מעשים טובים ולימוד תורה. וכן קראתי בספר 'בלבבי משכן אבנה' שעלינו לבטל את ה'אני', שבעצם המושג הזה הוא היפך התורה, ועלינו לעשות רק את רצון הבורא ולא את רצוננו. האם בעצם הדבר אומר שעל האדם לוותר על כל שאיפה שהיא איננה תורה ומצוות, כגון שאיפה להתקדם בעבודה או להיות טוב בתחום עבודתו וכדומה, כיון שזהו רצונו הפרטי, האם המושג 'הגשמה עצמית' המוכר מהעולם החילוני, הוא בעצם מושג שאין לו מקום בעולם היהודי?

תשובה: הדברים האלה עמוקים, ויש בהם דרגות רבות. אין איסור שאדם יגשים את שאיפותיו וימלא את כוחותיו (כמובן בדברים המותרים על פי תורתנו הקדושה), אדרבא צריך שיעשה זאת, כדי שלא להרגיש שאינו שוה, ולשמוח בחייו. אלא שראוי ונכון שיכוין הכל לשם שמים, כלומר למשל כשרוצה להתקדם בעבודה, יכוין כדי שתהיה לו פרנסה טובה, שיפרנס את משפחתו בכבוד, ויהיה לו ישוב הדעת לעבודת ה' וכיוצא, וממילא אם רואה שבזה מתבלבלת דעתו, ומרבה נכסים מרבה דאגה, או שעל ידי זה נכנס למחלוקת, ימנע מזה. והדברים הללו הם כלל עבודת ה' ובאים מעט מעט. 'אתה צלח רכב'.

הרה"ג רבי
אליהו מאדאר
שליט"א

טלטול מטבע עתיק בשבת

שאלה: האם כארכיאולוג מותר לי להציג מטבע עתיק בשבת (כגון מטבע של מחצית השקל מכסף)?

תשובה: מטבע הרי הוא כמוקצה מחמת גופו, כיון שאין עליו שם כלי ואינו ראוי לכלום. ואף שקונים בו, אין זה שימוש של כלי, אלא שקונים עבור ערכו. לפי זה נראה שגם מטבע עתיק - אין עושים בו שום שימוש, רק שיש לו ערך הסטורי וכיוצא בזה, ואין זה עושה ממנו כלי.

הרה"ג רבי
אהרון מאזוז
שליט"א

קריאה בספרי "קומיקס" בשבת

שאלה: לא מזמן, התוודעתי לאיסור לקרוא קומיקס (ציורים עם כיתוביות) בשבת. ככל ששאלתי יותר נבוכתי יותר, מפני שרבו התשובות השונות זו מזו. יש האוסרים מחשש שמא יבוא לקרוא בשטרי הדיוטות, ויש האומרים, שאם הכיתוב לא מתאר את הציור, אלא מביע את מה שאומרת כל אחת מהדמויות בציור, הרי שזה מותר, מה ההלכה?

תשובה: כתב מרן בשלחן ערוך (סימן ש"ז סעיף ט"ז), מליצות ומשלים של שיחת חולין וכו', וכן ספרי מלחמות אסור לקרות בהם בשבת. ומקור דין זה מדברי התוס' (פרק כל כתב דף קט"ז ע"ב ד"ה וכ"ש), ומבואר שם שלמדו כן ממה שאסרו לקרות כתב שתחת הצורה, וכמבואר בגמרא פרק שואל (דף קמ"ט ע"א). וכן כתב הרא"ש פרק שואל בשם רבנו יונה. ונראה מדבריו שם, שגם הוא ז"ל מדמה דינים אלא לכתב שתחת הצורה. עיין שם.

ומשמע מכל זה שמה שאסור לקרוא בכתב שתחת הצורה, אינו משום הצורה כלל, אלא מצד עצם הכתב שהוא כסיפורי מלכים. ואם כן הדבר ברור שאין מקום לחלק אם מתאר את הצורה או חילוק אחר. ובאמת שגם אין חילוק אם יש צורה או אין צורה, אלא כל סיפורי מעשיות של מלחמות וכדומה, אסור לקרותם בשבת.

אלא שלמעשה מנהג העולם להקל בזה, כיון שנהנים מעצם הקריאה, ודמי למה שכתב הרמ"א (סימן ש"ז סעיף א'), שבני אדם שסיפורי שמועות ודברי חידושים הוא עונג להם, מותר לספרם בשבת. וכן כתבו טעם להקל בזה, שעל ידי ריבוי הקריאה בדברים אלו אדם לומד לדבר צחות בלשון הקודש. ומי שסומך על סברות אלו להקל, יוכל להקל גם בספרי קומיקס, שגם שם שייכים טעמים אלו. ומכל מקום היותר נכון להחמיר בזה לגמרי.

בחירת ישיבה

שאלה: אני גר באזור בו מצויים כמה ישיבות, אבל כולם חלשות בלימוד. ויש אחת שטובה בלימוד אבל הבחורים בלי יראת שמים. איזו ישיבה עדיפה?

תשובה: מומלץ ללמוד בישיבה עם יראת שמים אף שחלשה בלימוד. ומומלץ יותר לנסוע לאזור אחר ללמוד בישיבה טובה ביראת שמים ובלימוד, ולקיים: 'הוי גולה למקום תורה'.

הרה"ג רבי מיכאל סיגרונ שליט"א

משה שופירן קאמרת!

(מפי הגאון רבי מיכאל סגרון שליט"א). הוא זכה לאריכות ימים ושנים, ונפטר בשיבה טובה כבן מאה שנים.

אמו של רבנו, אף היא מזרע קודש, מרת שושנה (שאשונה) לבית סופר, בתו של הרב החסיד רבי מגוץ סופר זצ"ל (ואחותה מרת מעיסקה מב"ת, היא אשת הגאון העצום רבי שלמה מאוז זצ"ל, בזיווג שני). רבי מגוץ ידוע בצדקותו וחסידותו, והיתה תפלתו מיוחדת במינה, לאט בכוונה ובנעימה. ועל כן ציווהו רבו הגאון הראב"ד רבי יוסף ברבי זצ"ל, שבהיות ולא זכה להבנות (אף שנשא שלוש נשים), יאמר עליו הוא את הקדישים וההפטרות ויעלה חזן, ויהיה לו למשיב נפש כ'מחזיק' בידו (כן שמעתי ממו"ק הרב יחזקאל מאוז הי"ו). ובה אנו מבינים יותר את המעשה המפורסם (הובא בהקדמות ספר ילדי יוסף הנד"מ עמ' י"ז), שהלך פעם רבי מגוץ לאיזה אירוע בלילה, לאחר פטירת רבו, ולפתע נגלה לפניו ואמר לו: "מגוץ! לאן אתה הולך?", ויען: "לחתונה". ויאמר לו: "שמע בקולי

ר בנו המנוח זצ"ל היה מזרע קודש משפחת חורי המעטירה מהאי ג'רבא, שושלת יחסיך גן של הדסים המגיעה עד הרב הגדול והקדוש חסידא קדישא ופרישא רבי רחמים חורי זצ"ל, בעל הספר 'שערי רחמים' על התורה, וסדרת הספרים 'כסא רחמים' על הש"ס, שעל פי המסורת מסופר שנגלו לו מלאכים בהקיץ, ופעל אצלם לבטל גזרה קשה שהיתה באי ג'רבא.

על אביו הצדיק ממצדיקי הרבים רבי ברוך חורי זצ"ל, שמעתי פעם מפי בנו, רבנו המנוח, שאביו ביקר פעם בירושלים בבית מדרשו של המקובל רבי מרדכי שרעבי זצ"ל, וכשראה רבי מרדכי את זיו פניו, אמר לסובבים אותו, כי יש לו לרבי ברוך נשמה גבוהה ונקיה, שזה לה פעם ראשונה שבאה לעולם. ע"כ שמעתי. והגאון רבי ינון חורי זצ"ל התבטא עליו "מזכה הרבים הגדול בעולם", וזה בעקבות המצאתו הגדולה 'תהלים המחולק'

חצי שנה אחרי פטירת מורנו הגאון רבי משה חורב זצ"ל, נחשפים גילויים חדשים על דרך לימודו הייחודי, איזה שיר שרו לפניו בחתונתו? | מדוע דמע באמצע סעודת שבת? | איך הצליח להתרפא מהגמגום? | כיצד הצילו המקובל הפלאי מגיוס לצבא? | איך היה זוכר מספרי רחוב? | כיצד בדק את הרמקול? | ועל איזה דבר תפסוהו בשמים?

«מדי חודש», הקשיב בכאב לידידיו ולתלמידיו שהעלו זכרונות על 'החפץ חיים של הישיבה' שהבעיר באלפי תלמידיו ושומעי לקחו את אש אהבת התורה, והוסיף הרבה צרי והרבה דבש למתיקות התורה, על השקדן המופלא שהתנ"ך והש"ס כולו על אותיותיהם ומלותיהם היו שגורים בפיו על-פה בצורה מפליאה, וכל מי שבא אתו בשיחה, יצא נדהם מהיקף ידיעותו

| הרב תומר בוכריץ |

הוא עומד שם, והמפקד ההוא רואה אותו ותיקו בחיקו, אמר לו: מה זה עושה אצלך? אמר לו אתה הבאת לי... הלה התפלא על כך, לקח התיק פתח ובדק ואמר לו שהוא משוחרר, ואכן, מאז נכנס רבנו אל הישיבה, שיחרר מעליו כל עולו של עולם הזה, וישב ויגע בתורה מעל לשלושים שנה.

אגב, סיפר הרב ברדא כי כאשר העמיד את רבנו על הנס הגדול שקרא לו בלשכת הגיטוס, נענה רבנו בפשטות: "הלא זו משנה מפורשת: כל המקבל עליו עול תורה - מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ...".

לימים, השתמש רבנו בעצמו כדוגמא אישית, בדברו עם אחד שלמד בתיכון, ואביו רצה להכניסו לישיבה, והתלבט מאוד בכך. ופעם הביאו לישיבה ופגשו שם את רבנו, ודיבר עמו האב על כך, ואז החל הרב לספר לו על עצמו, שבראשית דרכו למד בתיכון, והיה משחק טניס וכדומה, ולבסוף זכה להגיע לישיבה... ובדיבורים נעימים ונאים אלו משך את לב הנער לבוא לישיבה, וכן היה, וכיום הוא אברך חשוב ובקי בהלכה. (הרב אביה חדוק הי"ו בירחון אור תורה תשע"ז עמ' תתקע"ז).

מימי בחורותיו של רבנו, שמעתי מפי הרב גדעון דוד מאזוז הי"ו, שזוכר את רבנו בהפסקת הצהריים שקוד על לימודו בבית המדרש (בבנין המתכתא כיום), והיה קורא פרקי תהלים בניגון נעים ומיוחד במינו, כשפניו קורנות אור. ופעם אחת בעת צרה שהיתה בביתם (לתקפ"ץ), ליווהו רבנו עד לביתו בדאגה ואחזה.

לא פסיק פומיה מגירסא

מפורסם היה רבנו בשקידתו המופלאה. הגאון רבי מיכאל סגרון שליט"א, שמכיר את רבנו עוד מימי נעוריהם, בלומדם יחד בישיבה, מספר בהתפעלות על שקידתו הגדולה, ואומר שעליו יאות הביטוי שאומרים בערבית על אנשים שכמותו "וורקה תורה" - דף של תורה, גם בלכתו בדרך היה אומר למלווהו חידושים ופרפראות, וכשהולך לבדו היה לו ספר משניות ממנו היה גומע בצמא. על הספר היה מודבק דף מרובע וכתוב עליו בכתב ידו הנאה: "לעולם הוי רץ למשנה".

כשרצה רבנו לזכור משהו בלימודו, היה חוזר עליו ומשנן אותו עשרות פעמים, וסיפר שלמד מסכת ברכות שש פעמים, ועדיין לא

היה משלשל לו לחם וגבינה, ועד שעת המנחה יושב ולומד, ואמר לו שסיים חצי ש"ס בלימוד זה, וגם הזכיר את השתתפותו בשיעורים, וכשלימדם עיבור שנים, היה משיגו כלאחר יד בחישוב החשבונות המורכבים, ובראותו גודל כוחו ושקידתו, עמד ושלחו ללמוד בבני ברק.

דא עקא שלא היה לו פטור מן הצבא, כיון שלמד בישיבה תיכונית. לצורך כך, לקחו הרב ברדא לרב המקובל הפלאי רבי משה בורתא חדאד זצ"ל, לשאול בעצתו. רבי משה חדאד הורהו שילך למקום הגיטוס ויאמר למפקד: "רבי משה חדאד ביקש את התיק

וביקש על זאת... ומני אז סר ממנו הגמגום

שלי". וכן עשה רבנו המנוח, ולהפתעתו מסר לו ההוא את התיק כמי שכפאו שד, באין אומר ואין דברים. לאחר מכן הלכו עם התיק אל הרב חפוטא שליט"א ראש ישיבת הרמב"ם, והוא החליף את המסמכים, כאילו רבנו למד בישיבתו ולא בכפר מימון, ואח"כ לקח התיק בחזרה להחזירו למפקד. והנה

ושוב ללימודך". התלמיד שמע ושב על עקבותיו. כשהגיע לבית המדרש התיישב בדעתו, ונזכר שרבו כבר נפטר, ואיך זה שראהו כבחיים חיותו, ואחזתו רעדה, וישב ושקד על לימודו למנוחת רבו. משורש קדוש וטהור זה, צמח רבנו לגאון ולתפארת, והיתה לו התורה לעטרת.

גם במעלליו יתנכר נער

רבנו נולד בשלהי חודש אדר ב' התשכ"ב. עוד מקטנותו ניכרו בו סימני שנינות וחכמה, וסיפר אחד מאחיו הי"ו בימי השבעה, שכשהיה כבן אחת עשרה שנה, ראה את אחיו וחבריו משחקים בכדור טניס, וביקש להצטרף עמהם. ענה לו אחיו: זה לא בשביל ילדים קטנים, אתה לא תצליח, אבל הוא עמד והסתכל, השתונן והתבונן כיצד הם משחקים, ולאחר כשעה הפציר שוב באחיו לשחק עמהם. אחיו נתן לו, והנה להפתעתם עמד וניצח את כולם אחד אחרי השני... ולפליאתם השיב, שראה והתבונן היטב על כל אחד, היכן היא נקודת התורפה שלו, ולשם היה מכוין את הכדור, וכך גבר וניצח את כולם. אכן זו היא תמצית דרכו של רבנו המנוח, להתבונן היטב ולנצח, ולעמוד בכל המשימות שהציב למולו.

סיפר הרב אביה חדוק שליט"א ששמע מפיו, שבצעירותו היה מגמגם, ופעם אחת קרא בתמימות אגרת הרמב"ן שכתוב בסופה "ובכל יום שתקראנה - יענוך מן השמים כאשר יעלה על לבך לשאול", וביקש על זאת ועלתה בידו, ומני אז סר ממנו הגמגום.

הוי שקוד ללמוד תורה

לאחר גמר לימודיו בביה"ס, למד בישיבה התיכונית בכפר מימון, אשר היתה בראשות רבה של רמת גן הרה"ג ר' יעקב אריאל שליט"א, שם למד ושקד על כל מקצוע שלמד, ופעם שמעתי ממר יששכר כהן הי"ו ממושב זמרת, שזוכר מילדותו שהיה הרב "דגרון" כלשונו, יושב ולומד כל היום, וממעט במשחקים ודיבורים.

בסיימו את חק לימודיו שם, עודדו רב המושב שרשרת בזמנו (לאחר פטירת הרב"ד) הגאון רבי יצחק ברדא שליט"א, ללכת ללמוד בישיבתנו המהוללה "כסא רחמים". ובהספדו עליו, סיפר הגאון הרב ברדא על שקדנותו במקלט במושב, מהבוקר עד הערב לא ימיש מתוך האהל, רק באמצע היום

פוחת בכמה הלכות מספרו "משה ידבר" על איסור לשון הרע, והיה מרחיב הדברים כדי ה' הטובה עליו, וכל התלמידים היו נהנים במחיצתו ובלימודו.

בנוסף, היה מלמד את התלמידים שלחן ערוך אחר הצהריים, וסיפר הגאון רבי אליהו מאדאר שליט"א, שזוכר שלמדו לפניו שבראש השנה נפקדו שרה, חנה ורחל, ונתן להם סימן: "רח"ש לבי דבר טוב...". עוד מספר הרה"ג ר' מישאל חיימוב שליט"א, שהיתה שנה אחת שקבע רבנו סדר לימוד לכיתה הגבוהה - עמוד בית יוסף ליום (בדפוס הישן). והנה פעם אחת ראה מרן ראש הישיבה שליט"א פתק ובו כתוב: "יום פלוני - ל"ב", והתפלא כיצד ילמדו סימן ל"ב (סדר כתיבת התפלין) כולו ביום אחד? עד שבא אחד התלמידים והסביר שהכוונה היא לעמוד ל"ב בבית יוסף...

ומקורו יהי ברוך

מלבד כל זאת, אף עמד בראשות "מפעל הש"ס - שערי רחמים", אשר בו נבחנו תלמידי הישיבה הגדולה על עשרים דף בקיאות מדי חודש (תוס' ורא"ש רשות), ולאחר שלושה חודשים מבחן חזרה על ששים דף, דבר זה היה כנכס לתלמידי הישיבה, ברכשם בקיאות ברוב מסכתות הש"ס, אחד המרבה ואחד הממעיט. סדר המסכתות היה: שבת, גיטין, קידושין, שלושת הבבות, חולין וכתובות. עם שינויים שחלו עם השנים. (מלבד המסכתות הקטנות של סדר מועד, שלמדום כולם כבר בישיבה קטנה).

דרך מקורית (תרת' משמע) היתה לרבנו בכתיבת הציונים למבחנים. במקום ציון הגדולה היה כותב מזכרונו, במקום ציון - מאמר מסויים המופיע בש"ס בכמה מקומות, ומציין את כולם בשם המסכת ומספר הדף, מלבד הציון האחרון שהיה כותב שם המסכת ושורה ריקה... ולצורך ידיעת הציון צריך היה התלמיד לפתוח את המקורות הראשונים שציין הרב, ולבדוק בגליון הש"ס את הדף החסר, וזה הוא ציון מבחנו, (או לחילופין לחשב את הנקודות שכתב הרב על כל תשובה...). ועשה כן, כדי להרחיב את בקיאותם של התלמידים, וגם שמי שצינו נמוך לא יתיביש בכך שרואים כולם כמה קיבל.

לא פעם היה הרב טומן ברזו באותו מאמר את נועם מוסריו. תלמיד אחד שקיבל ציון

חומש בראשית, ופנה לשכנו הקרוב אליו ואמר בפשטות: "עכשיו אני מתחיל ללמוד תורה". זקף הלה את עינו בפליאה ואמר לו: "ועד עכשיו מה למדת?". ענה רבנו ואמר: עד עכשיו למדתי מה שנחוץ בישיבה, מעכשיו אלמד את התורה מתחילתה כסדר, כך היה יושב והוגה עד שסיים חומש חומשי תורה, וחזר עליהם היטב, משה סיים תורה מסיני, ומשם ליהושע, ומיהושע לשופטים, ומשופטים לנביאים, עד סוף דברי הימים, וחזר על כולם.

לאחר מכן אמר, תהלות לאל סיימתי תורה שבכתב, כעת אתחיל תורה שבעל פה, כך עם כל ההתלהבות החל ללמוד ולשנן משניות ברכות עד עוקצין עם פירוש וחזרה נאותה. עד שהגיע לראש גולת הכותרת הוא התלמוד, שאין לך מדה גדולה מזו. התחיל 'תנא היכא קאי דקתני מאימתי', והמשיך בשקידה ובהשתוקקות עד לסיום הש"ס, וחזר חלילה. לאחר מכן שאלתיו: ומה עתה תלמד, זוהר? ענה לי: "עד כאן! מעתה נלמד גמרא עד שיבלו השפתיים". וכך היה כל ימיו בעומד והחזר קאי, חוזר ומשנן אפילו מאה פעמים. ושוב הוסיף דעת ללמוד גם ירושלמי ומדרשים וזוהר. (משה ואלעזר תמוח תשע"ז בדברי פתיחה).

יום אחד, רבו הגאון רבי משה לוי זצ"ל, שם לב שתלמידו החביב והשקדן אינו מגיע לבית המדרש אחר הצהריים, זה כמה ימים. מדאגתו אליו, פנה לברר אצלו פשר הענין. רבנו המנוח השיבו, שמחמת דוחק השעה נענה לפניית הנהלת הישיבה ללמד במתיבתא אחר הצהריים, בשכר מאה דולר לחודש. שהרי אם אין קמח אין תורה... רבו הגאון בידועו את כוחו, הציע לו: "אני אסדר לך כל חודש מאה דולר, ובלבד שתמשיך לבוא וללמוד עמנו גם אחר הצהריים". ואכן, כך היה במשך שנה שלמה (מפי הרה"ג ר' אדיר כהן הי"ו, ששמע מפיו).

לאחר מכן, מונה רבנו "משיב" לתלמידי הישיבה בסדר בוקר, שבו מתכוננים לקראת השיעור, וכל הדבר הקשה יביאון אל משה. גם היה בזה כאוון קשבת לתלמידים החלשים לעודדם ללמוד כפי כוחם ושכלם, והיה מאהיב את הלימוד על כל בחור שניגש אליו. היו שנים בהם היה מחליף את מורנו הרב הגאון רבי צמח מאזח שליט"א בימי חמישי, ובזמני נסיעותיו לחו"ל. וסיפר הרה"ג רבי אביגדור מאדאר שליט"א, שתמיד לפני שיעוריו היה רבנו

זכר אותה מספיק, על כן שב ולמד אותה פעם שביעית בתשוקה וחשק גדול, ואז זכר אותה מצוין, ותמיד היה מדגיש שכל מה שהוא זוכר, הוא בכח הלימוד בתשוקה וחשק. וכשהיו אומרים לו שמות רחובות ומספרים לא היה זוכרם, עד שהיה עושה להם סימן בדפי גמרא...

בכל יום כשהיה עולה במעלית בישיבה, היה אומר קבוע בע"פ לפני העולים עמו, את המשנה בזבחים (ד, ו): "לשם ששה דברים הזבח נזבח" וכו' עד סופה, ובסיומה היה מציין היכן היא כתובה בש"ס... ומוסיף פסוק "ואמרתם כה לחי ואתה שלום" וגו' (שמואל א' כה, ו), ובדיוק אז המעלית היתה מגיעה ליעדה (ופעם ראיתי באיזה ספר ישן, שיש סגולה לומר זאת).

כל-כולו היה טבול במי התורה הזכים, עד כדי טביעה... עד כמה טבע בים התורה, אפשר ללמוד מכך שבארוחת צהרים בישיבה, היה אומר שתי הלכות משמירת הלשון לפני כל בני הישיבה, כדי שיהיה דברי תורה על השלחן. פעם אחת היה צורך לבדוק את הרמקול שהקול יפה, ובמקום לקרוא 'אחד! אחד!' כמנהג העולם, קרא את הפסוק 'תורה צוה לנו משה' וגו', כי יש חשיבות גדולה ועצומה להשתמש בלשון המקרא על פני סתם דיבור.

מריץ תורה לעדרים

לאחר נישואיו, המשיך לגור בסמיכות לישיבה ברחוב רימון. ומשם היה עושה את דרכו מידי יום ביומו ללמוד וללמד, לכתוב ולחדש,

חברו לספסל הלימודים, הגאון המשגיח רבי מיכאל סגרון שליט"א מספר גילוי מעניין על דרך לימודו הייחודי המלמד על סדר ומשטר נדירים: כששב רבנו לסדר לימודיו לאחר שבעת ימי חופתו, ישב במקומו ופתח

הקהל בכנס השבעה

בחבטת ענב תשע"ז

בחבטת ענב תשע"ז

הלכה או שתיים מספר זה, ובזמנו פרסם דף ובו הלכות לשון הרע למקרים שכיחים. ובסוף חתונתו, הפסיקו את התזמורת, ושרו לפניו בדביקות "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב".

באזכרת השבעה סיפר בנו ר' שלמה הי"ו, שתמיד כשהיו בשולחן שבת גולשים לדבר על אנשים, תכף היה רבנו מעביר נושא, לחידושים ודברי תורה, ושבת אחת בחודשיו האחרונים כשהיה חלש ולא היה בכוחו לבוא לשולחן השבת, שכב הרב בחדרו במהלך סעודת השבת, אולם לקראת סוף הסעודה, התאמץ לבוא לשולחן על מנת לשמוע דברי תורה על הפרשה מבניו שיחיו. תוך כדי התגלגלו הדברים לדיבורים שיש בהם שמץ לשון הרע. לפתע הבחינו בניו בדמעות הזולגות מעיניו של אביהם. נחרדו: אבא שהחיוך הנצחי לא מש מפניו, לפתע בוכה?! שאלהו בני הבית לפשר בכיו, נענה ואמר להם: "דבר שנוהרתי בו כל חיי, כעת לפני הסוף רוצים אתם להכשילני בו".

והיה אור החמה

לאחר מכן החל רבנו בעריכת סדרת הספרים "אור החמה", בהם קיבץ מכל ספרי חכמי תונס וג'רבא, את העידית שבחידושיהם, כולם נקבצו ובאו ברינה אל אור החמה, ובהרבה מן החידושים הוסיף נופך משלו וקראם בשם "אור משה".

הרב גולן קבלן שליט"א מספר, שהוא זוכר שרבנו סיפר להם בישיבה על עבודתו זאת, ואז "זרק" אחד התלמידים שגם לו יש חידושים, ואולי הרב יכניס לו אותם בספרו... והנה להפתעתם רבנו הסכים ואמר, אכן מי שרוצה יכול להביא לי חידושי על התורה, ואשבץ אותם ביחד עם חיבורי, ועל כל אחד מהם יהיה חקוק מי בעל הדברים, דבר זה נתן חשק ותמריץ בלב הבחורים הצעירים, לשקוד ולחדש בתורתנו הקדושה.

לאחר כמה שנים צלח רבנו את משימתו, ובשנת התשנ"ח נדפסו הספרים "אור החמה" כסט שלם ומהודר, שכל גדולי הדור שבחווהו והללוהו.

ופרצת ימה וקדמה

לצערנו אנו רואים ספרים רבים שנדפסו בהתלהבות, אך חסרה להם "הפצה", מצליחים למכור מאה מאתיים, והשאר

נמוך מאוד: ששים ושלוש, כתב לו הרב את מאמר הגמרא "אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה", שמופיע בכמה מקומות ובגמרא ברכות דף ס"ג... ומתוך ציונו רמז לתלמיד בנועם ובעקיפין שישתדל יותר להשקיע בלימודו.

בנוסף, היה הרב בוחן את התלמידים והאברכים על מסכתות בע"פ, ומעודד את כולם לשנן היטב ולהיבחן ולרכוש בקיאות בש"ס. זכרוננו בימי חורפי שבתן אותי הרב על מסכת ברכות במקום מושבו בכולל, וכשעברתי בס"ד את המבחן, נטלני בזרועי אל מר אחי הי"ו שישב בסמוך שם בכולל, לעיני כל חי, לבשר לו שידעתי טוב ב"ה, וכולם עודדוני על כך, דבר לו זקוק כל בחור...

עשות ספרים אין קץ

תורתו של רבנו פוריה היתה, ומראשית דרכו קנה לו העט לחבר, והיה מעלה על הדף חידושים על סדר הש"ס ועל ש"ע ובית יוסף ושו"ת, ומזה הדפיס את ספרו ראשית ביכוריו בשם "קרון אור" בחודש סיון התשמ"ז (לפני שלושים שנה בדיוק), ומחובר לזה ספר "משה ידבר" - הלכות לשון הרע, המבוססים על ספר "חפץ חיים".

הגאון רבי מיכאל סגרון שליט"א מציין בפנינו, כי ישנו חידוש בספר זה, שבו הקשה רבנו על דברי מהרש"א במסכת שבת (דף ט"ל ע"א), והניח בצריך עיון, ובא רעהו וחקרו הגאון רבי נסים הכהן זצ"ל (שהיה בודק ומגיה חידושי התלמידים בישיבה), וכתב לתרץ תירוץ, אך אח"כ כשהדפיס רבנו את ספרו, ובא לפני רבו הגאון רבי משה לוי זצ"ל לקבל הסכמתו וברכתו, דחה הרב משה פירוש מוהרנ"ך, ופירש באופן אחר, ונדפס שם בהסכמה, וכשהגיע הספר מבית הדפוס, ובא לידי מרן ראש הישיבה שליט"א, עיין אף הוא בזה ודחה דברי האחרון, ונכתב בספר בגליון, והדברים מאירים ושמחים כנתינתן מסיני.

בחלק "משה ידבר" שבספרו זה, היה רבנו דבוק מאוד, וכפי שנמצא לאחר פטירתו רשימה שכתב לעצמו, ובה סדר לימוד קבוע בהלכות אלו מדי יום ביזמו. הגאון רבי מיכאל סגרון שליט"א מספר, שעוד כשהיו בחורים בישיבה, היה רבנו אדוק מאוד בספר 'חפץ חיים', ואף זיכה את חבריו, כשהיה קורא לפנייהם בכל ארוחה בחדר האוכל,

גנוזים במחסן... לא כן היה רבנו, שטרם להפיץ את סדרת "אור החמה" בכל רחבי הארץ והעולם. סיפר הרב מצליח עמוס מאזוז שליט"א, שבהזדמנות אחת שאל את רבנו, כיצד זכה להפיץ את ספרי 'אור החמה' בכל רחבי הארץ? ענהו הרב ואמר: בפעם הראשונה כשהדפסתי את הספרים בבית הדפוס בתל אביב, שאלתי את המדפיס איך מפיצים את הספרים? אמר לי: יש כאן חכם אחד, הוא הגאון רבי שמעון חירארי זצ"ל, שמחבר ומדפיס הרבה ספרים, תשאל אותו כיצד הוא עושה. הלכתי אליו ושאלתי אותו, השיב לי הרב בדרך צחות: מו"ל (מוציא לאור) זה ראשי תיבות 'משען ומבטח לצדיקים' - הכל מאתו יתברך, הוא ימציא לך מפיצים והוא יעזור לך לפרסם ספריך...".

פועל ישועות

פעמים רבות סיפר רבנו, על ישועות שנושעו אנשים שתרמו להפצת ספרי "אור החמה". עקרות שנפקדו, ועסקים שהתאוששו, וזיווגים שנקשרו. התורם היה משלם עבור כמות של סטים אותם יכול היה לחלק בעצמו, או שרבנו בעצמו היה דואג להפיצים בבתי מדרש ובתי כנסת. והיה רבנו שם ידיו עליו ומברכו בברכה ארוכה המשולבת בעשרות פסוקים (כדרכו של הגאון רבי ינון חורי זצ"ל), ומחזקו באמונה שלמה שזכות חכמי תונס וג'רבא, שחידושיהם יתפרסמו על ידו, תעמוד לו לישועה קרובה.

ובנעימה לפי א"ב. כל מי שיטול לידיו את הספר, מיד יזהה את הגהותיהם של מרן רה"י שליט"א, והרה"ג ר' יהושע כהן שליט"א (מה"ס "כרם יהושע"), המשובצים כיהלומים ואבני חן על פני כל הספר, בחתימת יד קדשם.

מה רבה היתה שמחתו של רבנו, כשהגיע יום אחד אל בית נזר השקדנים, הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, ואמר לו כי הוא השתמש בספרו כדי למצוא כלל מסויים בתוספות, והוסיף ואמר לו "הספר יפה מאוד וערוך בצורה טובה מאוד" (תורה מסיני - שמות עמ' צ' בהערה).

תורה מסיני

היא סדרתו הידועה של מורנו הרב על התורה, שזכה להוציאה לאור אחר עמל גדול, ובטוח שזכות הרבנים שהדפיס חידושיהם בספר "אור החמה", היא שעמדה לו לחדש חידושים מתוקים כאלה על התורה, כפי שהזכיר מזה מרן שליט"א בהספדו.

בניגוד לספרו על התורה "אור החמה", שבו בעיקר נעשה ליקוט של חידושים מחכמי תונס וגירא עם הוספות נופך משלו, בספרו האחרון "תורה מסיני" כל החידושים הם מקוריים פרי תנובתו, ומדובר באלפי חידושים! והחידוש שבחידושים הוא שכולם הולכים בדרך אחת - לרמוז את הנאמר בתורה שבעל פה בפסוקי התורה שבכתב, ברמזים נפלאים השזורים ביד אמן בגמרות ומדרשים, תפוחי זהב במשכיות כסף, תוך כדי גילוי בקיאות מדהימה רבת היקף בכל חלקי הש"ס. מחידושויו אלו פרסם רבנו במשך כמה שנים מדי שבת בשבתו, בעלון היקר "פניני הפרשה" של ידידו הרב עובדיה חן שליט"א.

בהקדמת הסדרה, מספר הגר"מ זצ"ל על הזמן הבלתי שגורתי בו נולדו ברעיוניו החידושים: "בהיותי לומד מדי ערב קודם השינה, כעשר דקות חומש, תוך שימת לב רבתי, ותשוקה עזה לדייק במקרא, ולמצוא היכן רמוזה תורה שבעל-פה, בפסוקי התורה, ובדרך שאדם רוצה לילך, מוליכין אותו (מכות י:), ובעזרת החונן לאדם דעת, זכיתי בכל לילה למצוא רמז אחד, והוא פלא! זולת לילה אחד שלא מצאתי רמז, והתפלאתי: מה יום מיומים?! וישבתי עוד עשר דקות נוספות לקרוא בחומש, אולם רמז אֵין, וזכורני כי צער גדול נצטערתי על זה, ובפרט בזמן שקריתי קריאת שמע על המיטה, על שלא מצאתי הלילה רמז, והנה באמצע קריאת שמע זיכני האל למצוא רמז יקר וחביב, ותרב שמחתי עליו כמוצא שלל רב". בהמשך דבריו עומד רבנו על יסודותיה של דרכו זו, מדברי האור החיים והגר"א ועוד. [לפני כשנה, זכיתי לשוחח עמו אודות ספרו זה, וציין בפניי דבר מעניין מאוד, שמרן רה"י הגר"מ מאזו שליט"א אמר לו: "מהספר 'תורה מסיני' יחזרו אנשים בתשובה", וכן כתב בהסכמה: "ולומר לתועי רוח שובו בנים". ומתחילה היה הדבר תמוה בעיניו, עד שקיבל ד"ש מכל מיני אנשים ששבו בתשובה מכה המתיקות שבחידושו. ופעם סיפר לי ששאל אותו אדם אחד מאיפה הוא מוצא חידושים יפים כל כך? ענה לו: "משלב ב, ו", האיש כמוכן לא הבין, והרב ציטט לו את הפסוק: "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". עובדיה חן ס"ט].

מלבד כל אלו, יש לרבנו עוד הרבה קונטרסים וספרים שטרם נדפסו, ומהם קונטרס "צפנת פענח" לבאר ולפענח דברים הצפונים המובאים בש"ס (ראה ירחון אור תורה סיון התשע"ז), ועוד חידושים על הש"ס וההפטרות ועל התהלים.

בשריפת חמץ

הרה"ג ר' אביה חזק שליט"א סיפר מעשה שהיה, לפני כשנתיים בחול המועד סוכות התשע"ו, בא רבנו ודרש בשכונת "רוממה" בעיר הקודש ירושלים, והיו כולם מתפעלים מבקיאותו העצומה. לאחר הדרשה בא אליו אחד וביקש ברכה עבור בנו, שכבר נשוי כשבע שנים ובנים לא היו לו. ובירכו הרב באריכות כדרכו בקודש, וכדברי משה מלאך האלקים, למועד הזה בחודש תשרי התשע"ו נולדה לבנו בת.

גם במהלך ימי השבעה, בין המנחמים הגיעו זוג חסידי עם עגלת תינוק, ואמרו לבני ביתו של הרב, שזה התינוק הוא מברכת הרב זצ"ל, לאחר שתרמו להוצאת כמה סטים של ספרי "אור החמה".

זה הכלל לרבות

עוד שני ספרים חשובים הדפיס הרב, ובהם אסף וליקט כללים רבים, ספר "שלושה גביעים" שנדפס בשנת התשנ"ד, וקיבל עליו רבנו הסכמות נלהבות מכל גדולי הדור. ובו אוסף כללים משלושה גאונים אשכנז: התוס' יו"ט, הרש"ש ומהר"ץ חיות זצ"ל. בהסכמתו לספר, כתב מרן ראש הישיבה: "...מאז ומתמיד נכספה נפשי לראות כללים, בדרכי החכמה והעיון סלולים, ישקיטו מריבות וישימו לאל קושיות המשכילים. בסוגיות חמורות בהיות דאביי ורבא דרך לעבור גאולים, וכמה פעמים מתלבטים ומתחבטים אברכי-חמד אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם לא ראו אור כעוללים, ובידיעת כלל מסוים מספר יד מלאכי ועין זוכר וכיו"ב נחה שקטה כל הארץ והדריך בנעלים...".

לאחר שהוציא ספר זה, פנה לשאול בעצתו של מרן ראש הישיבה שליט"א איזה ספר כדאי עתה לחבר? ענה לו מרן שליט"א: "אסוף את הכללים מתוך דברי רבותינו בעלי התוספות על כל התלמוד, וציין את כל המקומות בהם דברי התוספות סותרים דבריהם ממקום למקום". אלא שכאן העבודה היתה כפולה ומכופלת. וזאת יש לדעת כי כדי לערוך חיבור מקיף כזה, נדרש ללמוד בעיון את כל דברי התוספות בש"ס, ולהבין היטב את דבריהם, והיא מלאכה מופלאה שיש בה חכמה ובקיאות רבה. כמעט בכל ערך, רואים כי הדברים נכתבו בהצלבה עם דיבורי תוספות אחרים בש"ס, תוך כדי בקיאות עצומה קושיות ותירוצים.

אך רבנו יכול היה לה, ובשנת תשס"ז הוציא את הספר "כתר תורה" ובו 1873 כללים חשובים ויקרים על התלמוד מרבותינו הקדושים בעלי התוספות ברחבי הש"ס. והכל ערוך ומסודר בשפה ברורה

דרוש דרש משה

רבנו זיכה את הרבים בדרשותיו, שהיה מוסרם חנם אין כסף לכל מקום שיבקשוהו, וכל מי שהיה שומע את דרשותיו עם כל המקורות, היה משתגע!

ובהקשר לזה סיפר הרב צבי כהן הי"ו: יום אחד השתתפנו בשיעורו של מרן ראש הישיבה שליט"א, לפתע שאל מרן היכן מוזכר במשנה שמשענת הסוס על רגליו ומשענת החמור על ידיו? מיד ברגע כמימריה ענה רבנו: במסכת זבים פרק ד' משנה ז'. מרן נהנה ואמר לכולם: אשרי הישיבה שזכתה בעילוי כזה, שיודע ובקי בש"ס בצורה נפלאה (עלון פנינים גליון ע"ח).

כיוצא בזה סיפר הרב מישאל דברייב הי"ו, שפעם כתב ברכה למישהו בנוסח "אילן אילן במה אברכך וכו' שכל נטיעות שנוטעים ממך יהיו כמותך" (תענית דף ה' ע"ב). ושאל את רבנו האם יש מקור בש"ס שנוטעות כינוי לבנים? רבנו השיבו על אתר שכן איתא במסכת שבת דף קי"ח עמוד שני, על רבי יוסי "שנטע" חמשה ארזים בישראל...

והיה רבנו מכניס חשק לימוד והתמדה בלב בחורי הישיבה והאברכים, איך שאפשר לזכור וללמוד הכל. וכמה פעמים כשהיה מספר על דרשה שמסר באיזה מקום, היה ממליץ על עצמו בחן המיוחד לו "דרוש דרש משה...". ובעונותינו קויים בו סוף הפסוק "והנה שורף", וכמו שאמר מרן ראש הישיבה שליט"א בהספדו, שכנראה שלטה בו עין רעה בדרשותיו המיוחדות, מהשנה האחרונה שהחל לצאת לחו"ל לצורך איסוף כספים לאברכים, ובאמת שהרב ז"ל היה תמיד בכיסו סגולות נגד זה, עלי "רודא" וכיוצא, גם בספריו היה מדביק כל מיני

קמיעים ולחשים, ובכל זאת שלטא ביה עינא בישא.

עם כל גדולתו של רבנו, היה תמיד מתנהג בענוה גדולה עם כל אחד, גם עם הבחורים צעירי הצאן, שהיו נהנים לדבר עמו - רב גדול שכמותו ובכל זאת "בגובה העינים".

דבר זה היה מעודד מאוד את הבחורים, גם כאלה שנחשבו "חלשים", כשראו שרבנו מדבר עמם ומקשיב להם. ומטעם זה היה נותן להם שיכתבו בעצמם בפנקסו, שבו היה רגיל לכתוב מקורות, לעודדם ולכבדם.

לאחרונה סופר שנתגלה רבנו בחלום הלילה אל בתו, ואמר לה: "תדעי לך שדין שמים קשה מאוד, וב"ה יצאתי ממנו זכאי, ותפשוני על דבר אחד שקראתי פעם אחת תהלים ללא ברכות התורה, אך הסכימו להעביר לי על זה, היות שהייתי מעביר על מדותי".

סקיעת החמ"ה

ביום שבת קודש ג' באייר התשע"ז, עלתה נשמתו בסערה השמימה, לאחר כחצי שנה של יסורין שכרסמו את גופו כולו, דבקה נשמתו הטהורה לצור מחצבתה, תחת כסא הכבוד, ליהנות מזיו השכינה, והוא רק בן חמישים וחמש שנים, עודנו באבו קראו רבו, ואל משה אמר עלה אל ה'. אוי מה היה לנו!

עוד מיום חמישי ושישי השמועות עברו מפה לאוזן, שהמצב קשה מאוד, חלקם אמרו שהרב כבר הלך בדרך כל הארץ. בבית הכנסת הרשב"י בשיכון ו', שם מסר הרב את דרשתו בכל ליל שבת במשך שנים רבות, עוד קיוונו לטוב, והדרשן המחליף אמר דברי תורה לרפואת הרב, אך היתה הרגשה רעה במשך השבת, גם קפץ החשמל בשבת בבוקר, וכבו חלק מהאורות (בדיק אלו שמעל מקום מושבו), כאילו לרמוז משהו, עם

צאת השבת עברו הרמקולים וסבבו בשוק הסופדים, והודיעו את אשר יגורנו... ולוחות המודעות החלו להתכסות בדפים לבנים - אפוריים ואותיות גדולות, ובהם מתנוססות שמו של הרב... זכר צדיק וקדוש לברכה!

ביום ראשון נערכה הלוויתו הסוערת, בהשתתפות המון עם רב מזועזעים, שבאו לחלוק לו את כבודו האחרון. רבים מבוגרי הישיבה שזכרו הטוב עומד מול עיניהם, טרחו והגיעו מכל מקומות מושבותיהם, ועוד עמך בית ישראל שהיו דבוקים בו ובדרשותיו בארץ ובעולם, באו להיפרד מהרב האהוב והנערץ, שביקש בצוואתו להיקבר על יד ביתו וסמוך לישיבתו, בבית החיים פונבז' בני ברק. שם נטמן על יד קברו של רבו הגאון רבי משה הלוי זצ"ל, וכמו שהמליץ עליהם מרן שליט"א בהספדו "משה משה לא איפסיק טעמא בגוייהו", שניהם מקרה אחד להם, מגדולי גידוליה של הישיבה, חלו בחולי קשה, ולא סיפרו ולא גילו, ולפתע פתאום נחטפו לעולמם (ונדפס הספדו עליו בספר מגדולי ישראל חלק ג').

הגאון המשגיח רבי מיכאל סגרון שליט"א, ידיד נעוריו של רבנו, המליץ על כך את המאמר "ממשה ועד משה לא קם כמשה" - מימות הגאון רבי משה לוי זצ"ל עד פטירת הגאון רבי משה חורב זצ"ל - לא קם שקדן גדול כל כך כמשה.

אין ספק שמעתה תחסר בישיבה דמותו הגדולה של רבנו זיע"א שהדביקה את כולם באש להבת אהבת התורה, יחסר לנו מי שימחיש לנו כמה מתוקה התורה (וכמו שמתחיל הרבה מחידושי בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה ב"ש להמתיק"), יחסר לנו את דמותו של מי שהראה לנו מה היא שקידה בתורה. תהא מיתתו כפרה עלינו ותנצב"ה. אמן.

שיר לזכר הגר"מ חורב זצ"ל מאת הרב מאיר גבאי שליט"א

מולל באצבעותיו, והמקורות כבר בשפתיו.
קולע לשערה ולא יחטיא, ופנקסיו ביד איש עיטי.
לילה כיום יאיר כחשכה כאורה, ולו קשור 'כתר תורה'.
שופע כנהר דונאי, ותלמודו 'תורה מסיני'.
'ואושר בארץ' היה מברך, ושם עצמו כאברך,
דעתו מעורבת עם הבריות, ובודק מבחנים בכמויות.
פניו כאור החמה, בספריו תחזה 'קרן אור' ונחמה.

כוחה של נגיעה

עובדיה חן

הביתה ובישר לי שהוא עומד להינשא בקרוב. בתחילה לא חשדתי במאומה. התרגשנו עמו יחד. אבל כעבור שעה קלה הפכה ההתרגשות לשאט נפש. התברר כי המדוברת אינה יהודיה..."

"הרב מבין?" קולו של העשיר היה רועד, "משמעות הדבר שכל נכדיי יהיו גויים למהדרין, והם ירשו בעל כורחי את הרכוש הרב שאספתי ביגיע כפיי... אנא אשא את פניי אל הוריי המנוחים. בן יחיד שכורת את השושלת שלנו, שנמשכת כמו כל עם ישראל, עד אברהם אבינו...". דמעות זלגו מעיניו של האיש אשר ראה את עולמו הרוחני והגשמי נשטט תחת רגליו.

נחלץ הרב חושים ונכנס מיד לעובי הקורה "מה עשיתם עד עכשיו? האם שלחת אנשים לדבר אתו?" שאל.

"את כל מי שרק יכול הייתי לערב, עירבתי" שיתף העשיר את הרב ביאושו "הרבה דיברו עמו, אך הוא בשלו. הענין אבוד..."

באחד מביקוריו של הגאון רבי מרדכי אליהו זצ"ל בארצות הברית, ביקר בבית עשיר אחד מראשי הקהילה, אשר היה תורם הרבה מכספו למען הציבור. במהלך הפגישה, חש הרב כי פניו של העשיר נפולות ודבר-מה מעיק על לבו. ניסה הרב להתעניין בעדינות לפשר צרתו של האיש, מתוך רצון לסייע לו.

"זה משהו אישי" ניסה העשיר להתחמק "בושה גדולה לי לספר לרב". רבי מרדכי לא הניח לו. לבו האבהי הגדול לא יכול היה להרשות לעצמו לא לסייע ליהודי שמציק לו דבר מה עד מאוד. ניסה שוב להתעניין, אך הגביר פכר את ידיו והפטיר חלושות: "למה שאכאיב לרב לחנם! כבודו לא יוכל לעזור לי!". "בכל זאת" - הפציר הרב - "דאגה בלב איש ישיחנה, ספר נא לי וירווח לך..."

"בן יחיד יש לי", סיפר העשיר והכאב ניכר בקולו, "בחור מוצלח וכישרוני. שלחתי ללמוד מקצוע באוניברסיטה בעלת שם עולמי. הוא עשה חיל בלימודיו וקיבל תעודות הצטיינות ותארים נכבדים. אני ואשתי רוינו ממנו נחת. התגאינו בו... עד לפני שבועיים. הוא הגיע

"איני יודע איך אוכל לגמול לך! מה אתן לך?"

"מאומה" חייך הרב את חיוכו הידוע.

"לא בא בחשבון" התקומם האיש "לא אהיה כפוי טובה". ניגש אל חדר עבודתו ושב עם פנקס המחאות. מול עיני בני משפחתו כתב המחאה על סך מיליון דולר. "בשביל הילדים שלך כבוד הרב", אמר, "כדי שתוכל לחתן אותם ואת צאצאיהם בשמחה כמו שאני אחתן את הבן שלי בשמחה".

"לא ולא" ביטל הרב בנועם "יש לי כל מה שאני צריך. אני מקבל משכורת מסודרת ודי לי בה".

העשיר המשיך להפציר ברב שיזאיל לקחת את השי הקטן שהוא חפץ לתת לו בתמורה לחסד הגדול שעשה עמו, אך הרב סירב. "אולי ייקח כבודו את הכסף וימסור אותו לשיבה בירושלים. איזו ישיבה שהרב ימצא לנכון" ניסה בדרך אחרת.

"קח נא אתה את הכסף" עמד הרב בסירובו "ותתן אותו אתה לשיבה, איזו שתבחר".

הרב בירך את העשיר ארוכות, לבריאות הגוף ושמחת חיים, ובעיקר לנחת יהודית מצאצאיו שיבואו, ונפרד ממנו לשלום.

מזכירו של הרב, הרב שמואל זעפרני שליט"א שהיה נוכח שם, סיפר לימים כי בלבו קיווה שבסופו של דבר יאות הרב לקחת את התרומה הנדיבה והעצומה. מילא שהרב אינו רוצה ליהנות מהממון עבור עצמו, מובן. אבל כל כך הרבה ישיבות יש בארץ הקודש שזקוקות לכל דולר. כל כך הרבה דברים טובים ניתן לעשות בכסף הזה. אולם כאמור תקוותו נכזבה.

אחרי שיצאו את בית העשיר, הרשה הרב זעפרני לעצמו לשאול את שהעיק: "מדוע סירב הרב ליטול את ההמחאה עבור מטרות של צדקה בארץ ישראל...".

בתגובה, אמר לו הרב: "הרי הוכחתי את אותו בחור. דיברתי על לבו שלא יבולל את עצמו ואת דורותיו אחריו עם גויי הארצות, וביקשתי מבורא כל העולמים שיהיו דבריי מתקבלים על לבו שנראה היה בתחילה כלב ערל. אם אקבל טובת הנאה כלשהיא, אפילו רק את הסמכות למי להעביר כסף, כבר תוכחתי לא תהיה טהורה דיה, ומי יודע אם תמשיך לשבת בעומק לבו של אותו בחור שנסיון כה קשה עמד בפניו.

והנה תוך כדי שיחתם הכאובה, כאילו להכעיס, נכנס הבן עם הנכריה לבית, אמר שלום רפוי וסר עמה לחדר. אנחה כבדה נפלטה מפיו של האב המדוכדך.

"תאמר לבן שלך שאני חפץ לשוחח עמו" ביקש הרב.

שוב פלט האב אנחה כבידה. "אין לכך סיכוי... למה שאכשילו בלעג כלפי כבוד תורתו. כמה דברי רבנים כבר השמענו לו..."

הגאון האורח היה נחרץ. "אבקשך לקרוא לו אליי לשיחה. הבטיחו לו בשמי שלא אעכב אותו, שלא ברצונו, יותר מחמש דקות..."

קם העשיר ופנה לחדרו של בנו. לשמע בקשתו, הגיב הבן בקול גדול ובעצבנות יתר: "נמאס לי אבא מכל הרבנים המטיפים שאתה מביא לי, אתה יודע שאין על מה לדבר, כבר שלחת אלי את כל הרבנים של הקהילה ולא שכנעו אותי, מה יוסיף לך עוד רב אחד?"

"חמש דקות בלבד" התחנן האב. יותר משהאמין שישפיע הרב על בנו, בוש היה לשוב אל הרב עם תשובה ממאנת... "אתה לא מוכרח להקשיב לו באמת, רק לשבת מולו, אם אתה מסרב ליהודי רם מעלה כזה שמתארח אצלי, אתה מבזה אותי. די בבזיון ההוא של חתונה נכרית..."

הבן נכנע. "חמש דקות, כן?". "כן" השיב האב "חמש דקות, ולא אשלח לך עוד שום רב!". פנה הבן לנכרית, אמר שישבו בעוד חמש דקות, ונכנס למשרד של אביו לדבר עם הרב ביחידות.

מחוץ לחדר עמדו ההורים. שותקים. נרגשים מכדי לשוחח. חמש דקות כבר חלפו מזמן. גם עשר דקות כבר אזלו מן השעות המתקתק. והשיחה נמשכת. רק לאחר עשרים דקות, יצא הבן מהחדר, ופניו נראו פתאום רכות יותר.

הבלתי יאומן קרה. לבו התהפך לטובה. הוא ניגש אל אביו ונישק את ידיו בחום, תוך שהוא מבטיח לו כי הוא עוזב את הבת-נכר.

האב הנדהם לא ידע את נפשו מרוב אושר וגיל. הוא חיבק את בנו ארוכות, ובכי של שמחה שטף את פניו. לאחר מכן, פנה הבן אל חדרו ואמר לגויה שלא מתאים להם כעת להיפגש, ובהמשך ידבר איתה בצורה ברורה יותר.

העשיר לא ידע את נפשו מרוב הודיה. "הצלת את חיינו ואת הדורות שלנו, כבוד הרב!", פנה אל הרב בהערצה,

חינוך ילדים

מאמר שלישי בסדרה

הרב יורם חדאד שליט"א

כל אדם מעוניין בעצמאות. זו נטייה טבעית. וכי מי רוצה שיגבילו אותו? וכבר אמרו חז"ל: עבדא בהפקירא ניחא ליה (גיטין ג.). אמנם אצל הילד הקטן בקשת העצמאות אינה כל כך חזקה היות והוא מאוד תלוי בנו, הן מבחינה רגשית בכל התופעות והלבטים שהחיים והמציאות מזמנים לילד, [כגון מריבות עם חברים, הכרת דמויות חדשות, בעלי חיים וכדו'] והן מבחינה פיזית [אוכל, הלבושה, וכו']. וכיון שהוא מאוד תלוי בהורים, הדרישה לעצמאות היא קטנה, משא"כ בנער המתבגר שאינו תלוי כ"כ בהוריו ומרגיש את עצמו שיכול להסתדר לבד, ובנוסף שגם שכלו מתפתח והוא שומע דעות נוספות מלבד מה ששמע מהוריו, כל זה מעודד את הנער לדרוש עצמאות.

השאלה היא מהם דרכי הפעולה עם הנער במצבים אלו?

ננסה לפרט אם כי באופן מתומצת דרכי פעולה עם הנער.

סינון נכון:

ידוע ומפורסם המשל אודות חולה שניגש לרופא והתלונן שהוא סובל מכאבים חזקים בגופו. הרופא בדק אותו ונתן לו מרשם לכדורים פעמיים ביום. והנה כעבור יומיים שוב מופיע החולה אך הפעם על אלונקה, הרופא נחרד: מה קרה? ואז החולה אמר שהכדורים לא הועילו, ואדרבה הם גרמו לו לחוסר יכולת ללכת! הרופא שתמה מאוד איך

לדוגמא: הנער איחר לבוא הביתה ואנחנו דאגנו, ובפרט שרוחות רעות נושבות בחוץ, ואין זאת הפעם הראשונה שהוא מאחר וברצוננו להוכיחו על כך. אם נגזים במינון, דהיינו שנכביר במלים בצורה מוגזמת, עלול הנער למאוס בכך!

ומעשה בבת שברחה מביתה, ולאחר דין ודברים הבת הסכימה שאחווה את דעתי ואתוון בינה לבין ההורים. הבת הגיעה, ודברנו יחד עם ההורים, כששאלתי את הבת מה מציק לה, היא ענתה: אני מסכימה שהוריי דואגים לי וחוששים שאני אתחבר לבנות לא מתאימות, אבל על כל טעות הם נותנים לי דרשה ארוכה וזה כבר נמאס לי! כמה אפשר לשמוע פעמים כה רבות דרשות כ"כ ארוכות?!

יתכן, הרי ברור לו שהכדורים מתאימים לאותה מחלה, שאל את החולה: "האם לקחת את הכדורים או שמא הזנחת ולא שתיית אותם?" החולה אמר ברוב כעסו: "אני לא הזנחתי! אדרבה, לקחתי את כל הכדורים בבת אחת!" ספק הרופא את ידיו ואמר: "אכן נודע הדבר! אני אמרתי פעמיים ביום, ואתה בלעת הרבה בבת אחת! אמנם הכדורים טובים, אך אם המינון לא מתאים זה לא יועיל ואף יזיק, וזה מה שקרה לך. אתה בלעת יותר מהמינון וזה פגע בך!"

ולענייננו עלינו לדעת שבכל פעולה חינוכית שאנחנו רוצים להשפיע בה על הנער, יש להקפיד על מינון נכון.

הפוכה. וכבר אמר שלמה המלך החכם מכל אדם: "דבש מצאת אכול דיך פן תשבע והקאותו". (מקור).

עיתוי מתאים:

דבר בעתו מה טוב! יש להקפיד על זמן מתאים.

הנה הנער נמצא סרוח במיטתו וכמה שאנחנו מנסים להעירו - ללא הצלחה. זה מרגיז אותנו מאד, ובפרט שאמש הוא לא שעה לבקשתנו לישון מוקדם, כאן מתעורר הרצון להוכיח אותו: "ראית? אמרתי לך לישון מוקדם ואתה ישנת מאוחר" וכו'.

אמנם אמת ונכון מה שאנחנו אומרים, אך דא עקא שאין זה העיתוי המתאים. כעת הנער נתון לתאוות השינה, והוא לא בדיוק מקשיב או מקבל את התוכחה. אולי זה ירגיז אותו, אך אין זה הפתרון אם אנחנו רוצים שהוא יקשיב ויבין. ולכן עלינו למצוא זמן יותר מתאים שהוא עירני ולא נתון בלחץ לדברים אחרים.

כמו כן כאשר הוא נמצא ליד אחיו או חבריו אין זה נכון להוכיח, זה יותר מעליב מאשר מוכיח, התוצאה עלולה להיות מרמור, יאוש, חוצפה וכדו', אך המטרה לא תושג.

אחת הבעיות השכיחות אצל המתבגרים שהם מנסים להשתלט על אחיהם הקטנים בלי הגינות, וההורים רואים זאת וכמובן שמעירים, אך דא עקא הילד מקשה את ערפו ועונה ומצדיק את עצמו אפי' בדברים שרחוקים מאוד מן ההיגיון, ובמקום להודות על האמת עדיין הוא מחזיק בדעתו, וזה מרגיז מאוד את ההורים. אחת הסיבות העיקריות היא שההערות לנער באות בפרהסיא ליד אחיו הקטן או ליד כל המשפחה, וממילא הוא לא רוצה להישאר "חייב", והוא משיב מלחמה ונוצר מעגל קסמים.

לכן יחכימו ההורים אם יוכיחו בעיתוי מתאים כאשר הנער נמצא אתנו לא בנוכחות האחים והמשפחה, או ניקח אותו לחדר בצורה מכובדת ושם נדבר אותו, ואז יקל עליו להודות ולשנות את דרכו. אמנם הטוב ביותר זה להמתין זמן מה כדי שהרוחות יירגעו, ואז לדבר עם הנער ביחידות וכנ"ל.

ולאחר התוכחה הארוכה הם עוד דורשים ממני שאחייך, בטענה שאינם רוצים בביתם בת שאינה מחייכת. עד כאן המעשה.

אמנם אי אפשר למדוד בצורה מדויקת את מינון התוכחה, אולם אפשר לתת את הדעת ולא להגזים, ומאידך לא לדבר ב"קודים", אלא דברים ברורים שייראה לנו שאכן הוא הבין אותנו, ודי בזה.

כמו כן יש להקפיד על רווח זמן מתאים בין תוכחה לתוכחה מהסיבה הנ"ל שהנער לא יבעט. נוסף לכך יש חשש שהנער יתרגל להערות וישתכנע שהוא נער בעייתי, וזה ישפיע עליו לרעה. הוא עלול "להתאים" את עצמו לדמות שהוא רואה את עצמו, והתוכחה תהיה חלק מרכזי בחייו. פשוט הוא יחשוב שהוא טעון תוכחה בצורה תדירה, וממילא לא אכפת לו להתנהג לפי המציאות הזאת. או אפשרות נוספת שתוכחה לא תשפיע עליו מאומה, כיון שכבר לבו גס בתוכחה. זה לא מזיז לו מאומה, הוא כבר רגיל לכל ביקורת.

כך העניין גם אם רוצים לעודד. אע"פ שהעידוד נוח למעודד ולמי שמעודדים אותו, מ"מ אם מגזימים, הנער עלול לזלזל בזה או למאוס בזה.

לדוגמא: נער שהצליח במבחן, אם נעודד אותו ונחמיא לו בצורה מוגזמת ותדירה מאוד, הוא יכול לראות זאת כעלבון: "מה אני ילד קטן שצריכים כל כך להחמיא לי"?

זכורני שפעם באו אלי זוג הורים לייעוץ אודות בנם שיש לו בעיות רבות בבית ובביה"ס. באחת הפגישות ששאלתי את הילד מה דעתו על הרב, הוא אמר "הרב מגזים יותר מדי. כל פעם הוא אומר לי "אתה הכי טוב" וכו'. אני רוצה שהרב יפסיק להגזים במחמאות. זה מפריע לי". מרוח הדברים היה נראה שהפריעו לילד המחמאות שהיו נשמעות רחוקות מהמציאות או כאלו שמעורות גיחוך ומבוכה.

אמנם זה לא נורא אם נוסיף מחמאות, אך לא להגזים. מטרת העידוד להגביר את המוטיבציה לבצע את מה שאנחנו רוצים, ואלו הגזמה בעידוד עלולה להשיג תוצאה

מבצע לבוגרי הישיבה המצטרפים למנוי עכשיו

שלשה חודשים ראשונים -10 ש"ח בלבד!

חברי מדי חודש, עמלים יום וליל, כדי להביא אליכם המון תוכן איכותי, חינוכי, ומלא עניין. כעת אנו מגדילים את מעגל המנויים כדי שנוכל להוסיף עוד ועוד, תכנים אהובים, לכם ולמשפחתכם, עזרו לנו בכך,

כל מנוי מצרף מנוי אחד ומכפילים את קהילת מנויי מדי חודש

מצב איכותי (להמנות אחריו על ירחון, אפי חודש) (גם אפשר אצט"ל).
יש לו צרכי יציג.

גליזנו של מרן
מזרנו ורבונו
שליט"א

יש חוברת בשם "מידי חודש", שמופיעה מידי חודש, ומשקיעים בה עבודה רבה, והעורך טורח בה בכל כחו. החוברת האחרונה מדברת על הרב משה חורב זצ"ל, והיא מתוקה מדבש, ויש בה עבודה רבה. כל מי שרוצה להימנות עליה, יכול להביא רשימה וכתובת שלו, וישלחו לו מידי חודש בחודשו בלי נדר

(מרן בשיעורו השבועי מוצ"ש במדבר ע"ז)

מדי חודש

להצטרפות מנויים חייגו עוד עכשיו < 050-4160270 | 058-3218900

משחקים

משל ונמשל

סיפור

קומיקס

חידות

הזמר. יעדני.

הגדול הצפוי לו אם יצא מן העירה היהודית אל העולם הגדול.

יום בהיר אחד ארז משה'לה את חפציו והודיע לאמו על החלטתו. האם השבורה והנדממת פרצה בכי מר, אך הנער היה איתן בהחלטתו. "אל תביש את אבא עליו-השלום", הדהדה זעקת האם אחרי הבן המתרחק.

הנער הגיע אל העיר הגדולה. בתוך זמן קצר ביותר התפרסם שמו בקרב חוגי המוסיקה בעיר, והנער הזר היה לכוכב. מכל קצות העיר נהרו אנשים רבים כדי לחזות בנער, בעל קול הכנור, שהופעתו הרעישה את העיר.

אך מאחורי הפאר, נשאר משה'לה יהודי מיסר. מצפוננו לא נתן לו מנוח. כלילות היה מופיע בחלומותיו האב הדואב, ומפיל את תחנוניו לפניו שישבו מדרכו הנלוזה.

היה זה ערב אחד. אולם האופרה היה מלא וגדוש מעריצים משלהבים. התזמרת פצחה בנעימה, והכל צפו לזמר שיעלה על הבימה ויצטרף אליה בשירתו.

משה'לה עמד על הבימה שחוח קמעה. ראשו היה משפל ועיניו הביטו נכחן. גם בקבוק המשקה החרירי שנטל באותו יום כדי לסלק את יסורי מצפוננו לא הועיל.

מחשבותיו נשאווה הרחק. אל ימי למודיו ב'חדר'. אל החזרות אצל חן העירה. והנה הוא רואה את עצמו אצל הרבי הקדוש. החזן מזמינו לגשת ולשיר 'כבקרת', אך הוא חומד לצון ושר דוקא 'הבן יקיר'. והרבי מבקשו לשיר בשנית ובשלישית את הנגון...

בעודו שקוע בשרטפיו סמון לו המנצח לפצח בשירתו. הכל התבלבל במוחו. הוא שכח היכן הוא נמצא; נדמה היה לו שהוא עומד מול הרבי. מבלי משים פצח בשירה אדירה: "הבן יקיר לי אפרים".

הקהל נדהם. התזמרת פסקה מנגינתה. לא חלפו רגעים ספורים וקריאות לעג נזעמות החלו להשמע. אך משה'לה לא ראה ולא שמע מאומה. קולו הסתלסל: "רחם ארחמנו נאום ה'".

המנצח קרב אליו סמוק-פנים ונהם באזנו: "ברח מכאן, אם חייך יקרים לך". בצעדים כושלים שרך הבחור את רגליו מן הבימה והסתלק מבעד לדלת האחורית.

כל עוד רוחו בו ברח מעיר החטאים. ימים וכלילות הלך, ובעודו בורח, ברח גם מדרך השקר והזיוף וממעשיו הרעים שבהם שקע במשך שנים רבות.

היה זה בעת הסעודה השלישית בבית-מדרשו של הצדיק ר' דוד'ל. אל בית-המדרש נכנס צעיר, בגדיו קרועים וגלויים אך פניו זכות ושלוות. היה זה משה'לה בעל התשובה.

בעל-תפלה היה ר' יענקל וגם חסיד בכל נימי נפשו - חסיד טאלנא. תפלתו עשויה היתה להפשיר מקרירותו גם לב-אבן. הוא נחן בקול ערב ועמק, ובעקר ברגש שהרעיד את הלבבות.

במיוחד מפליא היה בתפלתו אצל הצדיק רבי דוד'ל, אליו היה נוסע מדי שנה לימים הנוראים. שם, בדבקות עצומה וכלב לוחט, היתה משתפכת תפלתו וגורמת נחת-רוח עלאית לרבו.

צעיר לימים היה ר' יענקל כאשר חלה בדלקת-ראות קשה. המחלה התישה את כוחותיו, אך כשקברו הימים הנוראים נסה בכל זאת להכין את עצמו לקראת תפלתו אצל הרבי. יושב היה ומסלסל בקול שבור "הבן יקיר לי אפרים".

אך באותה שנה כבר לא הגיע אל הרבי. ימים מספר לפני ראש-השנה נפטר והניח בן קטן, משה'לה שמו. הכל כנראה "בעל קול הכנור". כילד פעוט היה יושב ומאזין למנגינותיו של אביו וקולט אותן בדיוקנות מפליאה.

שוכב לא קטן היה הילד. מלא מרץ ורוח-נעורים. המבגרים לא פסקו מליסר את היתום הקטן בדברי תוכחה, אך הדבר לא מנע ממנו לעשות מדי פעם מעשי קונדס שונים ומשונים.

מאמצו העקרי היה חזן העירה. למרות משובותיו ותעלוליו, לא היה החזן יכל לותר על קולו המפלא של הילד הצעיר, וצרכו למקהלתו.

בפרוס הימים הנוראים, כשנסעו החזן ומקהלתו לטאלנא, נסע עמם גם משה'לה. תפקיד הסולן יעד לו, כדבר המוכן מאליו.

במקדם לפני הרבי, נרגשים ויראים, סמון החזן למשה'לה לפצח בנגון החדש שהלחן במיוחד לימים הנוראים - "כבקרת רועה עדרו". משה'לה פסע בטוחות, נעמד ופתח ב... "הבן יקיר לי אפרים".

החזן נדהם. נסה להזכיר לילד כי הקטע הוא "כבקרת" אך משה'לה לכסן אליו מבט מתמם, עצם את עיניו והמשיך בשירת "הבן יקיר", אותו נגון שהלחין אביו בימיו האחרונים.

החזן רתח מזעם, אך כאשר סים משה'לה לשיר, פנה אליו הרבי ובקשו לחזר על הנגון. עצם הרבי את עיניו והאזין בדבקות עצומה לשירת הילד. כשסיים, בקשו לחזר על הנגון בשלישית.

עיניו של הרבי היו רטבות מדמעות. הוא הביט במשה'לה במבט חודר ואמר: "יהי רצון שבזכות נגינתך השמימית, יצאו מפיך אך ורק נגוני קדש ושלא תלכד בפח-יוקשים".

חלפו הימים. ברחוב היהודי השתוללה מלחמת תרבות - אנשי ההשכלה מזה ויראי-ה' מזה. המשכילים שמו עינם בנער הפקח ובעל הקול המפלא. הם פרושו לפניו את הטוב

המשך מחודש שעבר

המשך יבוא אי"ה

עשה לך רב משל ונמשל

משל:

לחוטב עצים שהתקבל לעבודה בחברת קק"ל לכריתת עצים. המשכורת הטובה ותנאי העבודה עשו את שלהם, ומיודענו החליט למלא היטב את תפקידו. כבר ביום הראשון התייצב בפני מנהל העבודה, קיבל מסור והוקצה לו שטח ביער לבחינת התפוקה והקצב של עבודתו.

הוא לא היה איש עצל ומבלי לחכות למפגשי חברה יצא אל היער לכרות את עצים בהתלהבות. לא היה קץ לשמחתו שהרי ביום אחד בלבד הוא הצליח לנסר 18 עצים. זו כמות יומית טובה ביותר שנראתה עד כה בחברה. מנהל העבודה לא יכל לעצור את התלהבותו לנוכח העובד החדש ואיחל לו הצלחה בהמשך הדרך...

מעודד מדבריו של המנהל, החליט הוא שעל מנת לשפר את תפוקתו נדרשת לו שינה ארוכה ולכן הלך לישון מוקדם מהרגיל.

הבוקר הפציע והוא קם לפני חבריו והיה הראשון ביער. הוא לא ביזבז זמן ובסופו של יום למרות כל מאמציו הוא לא הצליח לנסר יותר מ- 15 עצים...

"אולי אני עייף" - חשב לעצמו והפעם החליט לישון עם שקיעת השמש - אמר ועשה! ניצבו הוא ומסורו ביער עם זריחת החמה כשהוא נחוש לשבור את אף את השיא שהוא בעצמו קבע - 18 העצים...

אך באותו היום הוא לא הגיע אפילו למחצית מהכמות 8 עצים היו כל עמלו. זו לא הייתה בעיה חד פעמית... אלא שהתסכול גבר מיום ליום. חבריו הצליחו לנסר בכל יום כמות של 10-12 עצים ביום בעוד הוא לא משיג תוצאות... ובפרט כשלמחרת ניסר רק שבעה, אחר כך ירד לחמישה, המצב התדרדר שבסוף השבוע הוא ניסה כל אחר הצהריים לכרות את העץ השלישי ובקושי הצליח... עצוב ומדוכדך ממה שיגידו חבריו ומנהל העבודה, הגיע האיש לקבל את משכורתו. הוא פנה אל מנהלו ושח לו את אשר על ליבו...

מנהל העבודה שלו, הקשיב, הנהן בראשו ושאל: "מתי השחזת לאחרונה את המסור שלך?"

נדהם האיש מהשאלה ותהה: "להשחזי? מאיפה היה לי בכלל זמן להשחזי? ביקשת לנסר עצים?!"...

כן הוא הנמשל:

אדם בתחילת דרכו חושב שאין הוא זקוק להכוונה שהרי טוב הוא בהרבה מחבריו, תפוקתו והספק לימודו עולים עליהם בעשרת מונים...

אך אט אט מתברר שאלו המכוונים ע"י רב - מורה הוראה, היודע לאבחן את הקשיים בזמן אמת ולתת מענה, דווקא אלו התקדמו מהר יותר...

אתהודה בא?

כסף או צדקה

יום אחד המלך שאל אותך שאלה כדי לבחון את נאמנותך לכתו: "אם הייתי מציע לך כסף או צדק, מה היית בוחר?"

התשובה שענית הייתה "כסף", והיא הפתיעה והרגיזה את המלך.

"אם היית בתפקיד נחות יותר הייתי דואג שיוציאו אותך להורג", אמר המלך, "התשובה שסיפקת לי מראה שאין לך כבוד לכתו ולכס המלכות, ושהכסף מעניין אותך יותר מאשר הצדק והיושר שלי".

כיצד תוכל להסביר את בחירתך בדרך שתספק את המלך?

בקבוק יין מורעל

המלך הזמין 1,000 בני אצולה לארמון לחגיגות יום ההולדת שלו. כל אורח הביא איתו בקבוק יין כמתנה למשתה שמתקיים בערב, כלומר המלך קיבל 1,000 בקבוקי יין. כל בקבוק חתום על ידי האורח שהביא אותו.

בשעות הצהריים גילית שאחד האורחים מנסה להרעיל את המלך בעזרת היין, אך אינך יודע מי הוא. החלטת לספר זאת למלך והוא התחיל לדאוג, אך היה בראשו פתרון.

יש ברשותו 10 משרתים בלבד שעליהם הוא יכול לוותר מבלי להניד עפעף, ולא אכפת לו אם הם ימותו או יחיו. לכן החליט להשתמש בהם כדי לגלות איזה בקבוק מורעל ומי מנסה לחסל אותו.

אם המלך ייתן לכל משרת לשתות מבקבוקי היין, במקרה שאחד מהם יהיה המורעל המשרת ששתה ממנו ימות כמה דקות לפני תחילת המשתה.

זה אומר שיש למלך הזדמנות אחת בלבד לגלות איזה יין הוא המורעל, ועליו לעשות זאת במהרה.

המלך יכול לתת לכל משרת לטעום כמה בקבוקים שירצה, והוא לא חייב להכריח את כל העשרה לשתות. כאמור, כל משרת שישתה יין מורעל ימות רגע לפני המשתה.

כיצד המלך יגלה איזה בקבוק הוא המורעל?

פתרון חידות חודש אלול:

שני ספרים בעיירה: משום שיש רק שני ספרים בכל העיירה, הם אלה שמספרים אחד את השני. הספר שבצד המערבי של העיירה הוא בעל השיער המטופח, זה אומר שהספר שבצד המזרחי של העיירה הוא כנראה הטוב מבין השניים. המספרה שלו מלוכלכת ומטונפת משום שאין לו זמן לנקות אותה, שכן הוא העסוק ביותר מבין השניים כי לו יש הכי הרבה לקוחות. לכן האדם בחר במספרה המטונפת של הספר המצובר.

המשרת החסר: כשהמשרת הראשון נכנס לחדר המלכות, על המלך לכתוב את מספרו. עבור כל משרת אחר שנכנס לאחר מכן, המלך צריך לחשב את סכום המספר שכתב יחד עם מספר המשרת שעומד מולו, ואז לרשום את הסכום על פיסת הנייר.

ברגע שהמשרת האחרון יתייצב מול המלך, המספר שעל פיסת הנייר צריך סכום מספרם של המשרתים פחות מספר המשרת החסר.

מאחר שסכום המספרים שבין 100-1 הוא 5,050, על המלך לחסר את המספר הזה מהמספר שרשום לו בפיסת הנייר, שכן זה המספר שחסר כדי להגיע לסכום של 5,050.

יצירת קישוטים לסוכה

1

קחו חוטי צמר צבעוניים

3

תלו את הבלונים לייבוש

5

זהו הכדורים מוכנים

2

מרחו דבק על החוטים ולפפו סביב הבלון

4

לאחר שהתייבש פוצצו את הבלונים

תפזורת לסוכות

הוראות: מצאו את המילים המופיעות ברשימה למטה בתפזורת הבאה.

ש	ד	ג	ק	ל	פ	ח	צ	מ	ת	ר	צ	ע	י	נ	י	מ	ש	ד	ב	א	ק	ק	ע	
ס	ט	ס	ו	כ	ל	מ	צ	ה	פ	ה	ס	ז	כ	ק	א	ת	ר	ו	ס	ר	ס	פ	י	
י	ו	ר	א	א	ו	ש	פ	י	ז	י	נ	י	ק	ח	מ	ה	ר	ע	ו	ב	ר	ת	ו	
ו	ט	כ	פ	ו	ת	ת	מ	ר	א	ה	ס	ל	ו	ל	נ	פ	ש	א	כ	ע	י	ה	מ	
מ	נ	מ	ת	ל	ח	י	ש	ל	ו	מ	י	ת	ב	ו	ה	ט	ת	ה	ה	ה	ש	ק	ט	
ט	ס	כ	ח	י	כ	פ	ו	ת	ת	מ	ר	י	מ	נ	כ	י	ו	ג	ש	מ	ד	ו	ו	
ו	ז	ס	ז	ב	י	ה	נ	ה	ד	ר	ת	י	ר	ו	ט	א	ש	ר	י	ל	י	ע	ר	ב
ב	כ	א	ר	ב	ו	ס	מ	י	ע	נ	ת	צ	ל	ח	י	מ	ע	ה	נ	נ	ט	י	ל	
ל	ט	א	פ	ל	ש	ח	ו	מ	ר	ל	ח	א	כ	ג	ב	ס	ס	ד	ו	י	ת	ו	נ	
נ	ר	ק	ב	צ	ע	ל	י	כ	ב	צ	ל	ח	נ	ב	י	מ	פ	נ	ש	מ	ס	ת	ו	
ו	ב	נ	י	ר	נ	ט	ו	ל	ה	ו	ש	ע	נ	א	צ	ר	ל	ח	מ	ל	ב	ר	ח	
ח	ה	ס	ה	ט	ח	א	ל	י	ח	ע	נ	א	ר	ג	ד	ל	נ	צ	מ	ח	ס	נ	א	ג
ג	צ	ה	נ	ס	ר	פ	כ	ר	ח	ט	ה	ח	כ	ג	ה	י	ב	ט	ה	ו	ו	ו	ש	
ש	ה	ד	ס	ג	ב	ה	ב	ס	ג	ע	י	ד	ל	ו	נ	ק	ת	ב	ו	כ	ב	מ	מ	
מ	כ	ג	ע	י	ה	ל	ח	צ	ה	מ	נ	ו	ר	ר	ס	ח	כ	ה	צ	ה	ת	ה	ח	
ח	ו	פ	א	ר	ק	ט	ס	ב	א	ה	נ	י	כ	ת	ח	מ	ל	ט	ה	ש	י	כ	י	
י	ס	א	ו	ש	פ	י	צ	נ	ס	ו	כ	ת	י	א	י	ה	ל	ו	ל	ל	מ	ו	ל	
ל	ל	ח	י	ת	ע	צ	י	ט	י	פ	ט	י	ש	מ	ס	ר	ע	ק	ה	י	ו	ס	ד	
ד	מ	ת	ל	מ	ר	ח	ל	א	פ	פ	ע	מ	ב	ז	ע	ס	ו	כ	ח	ה	ל	ה	י	
י	י	ה	ד	ע	ר	ב	ס	ש	מ	כ	ני	ע	צ	ר	ק	ח	ב	ק	ל	מ	ש	נ	מ	
מ	נ	ת	צ	ל	פ	ו	ט	ר	ק	כ	ב	ס	ו	כ	ה	ש	ל	נ	ה	ק	ט	ו	נ	
נ	י	ב	י	נ	ה	ק	י	צ	ל	ס	ת	י	ו	ח	ו	ד	ש	ת	ש	ר	י	ב	ג	
ג	מ	ל	י	ו	מ	ט	ו	ב	ל	נ	ו	ח	ג	ש	מ	ח	י	ל	ת	ב	ד	ת	י	
י	ה	ק	י	ה	ק	פ	ו	ת	ב	י	נ	ה	ק	י	צ	ל	ס	ת	י	י	ח	י	א	
ל	ע	א	ר	ב	ר	מ	י	נ	י	מ	ל	ס	ג	ס	כ	ב	ה	ד	מ	מ	ו	מ	ר	
ה	ב	ש	ל	ו	ב	ח	ג	ה	א	ס	י	צ	נ	ש	מ	ל	צ	ר	ו	ת	ל	ו	ב	
נ	ר	ב	ס	ל	י	ל	ו	ל	י	י	נ	י	ח	ל	נ	פ	ו	ר	י	ל	ע	ה	ל	ב
א	ר	ב	ע	ה	מ	י	נ	י	מ	ל	ס	ו	כ	ה	ש	ל	י	ה	מ	ק	ר	ש	ג	

רשימת מילים:

לולב, סוכתי הסוכה נהדרת ירוקה, ערבה, בין הקיץ לסתיו חודש תשרי, אתרוג, שלומית בונה סטכה מוארת וירוקה, סכך, חג האסיף, הקפות, אושפיזין, פטיש מסמר ניקח מהר, הדס, יום טוב חנו חג שמח ילדים נגילה נא, בסוכה שלנו אורה וצהלה, ארבעה מינים לסוכה שלי הם קרבים, כפות תמרים, שמיני עצרת, הושענא רבה

מיים שחורים ואף לא כוכב אחד. ירח זעיר של תחילת חודש מבצבץ לו מבעד לעננים.

הכביסה הרטובה מנסה לקרר את מחשבותיה ללא הועיל. היא כבר למדה שאין טעם להילחם בהם, ברגשות הללו שהורסים כל חלקה טובה ומנסים להוכיח לה שהיא טועה. שכל התוכחות נגדה מוצדקות, שאין סיכוי להשתנות.

אז היא יוצאת למקום המפלט האישי שלה. הררים של כביסות שיש לתלות ולקפל.

אוויר קריר של סתיו עושה את העבודה ומצליח לצנן במעט גם את תגובתה והלך המחשבה מגיע למקום בטוח יותר.

הם שוב עשו את זה.

"חסר לך משהו, יעלי? למה את צריכה להכניס כל כך הרבה קלוריות? תאכלי מלפפון זה עדיף."

"מה תגיד המשפחה של שמואל? הם קיבלו אותך במשקל מסוים!"

"שמעת על שיטת הדיאטה החדשה? הבת של מוסקוביץ' הורידה 25 קילו תוך כמה חודשים!"

"למה שלא תעשי הליכות?"

המשפחה שלה מתוקה ותומכת, אוהבת ומפרגנת. כדבש מתקתק היא סופחת אליה את כל הערות השכנים, הדודים והמכרים ואינה מהססת לשלוח אותם ליעדם כמו חיצים מורעלים.

"פגשתי היום את גברת שטרן אצל הירקן. היא אמרה שאכלת שוקולד בחנות כשחברה הביאה לך. את לא יודעת להגיד לא?"

ולא עוזרות תשובותיה, לפיהן לשמואל ומשפחתו לא אכפת מהמשקל שלה. הוא פגש אותה כשכבר הייתה מלאה ולא נראה כי דווקא לאחר אירוסיהם יחליט כי העניין מדיר שינה מעיניו. ואת השוקולד היא אכלה בחוץ דווקא כדי להימנע משיחות אלו.

מעיניה של אמא הוא הדיר בהחלט.

"פעם היית כל כך רזה", קבלה באזנה לא אחת. "היינו צריכים לרוץ

אחרייך עם כפיות של מרק כדי שלא תיעלמי. כל כך דאגתי למשקל שלך.. מה קרה מאז?"

ואכן התמונות הציגו שלושה פסטורלית של ילדונת מתוקה שאף שומן תינוקות לא דבק בה. ומדוע שידבק? שואלת אמא.

בימים עברו היא הייתה יוצאת החוצה ומשחקת עם חברות, קופצת בחבל ובגומי ואף מטפסת על עצים. היא הייתה פעילה! מסיפה אמא ונטלת מידה את קוביית השוקולד. "זה מספיק להיום, יעלי. לכי לישון."

והיא נכנסת למיטה.

- - -

"אמא, למה אבא עצוב?"

יעלי של פעם ילדה חכמה היא, קולטת במבט אחד את פניו הרציניות של אבא. אלא שהיא אינה מבינה את הסיבה לכך ואמא מעדיפה לפתור אותה בתשובה מעורפלת לפני שמכסה בשמיכת הפוך ונושקת ללילה טוב. יעלי שומעת את צעדיה המתרחקים ושומעת את קולו המהוסס של אבא.

משהו בה אינו מאפשר לה להירדם כה מודאגת. היא מחליטה לספר לאבא על המורה שפרה והמבחן בחשבון על מנת להסיח את דעתה ויוצאת חרש מהמיטה. קולה של אמא מונע ממנה להתקרב לשולחן. היא יודעת שאסור לצותת אך רגליה כמו ננטעות במקום. "איך היה בעסק היום? משהו הסתדר?"

זקנו של אבא מתחיל להיות אפור בשבועות האחרונים ומבשר על התשובה עוד לפני שמניד בראשו ומצחו נחרש קמטים.

"העסק גמור. אני לא מצליח לחבר את הנתונים כפי שהיו והסחורה כבר כמעט אינה נמכרת. המתחרים הרסו כל חלקה טובה. הם מאלצים אותנו למכור במחירי הפסד."

"זה לא בגלל המתחרים, משיבה אמא ומגישה תה מהביל לצד עוגיות חמאה. "אין אדם נוגע לחברו במוכן לו במלא הנימה."

"אני יודע", חדור אבא אמונה. "כנראה שאיננו ראויים להרוויח כעת

משקל ההצלחה

מאת:
בִּרְכָה שְׁקוּרוב

תקופת אירוסים נפלאה חולפת ויעלי מוצאת את עצמה עומדת תחת חופה יחד עם שמואל וכמה קילוגרמים עודפים. היא כבר יודעת שהדרך שלה להתמודד עם לחץ היא אוכל מנחם.

סעודות שבע ברכות עוברות גם הן והיא מוצאת עוז בנפשה לשוחח על הבעיה עם בעלה הטרי.

"אני אוכלת כדי לכסות על מבוכה או כאב, כדי להתמודד עם פחד. בבית לא היה ניתן להוריד במשקל. ההורים בטוחים שהכל באשמתם והדבר לא הוסיף לי מוטיבציה אלא הכניס אותם ואותי ללחץ נוראי. עכשיו אני רוצה לנסות," היא אומרת בהתלהבות של כלה חדשה והוא מהנהן.

זה לא מפריע לו, הוא נישא לה בשל דברים אחרים, אבל הוא איתה בתהליך.

כבר למחרת היא קובעת תור לדיאטנית קלינית, אישה נחמדה בשם אופירה שמסבירה לה על קלוריות, ויטמינים ופירמידת המזון. היא תלמידה למופת ורושמת הכל בתוך מחברת חדשה.

מעל הכל, חוזרת אופירה ומבהירה, יש לעשות את התהליך בהדרגה.

על העוגה של אחר הצהריים, יחד עם כוס הקפה, יעלי מוותרת. במקום זאת היא מוסיפה ירקות ומפחיתה סוכרים, צועדת בערבים עם חברה טובה ופועלת בהתאם להנחיות של התזונאית. וליבה מלא בתפילה.

התהליך ארוך ולא פשוט הוא, כולל משברים רבים והצלחות מעטות, תסכול ורגעי תקווה, אושר לצד מפח נפש. אך היא לא מוותרת והוא משתלם.

בסופו של דבר היא מגיעה למשקל הבריא לה.

וכעת מפיה של אמא נשמעות רק מילים טובות. "תמיד ידעתי שאת יכולה לעשות את זה! תמיד עודדתי אותך לכך. כל הכבוד!"

ורק היא יודעת באילו מאמצים נקנה הדבר וחושבת לעצמה שלפעמים ההערות יכולות רק להרוס. כשנותנים לגוזל להצמיח כנפיים, הוא אפילו עושה זאת בהצלחה רבה.

את הכסף הזה. השם רוצה שנתנסה בניסיון אחר כרגע. אולי צריך לסגור את העסק."

"וזה יועיל?"

"ימזער נזקים," הוא נאנח וקולו כבד. "נצטרך להכריז על פשיטת רגל ולפטר את העובדים.. לא יודע לאן הם יוכלו ללכת. ישנם כאלה שעלולים לרעוב לפת לחם אם לא תהיה להם העבודה הזו."

יעלי מכסה את אוזניה. היא אינה מסוגלת לשמוע יותר. בשיעור יהדות למדה על אנשים שאין להם כסף לאוכל והמורה אפילו ערכה מגבית למתן בסתר.

פחד לופת את ליבה הקטן כשמדמיית את המקרר העמוס שלהם ריק ואת החברות מתנגדות לבקר כי כבר אין לה משחקים 'שויים'.

היא חוזרת למיטה על קצות האצבעות ואינה מצליחה להירדם עד שעה מאוחרת מאוד בלילה. דמעות מציפות את פניה.

יכול להיות שגם למענם תאלץ המורה שרה לערוך מגבית?

בבוקר מרוכ לחץ היא אפילו לא מתווכחת עם אמא על ארוחת בוקר מזינה. אוכלת את החביתה שלה בלי למצמץ ואפילו מוסיפה ירקות.

אמא מופתעת אך לא מגיבה מלבד איחולים לבניים ליום מקסים ופורה.

כשחוזרת יעלי מבית הספר היא פותחת את המקרר ופורסת את העוגה משבת גם לפני שעולה על יצועה מוצא המזון המנחם את דרכו לנפשה העייפה, שמעולם לא התנסתה בחששות נוראים שכאלה.

הימים חולפים וגזרתה הדקה של יעלי מתחילה להתרחב מעט. חולצות התלבשות כבר קטנות והחברות צוחקות על החצאית.

המורה שרה מרימה טלפון ושואלת, "קורה משהו בבית שבגללו יעלי אוכלת בשיעורים? לפעמים אכילה היא צורך נפשי."

ואמא עונה שלא. קורה, אמנם, אבל הילדים לא שותפים בדבר. ומדוע ישפיע עליהם?

- - -

עוגת דבש כוורת

| ר.אפק |

חומרים: אופן ההכנה:

עוגת הדבש:

מחממים את התנור ל 180 מעלות בטורבו.

בקערת המיקסר מתחילים להקציף את הביצים תוך כדי הוספה הדרגתית של הסוכר (ואין צורך להפריד את הביצים). כשהתערובת תפוחה ובהירה מוסיפים בהדרגה ותוך זרזוף את השמן ולאחר מכן את הדבש (טיפ שלי - יוצקים את הדבש לכוס המדידה בה השתמשנו לשמן, השימון שלה יעזור לדבש להשתחרר בקלות מהכוס). ממשיכים להקציף במהירות איטית ומוסיפים את הקפה.

לבסוף, ובמהירות הכי איטית של המיקסר מוסיפים את הקמח אבקת האפיה והתבלינים. הכל כמוכח בהדרגה. חשוב לא להקציף את התערובת יתר על המידה על מנת שלא תתקבל עוגה במרקם "חנק". בסוף ההקצפה מקפלים ידנית את התערובת כדי לוודא שאין גושי קמח בבלילה או בתחתית הקערה.

מעבירים את התערובת לתבנית משומנת שתחתיתה מרופדת בנייר אפיה (זה יקל מאוד על החילוץ בסוף האפיה) ואופים במשך כ- 50 דקות. העוגה מוכנה כשקיסם שננעץ בה יוצא יבש.

הטיפ שלי לקבלת עוגה גבוהה ואחידה בלי גבעות או שקעים הוא להשאיר את העוגה בתנור 5 דקות נוספות בתום האפיה. לאחר מכן להוציא את העוגה ולהעביר סכין מסביב לדפנות שלה, ואז להחזיר את העוגה להתקררות בתנור. העוגה תצנח במעט אבל באופן אחיד.

לתבנית 24 או 26 ס"מ

לעוגת הדבש:

5 ביצים

1 - 1/4 כוסות סוכר

1/2 כוס שמן צמחי (שזה אומר שמן רגיל - קנולה, סויה, חמניות וכו')

1/2 כוס דבש

3/4 כוס קפה חזק (אספרסו, נס או שחור בלי הגרגרים)

1/2 כפית קינמון

מעט ציפורן

2 כוסות קמח

2 כפיות אבקת אפיה

לציפוי:

2 מיכלי קצפת צמחית

חצי חבילת אינסטנט פודינג - להקציף

ליצירת הקישוט:

גיליון פצפצים שטוף, חתוך לעיגול בקוטר התבנית.

לדיגוג:

1 חב' ג'לי משמש+ כוסות מים

ציפוי:

פשוט מקציפים את 2 השמנת הצמחית עם חצי חבילת אינסטנט פודינג לקצף יציב.

להרכבה:

פורסים את עוגת הדבש ל- 3 שכבות. ניתן לעשות זאת עם סכין משוננת.

מניחים את השכבה העליונה כשהיא הפוכה על מגש עבודה או על הכלי שבו תרצו להגיש את העוגה ומצפים אותה בקרם, ממשיכים בציפוי עם שאר השכבות כאשר את התחתית אנחנו מניחים בחלק העליון כשהיא הפוכה. ולצפות את העוגה מהחוץ בקרם שנשאר.

לאחר שציפינו את כל העוגה מגיעה החלק מגניב של הקישוט - יצירת מראה הכוורת על החלק העליון - כמה פשוט ככה יפה - מניחים מעל לחלק העליון את נייר הפצפצים, שגזרנו מראש לקוטר העוגה ומהדקים בעדינות. לאט לאט תראו איך הדוגמה קורמת עור וגידים על העוגה שלנו.

ניתן לקשט גם את הדפנות באותו אופן עם נייר פצפצים שחתכנו לרצועה ארוכה שתקיף את העוגה. הפעם העדפתי מראה חלק ונקי יותר.

עכשיו שולחים את העוגה להתמצקות והתקררות במקפיא - לפחות ל 3 שעות כדי שהקרם יהיה קפוא לחלוטין וניתן יהיה להפריד אותו מהנייר ולמלא אותו בקישוט שלנו. כדי לא להרוס את מראה השוליים, כיסיתי את העוגה בשקף לאפיה. אפשר פשוט להחזיר את הרינג של התבנית ולפני החילוץ להעביר מסביב סכין דקה (מסכיני המטבח עם הידיה הצבעונית שיש בכל מקום) שטבלנו בכוס מים רותחים.

כשהעוגה שלנו קפואה לחלוטין ומוכנה לציפוי מכינים מראש את הג'לי שלנו - שזה ממש קלי קלות - מניחים את אבקת הג'לי בקנקן מדידה, מוסיפים לו מים רותחים ומערבבים עד שאין גושים. מניחים לתערובת להצטנן מעט, שלא תמיס את המוס שלנו כשאנחנו יוצקים אותה עליה. שימו לב שהיא עדיין תהיה חמה כשניצוק אותה על העוגה, אבל לא רותחת.

ואז מתחיל הקסם: מוציאים את העוגה מהמקפיא, מחלצים מהתבנית או מקלפים את השקף (מה שאני שכחתי במקור לעשות...) ומקלפים את נייר הפצפצים מהעוגה שלנו כל שנשאר זה ליצוק עליה את הג'לי שהצטנן וליישר אותה על העוגה. אני אוהבת שהג'לי נוזל מהצדדים - זה רק תורם למראה.

למי שתהה לגבי הג'לי - הוא משתלב נהדר בטעמי העוגה. זכרו שמדובר בשכבה דקה שלא משתלטת על הטעם.

מי שרוצה יכול לקשט בדבורים ממרציפן/בצק סוכר. אפשר להכין לבד, ואפשר להשתמש בקישוט מוכן.

התחשמלות

התחשמלות הינו מצב מסכן חיים העלול לגרום למוות. מרבית מקרי ההתחשמלות יכולים להימנע בקלות רבה על ידי השגחה פשוטה. הגורמים להתחשמלות יכולים להיות מגוונים, החל ממכת ברק וכלה בהתחשמלות מזרם החשמל בבית.

זרם חשמל החודר לגוף האדם עלול לגרום פגיעות רבות שאת חלקן אפילו לא נראה בעין בלתי מזוינת. החשמל יעשה את המסלול הקצר ביותר על מנת להגיע לאדמה אך עם זאת ההרסני ביותר שיכול לעבור עד ליציאתו מהגוף, תוך יצירת כוויות חשמל בכניסת הזרם הנראות כ"חור חרוך" בנקודות המגע עם הזרם החשמלי (בד"כ ביד הנפגע) עד לכוויה דומה בכף רגלו של הנפגע באתר היציאה של הזרם מן הגוף. בין הנזקים שיתכנו במקרי התחשמלות ישנם שברים ממושטים וכוויות ועד לדום לב. והפרעות קשות בקצב לב- בעקבות הרס של שריר הלב ופגיעה בפעולתו, נזק מוחי קשה, פגיעה במערכת העצבים, חבלה כתוצאה מנפילת הנפגע. נזק לרקמות ולאיברים פנימיים.

הטיפול

תחילה יש להקפיד הקפדה יתרה על נושא הבטיחות האישית: נתקו את זרם החשמל הכללי במידת האפשר, אם אי אפשר לנתק את הזרם, יש להרחיק את הנפגע בעזרת גוף מבודד ארוך, ממקור הזרם תוך הקפדה כי אנחנו בעצמנו כמטפלים מבודדים ממקור החשמל, זאת נעשה על ידי מקל או אם באין שאם אפשרות אחרת בגב כף היד (למניעת התחשמלות שלכם המטפלים). יש להרחיק את החולה בזירות תוך שמירה על עמוד שדרה צווארי. החייאה וחמצן. פינוי דחוף. טיפול בכוויות ובשברים.
בנוסף ובחופף למעשים אלו עלינו להתקשר למוקדי ההצלה והבטחון ולקבל גם מהם הדרכה שוטפת לפי המצב בשטח. יש חשיבות לזמן מתן הטיפול, ככל שהוא קרוב יותר לזמן הפגיעה כך גדל סיכוי הצלחתו.
במידה והנפגע מחוסר הכרה וללא נשימה- יש לבצע בו החייאה. על הפינוי להיעשות ע"י אנשי מקצוע.
גם במקרה של פגיעה קלה, יש לפנות את הנפגע לבית החולים.

מניעת אסונות

בתוך כך על מנת למנוע התחשמלות נלמד מהם גורמי סיכון להתחשמלות וכיצד למנוע את סכנותם:
היעדר מפסקי פחת.
אלתורי חשמל.
שימוש בחשמל בסביבה רטובה.
חינוך מגיל צעיר לשימוש נכון בחשמל.
אם נדע להתנהל עם הדברים הנ"ל בצורה נכונה נציל את עצמנו ואת משפחתנו הקרובה מסכנות שונות ומשונות.

זכרונות

מאת: ע.הדסים

הכנה לשנה החדשה, יש לי שאלה עלי? מה נשאר אצלי מיום הדין...

מדוע שהדגים ירעדו מאלול אם יום הדין שלהם הוא ביום הושענא רבא? אפילו הדגים רועדים מאלול והיהודים רצים לסליחות ולומדים הלכות ונותנים צדקות - מתכוננים ליום הדין.

והנה עברנו את יום הדין ויום חתימת הדין ועדיין אנחנו סביב יראת הדין - וגילו ברעדה.

כל יום הוא יום הדין שלי, איזה דין אני אכתוב לעצמי היום? איזה כף זכות אני נותנת לעצמי היום ובכל יום? כל יום מחדש אני מיחסת לעצמי בדין או ברחמים...

החיים זה זרימה עצומה יותר עוצמתית מכל דבר אחר ובמציאות הזאת של כאן ועכשיו - אני במקום של אני! בידיעה ברורה של מאין באתי ולאן היעד שלי, מתי אני אני? המצב הזה שאני כל הזמן מול בורא עולם ומרכז השיחה שלי זה איתו ועיקר החשיבה שלי זה עליו והוא ממש איתי בהכל כל הזמן!!

כך אני מרגישה את אני, הפנימי האלוקי - אני האמייתי והקב"ה רק הוא מעורר אצלי רצון ועוד רצון - יצר החיים הזה, ומסייע לי להבין את הבפנים שלי ושוב לרצות ולהתבונן בחיים זה חלק אלוה, לרצות הרצונות שלנו זה תעודת הזהות שלנו אם אני רוצה לצייר הרצון הזה מגלה את היצירתיות שלי, אם אני רוצה להתפלל מגלה את הקודש שבי, ונמשיך את החברותיות, המשפחתיות, הפרטיות, הסדר והחוקים לעומת הזרימה והחופש אותי שם בכל רצון ורצון.

"עת רצון" לגלות מי אני ולתת מקום לכל החלקים שבי. כל החלקים שמגלים הרצונות הם ממש טובים

יש להם מקור טוב, יש להם פנימיות טובה מאוד, הם אני והם הרצונות שלי וכל מה שנתר לי זה לראות איך הם בתוכי - ה ת ב ו נ נ ו ת

כל ה'אלול' אני חושבת מה לקבל על עצמי ובנתיים הזמן חלף... ממש כמו בשיר השירים.

סוף כל סוף אני מתעוררת ללכת לסליחות (אפילו אחינו האשכנזים מתעוררים, אז הגיע הזמן) והנה זה מתפרץ ויוצא ובא בגדול הרגש הבכי הזה, קרבת אלוקים הרעד של יום הדין - זהו יום הדין!

למה אנחנו מגיעים לרגע האחרון? תמיד מרגישים שעוד לא הספקנו ואם היה זמן בודאי היינו מכינים עוד ועוד?

למה - המילה למה, זאת השאלה - מדוע? משום מה? זאת המילה שבד"כ באה אחרי הקביעה שלי שזאת המציאות ואין מה לעשות (זה בד"כ שלי) ועכשיו נותר לשאול למה ומדוע?

"למה? - יאמרו הגויים!" - כי אנחנו יהודים ויהודים הם יעודיים וממילא יהודים הם לא בקביעה או מן יאוש שככה זה. יהודים הם כל הזמן זדים (כמו זוזים) נעים ממצב למצב, יהודי מתקדם וזו, אפילו אם הוא יורד זה לצורך עליה, יהודי לא נשאר במקום, הוא מאמין ומעצם האמונה הוא כבר לא באותו מקום. לכן המילה למה תתחלף לדוגמא לאז- מה? אז מה אם כך קרה? ואז מה אם היא אמרה וכו' אפשר להקטין ולמזער את הצער - אז מה? אפשר להגיד גם אז מה' - הכל ממנו, אז גם זה ממנו... אז - מה?

קיבלתי על עצמי באלול הזה בלי נדר, בלי נדר להגיד אז מה. בלב שלי הקטן שנרגש ונרעש כל פעם מחדש, לצערי מכל מיני דברים מאוד קטנים שמאבדים פורפוציה ונהייהם מה זה גדולים, אז מה? זה ממש עוזר לי לפעמים - אז מה? אני מנסה להקטין את זה בלב, לא נורא אז מה?

השתלות שיניים מדויקות וממוחשבות

מנימום זמן מנימום כאב מקסימום דיוק ואיכות

צילום סי טי ללא
תשלום בסגירת
תכנית שתלים

בדיקה + 2 צילומי
נשך + צילום
פנורמי
חינם!
ללא שום
התחייבות

אחריות
מלאה
על כל
הטיפולים

טיפולים אסתטיים
והלבנת שיניים

טיפולים משמרים
ושיקומים
מורכבים

טיפול שורש
מורכבים בשיטות
חדשניות

מחירים חסרי תקדים | הסדרת תשלומים נוחה | עד 36 תשלומים

מחיר מיוחד
לבוגרי הישיבה ומנויי מדי חודש
בהצגת הגליון הנוכחי
25% הנחה
על כל הטיפולים

דר' עמנואל שלם

כל טיפולי השיניים במרפאה מקצועית אחת

רחוב ירושלים 9 בני-ברק (קומא"א) 03-9341919 | 052-8990049

לכל לקוח
שמגיע אלינו
יש חלום...
אנחנו מעצבים
ומוציאים אותו לאור

הראל

גרפיקה | ספרים | דפוס

לעוד עיצובים חלומיים הכנסו לאתר

050-2738858 | 052-8990049 | 03-9341919 | 18858@gmail.com | RL8858.com